

Organisatie Rijksoverheid

**Institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein organisatie van de rijksoverheid
1945-1999**

PIVOT-rapport nummer 143

Dit rapport is een gezamenlijke uitgave van de Rijksarchiefdienst /PIVOT
&
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

's-Gravenhage, 2004

Tekst: Petra Honnef, Mathilde Kors, Paul Spierenburg, Hanno de Vries
Vormgeving: Rijksarchiefdienst/PIVOT
Illustraties: W. Küller
Druk: Krips BV

ISBN: 90-5909-037-3

© Rijksarchiefdienst/PIVOT. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Rijksarchiefdienst/PIVOT.

Project Invoering Verkorting Overbrengingstermijn

Voor u ligt het rapport waarin de uitkomsten van een onderzoek, gehouden in het kader van het Project Invoering Verkorting Overbrengingstermijn (PIVOT), zijn weergegeven. PIVOT is een project-organisatie die in mei 1991 door de Algemene Rijksarchivaris in het leven is geroepen. De aanleiding daarvoor vormde de (voorgenomen) verkorting van de overbrengingstermijn conform de nieuwe Archiefwet van vijftig naar twintig jaar. Vanuit het oogpunt van democratisering van het openbaar bestuur moet deze termijnverkorting positief worden beoordeeld. Immers, eerder overgedragen archieven worden ook eerder volledig toegankelijk voor het publiek. Voor de Rijksarchiefdienst betekent deze termijnverkorting echter dat, wanneer er geen maatregelen worden genomen, zij overstroomd wordt met archiefmateriaal. De neerslag van dertig jaar overheidshandelen zou bij de invoering van de nieuwe wet in een korte periode moeten worden overgebracht naar de depots van de archiefdiensten. Voor de centrale rijksorganen wordt de omvang van deze stroom van gegevensbestanden geschat op ongeveer 600 strekkende kilometer over de periode 1943-1973 en over de periode 1973-1990 op nog eens eenzelfde hoeveelheid. Omdat een dergelijke hoeveelheid archiefmateriaal niet beheersbaar, noch hanteerbaar is en de opslag ervan te kostbaar, heeft de Rijksarchiefdienst in het kader van PIVOT tezamen met de verschillende Hoge Colleges van Staat en de ministeries maatregelen getroffen om deze vloed te kanaliseren.

Bij het uitvoeren van deze inhaaloperatie moesten reeds bestaande problemen bij de archiefzorg van de rijksoverheid in versneld tempo worden opgelost. Onder de Archiefwet 1962 zijn grote achterstanden ontstaan in het selecteren van naoorlogs archiefmateriaal en in het overbrengen van archief van vóór 1940 naar de Rijksarchiefdienst. In inspectierapporten van de Rijksarchiefdienst werd daar al op gewezen, maar door het rapport 'Archiefbeheer en -behoud bij het Rijk' dat de Algemene Rekenkamer in 1988 uitbracht, is dit probleem pas in zijn volle omvang tot politiek Den Haag doorgedrongen.

PIVOT is mogelijk geworden door de inzet van extra financiële middelen die de minister van WVC in 1991 heeft toegezegd: fl. 17 miljoen over een periode van tien jaar (de looptijd van het project). Daarnaast zetten de ministeries en de Hoge Colleges van Staat, verantwoordelijk voor selectie en overdracht van hun archieven, elk eigen middelen in om deze operatie mogelijk te maken. Afspraken daarover zijn vastgelegd in convenanten die de verschillende secretarissen-generaal of vertegenwoordigers van de Hoge Colleges van Staat met de Algemene Rijksarchivaris hebben gesloten.

1. De uitgangspunten van PIVOT

Om de hierboven beschreven papiervloed op een verantwoorde manier te kunnen beperken heeft PIVOT een nieuw selectie-instrument ontworpen. De traditionele selectiemethoden zijn voor een operatie van deze omvang niet toereikend: zij zijn te arbeidsintensief en dus te kostbaar waarbij de basis van de gevoerde selectie niet altijd duidelijk is geformuleerd. Bij de traditionele selectie worden als criteria gebruikt: de inhoudelijke of informatieve waarde van documenten en de plaats die zij innemen in het geheel van een dossier, een archief of verzameling archieven. Aangezien men bij die manier van selecteren geen model hanteert waarmee men de context van de gegevens in kaart kan brengen, kan men aan de gegevens op zich moeilijk een waarde toekennen. De functie van de gegevens is in dat geval niet te achterhalen. Het gevolg hiervan is een subjectieve selectie omdat iedereen die selecteert een eigen interpretatie aan de gegevens geeft.

PIVOT gaat ervan uit dat de selectie moet worden uitgevoerd vanuit het gezichtspunt van het overheidsorgaan of de organen die deze documenten in het kader van hun taak en het daaruit voortvloeiende handelen hebben ontvangen of geproduceerd: niet de informatiewaarde van documenten maar de waardebeoordeling van handelingen van overheidsorganen staat centraal. Met de gegevensbestanden die naar de Rijksarchiefdienst worden overgebracht moet het handelen van de overheid in relatie tot haar omgeving op hoofdlijnen te reconstrueren zijn. Daarbij wil PIVOT met het resultaat van de selectie op basis van deze doelstelling bronnen voor de kennis van en het inzicht in de Nederlandse samenleving (en cultuur) veiligstellen voor blijvende bewaring.

De methode om dit te bereiken is de methode institutioneel onderzoek van PIVOT. Deze methode is in de afgelopen jaren ontwikkeld aan de hand van praktijkervaringen en nieuwe, theoretische inzichten uit binnen- en buitenland. Via wet- en regelgeving en andere bestuurlijk-organisatorische bronnen wordt nagegaan welke handelingen overheidsorganen verrichten. Op basis van de handelingen kan achterhaald worden welke neerslag er in principe zou *moeten* zijn. Met andere woorden, de selectie zal niet meer plaatsvinden op basis van het archiefstuk zelf, maar op basis van de handeling. Handelingen worden gewaardeerd in het kader van de context.

Uiteindelijk zal PIVOT de overbrenging van het geselecteerde materiaal naar de depots van de Rijksarchiefdienst begeleiden. De rijksorganen zijn zelf verantwoordelijk voor de fysieke selectie en bewerking die de archieven en andere gegevensbestanden moeten ondergaan om ze geschikt te maken voor overdracht. Desgewenst zal PIVOT hen daarbij adviseren. Richtsnoer voor de bewerking na het institutioneel onderzoek en de institutionele selectie vormen de door de Permanente Commissie Documentaire Informatievoorziening (PCDIN) in september 1991 aanvaarde 'Normen voor goede en geordende staat' (zie hiervoor ook de PIVOT-brochure *Om de kwaliteit van het behoud: normen goede en geordende staat* (Rijksarchiefdienst/PIVOT, 's-Gravenhage 1993).

2. Het institutioneel onderzoek

Om het voor de selectie noodzakelijke inzicht te krijgen in het handelen van de overheidsorganen is PIVOT institutionele onderzoeken gestart bij de verschillende ministeries. De onderzoekers worden door PIVOT zelf en door de verschillende ministeries ingezet. Zij nemen gezamenlijk ongeveer 130 onderzoeksgebieden of beleidsterreinen voor hun rekening. Per beleidsterrein beschrijft de onderzoeker de historische ontwikkeling van dat beleidsterrein als context van de handelingen die er sinds 1940 zijn verricht. De onderzoeksperiode verschilt per beleidsterrein, maar bestrijkt in het algemeen de periode 1940 tot heden.

Uitgangspunt bij de onderzoeken vormt de Methode van Institutioneel Onderzoek (MIO), neergelegd in de brochure *Handelend optreden* (PIVOT-brochure, 's-Gravenhage 1994). De resultaten van een institutioneel onderzoek worden beschreven in een Rapport Institutioneel Onderzoek (RIO). Een RIO is de contextbeschrijving van een beleidsterrein waarop overheidsorganen handelend optreden en omvat:

1. een historische schets van het beleidsterrein waarop het onderzoek betrekking heeft, inclusief:
 - de doelstellingen van de overheid op het beleidsterrein;
 - de overheidsorganen en overige actoren;
 - de onderlinge relaties tussen de actoren;
 - de beleidsinstrumenten;
 - een beschrijving van het taakgebied waartoe het beleidsterrein behoort.

2. een overzicht van de handelingen die overheidsorganen verrichten of hebben verricht, inclusief:
 - de looptijd van elke handeling (begin- en einddatum);
 - de grondslag (bron) van elke handeling;
 - het product van de handeling (indien bekend).

Zo mogelijk worden de handelingen thematisch of procedureel geordend, waardoor men de handelingen in hun context kan zien.

Een belangrijk begrip in het institutioneel onderzoek vormt de 'handeling'. Een handeling is een complex van activiteiten, gericht op het totstandbrengen van een product, dat een actor verricht ter vervulling van een taak of op grond van een bevoegdheid. Aangezien we niet alleen willen beschrijven wat de overheid moet doen maar ook wat zij daadwerkelijk doet, gebruiken we als bron voor het beschrijven van het handelen niet alleen officiële wet- en regelgeving en de daaruit voortvloeiende algemene maatregelen van bestuur, koninklijke besluiten, ministeriële regelingen en beschikkingen zoals instellings-, opheffings- en organisatiebesluiten als onderzoeksbron, maar ook jaarverslagen en jaaroverzichten, staatsalmanakken, memories van toelichting op de rijksbegroting en op bovengenoemde wetten, beleidsnota's, archieven en literatuur. Daarnaast vormen interviews met beleidsmedewerkers en andere deskundigen - in en buiten de overheid- op het beleidsterrein een bron van informatie.

Naast het begrip 'handeling' neemt het begrip 'actor' in het institutioneel onderzoek een belangrijke plaats in. 'actor' volgens de PIVOT-methode wordt gedefinieerd als 'een overheidsorgaan of een particuliere organisatie of persoon die een rol speelt op een beleidsterrein'. Strekten de PIVOT-onderzoeken zich tot 1995 uit tot de handelingen van overheidsorganen in de strikte zin van het woord, in de Archiefwet 1995 wordt, gebaseerd op de Algemene wet bestuursrecht, onder 'overheidsorgaan' verstaan 'organen van overheidsstichtingen, verenigingen en vennootschappen die, ook voor zover zij niet krachtens publiekrecht zijn ingesteld, toch met openbaar gezag zijn bekleed of waaraan toch één of meer overheidstaken zijn opgedragen en de daarvoor benodigde publiekrechtelijke bevoegdheden zijn toegekend'. Het begrip 'overheidsorgaan' is hiermee aanzienlijk verbreed.

In de onderzoeksrapporten worden de handelingen van particuliere instellingen niet opgenomen. Wel wordt hun rol op het beleidsterrein beschreven. Op grond van het acquisitieprofiel van het Algemeen Rijksarchief wordt bepaald of de archieven van particuliere instellingen voor overbrenging in aanmerking komen.

3. De toepassingsmogelijkheden

De resultaten van het institutioneel onderzoek, neergelegd in het RIO, worden daarna verwerkt in een wettelijk voorgeschreven selectie-instrument: de selectielijst, in PIVOT-termen het 'basis selectiedocument' (BSD). De selectielijst is een lijst van handelingen die elk voorzien zijn van de waardering 'bewaren' of 'vernietigen'. De selectielijst volgt uit de beschrijving van het RIO. In overleg met de betreffende instelling(en) wordt aan de hand van deze selectielijst bezien welke gegevensbestanden voor 'de eeuwigheid' geselecteerd moeten worden en uiteindelijk overgebracht worden aan de Rijksarchiefdienst. De ontwerp selectielijst wordt ter inzage gelegd bij verscheidene instanties en de zorgdrager(s) bied(t)(en) de ontwerp-selectielijst aan aan de minister van OCenW. De definitieve selectielijst wordt vastgesteld door de zorgdrager(s) in kwestie en de minister/staatssecretaris van OCenW.

Wanneer de inhaaloperatie eenmaal voltooid is, zijn we er nog niet. In de toekomst moet worden voorkomen dat nieuwe achterstanden ontstaan bij selectie en overbrenging van gegevensbestanden. Om de toepassingsmogelijkheden van het institutioneel onderzoek ook voor de toekomst te kunnen garanderen, is het daarom noodzakelijk om ontwikkelingen in taken, handelingen en organisatie van de overheid, alsmede de grondslag van die taken en handelingen bij te houden. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de zorgdragers. Het RIO en het BSD kunnen gebruikt worden als basis voor de ontwikkeling van een structureel documentair informatieplan teneinde het beheer van de gegevensbestanden die de Rijksarchiefdienst na 20 jaar verwerft en het beheer van de gegevensbestanden bij de verantwoordelijke organen zelf te verbeteren.

Zo kan in samenwerking met de betreffende organen worden voorkomen, dat zich in de toekomst nieuwe, onbeheersbare stuwmeren van archief en andere gegevensbestanden zullen vormen.

4. Volumevermindering archieven en vergroting opslagcapaciteit

Ook op deze terreinen is PIVOT werkzaam. Volumevermindering kan voor bepaalde archieven worden bereikt door middel van substitutie: het overzetten van de informatie op een andere drager, bijvoorbeeld microfilm, microfiches en in de toekomst wellicht beeldplaat. Inmiddels kon uitbreiding van de opslagcapaciteit met ca. 25 km. van bestaande depots in het Algemeen Rijksarchief worden gerealiseerd door de installatie van verrijdbare stellingen (compactus).

Gewapend met de opgedane ervaring zal PIVOT ook over deze kwesties de rijksorganen kunnen adviseren, die daarmee bij het moderne gegevensbeheer weer hun voordeel kunnen doen.

Algemeen Rijksarchief/PIVOT/Den Haag, juni 1995

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	7
1 Afkortingen	9
2 Inleiding	10
2.1 Afbakening	10
2.2 Leeswijzer handelingen	12
3 Actorenoverzicht	14
4 Coördinatie	24
4.1 Coördinatie van het beleid in het algemeen	24
4.2 Van stimulerende naar coördinerende minister (tot de jaren tachtig).....	26
4.2.1 De jaren 1945 - 1965	26
4.2.2 De jaren 1965 - ca. 1982	27
4.2.2.1 Onderzoek en doorlichting	28
4.2.2.2 Werving en educatie	29
4.2.2.3 Bijstand en advies.....	30
4.2.2.4 Externe organisatieadviesbureaus	30
4.2.2.5 Commissies	31
4.2.3 Handelingen.....	35
4.2.3.1 Algemene handelingen	35
4.2.3.2 Ambtelijke voorportalen en adviescommissies	38
4.2.3.3 Organisatiekundig onderzoek en methode-ontwikkeling	41
4.2.3.4 Educatie	44
4.2.3.5 Externe adviesbureaus	45
4.2.3.6 Beslechten van geschillen inzake interdepartementale taakverdeling.....	46
4.2.3.7 Commissies	46
5 De reorganisatie van de rijksoverheid	49
5.1 De grote operaties van de jaren tachtig	49
5.1.1 Project reorganisatie rijksdienst	49
5.1.2 Decentralisatie	52
5.1.3 Deregulering	53
5.1.4 De 2%-operatie.....	54
5.1.5 De afslankingsoperatie 1987-1990	55
5.1.6 De heroverwegingsoperatie	55
5.1.7 Privatisering	57
5.2 De operaties van de jaren negentig.....	58
5.2.1 De Grote Efficiency Operatie.....	58
5.2.2. Project herziening adviesstelsel.....	59
5.2.3 Kwaliteit en integriteit van het openbaar bestuur.....	62
5.2.3.1 Inleiding	62
5.2.3.2 Integriteit	63
5.2.3.3 Kwaliteit	64
5.3 Raad voor het binnenlands bestuur en Raad voor het openbaar bestuur	64
6 De organisatie van een ministerie	67
6.1 Algemeen	67
6.1.1 Algemene handelingen vakminister	67
6.1.2 Ondersteunende handelingen.....	69
6.1.2.1 Statistische informatie	76

6.1.2.2 Sturing algemeen	76
6.1.2.3 Jaarplancyclus	78
6.1.2.4 Handeling ten aanzien van ministerraadstukken	80
6.2 Interne organisatie	80
6.2.1 Twee organisatie modellen	80
6.2.1.1 Het traditionele ministerie	80
6.2.1.2 De bestuursraadstructuur	82
6.2.2 Het vaststellen en uitvoeren van organisatieaspecten	84
6.2.3 De ministeriële verantwoordelijkheid	89
6.3 Verzelfstandiging	90
6.3.1 Interne verzelfstandiging	94
6.3.1.1 Zelfbeheer	94
6.3.1.2 Agentschappen	95
6.3.2 Externe verzelfstandiging	97
6.3.2.1 Zelfstandige bestuursorganen	97
6.3.2.2 Privatisering	102
6.3.2.3 Publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties	102
6.3.2.4 Toezicht	103
6.4 Crisishandelingen	105
7 Rijksinkoopbureau	106
7.1 Algemeen	106
7.2 Handelingen	108
7.2.1 Algemene handelingen	108
7.2.2 Regelgevend	110
7.2.3 Directie	111
7.2.4 Commissie van Toezicht op het Rijksinkoopbureau	111
7.2.5 Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau	112
7.2.6 Commissie van advies inzake rijksinkopen	113
7.2.7 Contact- en Adviescommissie voor Doelmatige Aanschaffing (CADA)	113
7.2.8 Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau	114
7.2.9 Verplichte bemiddeling door het Rijksinkoopbureau	115
7.2.10 Vrijstelling	117
7.2.11 Vrijwillige afnemers	118
7.2.12 Aanschaffing door het Rijksinkoopbureau	119
7.2.13 Vergoeding	121
7.2.14 Toezicht	122
7.2.15 Bemiddeling bij onenigheid	122
7.2.16 Beroep	123
7.2.17 Werkgroep privatisering Rijksinkoopbureau (Werkgroep Steenbergen)	125
7.2.18 Verzelfstandiging	125
7.2.19 Aanschaf en beheer	126
8 Geraadpleegde wet- en regelgeving	128
9 Geraadpleegde literatuur	130
10 Geraadpleegde materiedeskundigen	134
11 Noten	135

1 Afkortingen

ABD	Algemene Bestuursdienst
ACHR	Ambtelijke Commissie Heroverweging (Rijksbegroting)
ACT	Ambtelijke Commissie Toezicht
ADOR	Adviescommissie Doelmatige Organisatie in de Rijksdienst
AR	Algemene Rekenkamer
ARAR	Algemeen Rijksambtenarenreglement
ARD	Adviescommissie Rijksdienst
art.	artikel
BiFi-team	Begeleidingsteam Verzelfstandigingen
BSD	basis selectiedocument
BVD	Binnenlandse Veiligheids Dienst
CADA	Contact- en Adviescommissie voor Doelmatige Aanschaffing
DG	directoraat-generaal
IBP	Begeleidingsteam Privatisering
IBZ	Interdepartementale Begeleidingsgroep Zelfbeheer
ICPR	Interdepartementale Coördinatievergadering Peroneelsbeleid Rijksdienst
INK-model	Instituut Nederlandse Kwaliteit (model-)
KB	Koninklijk Besluit
MCEV	Ministeriële Commissie Efficiëncy Verbetering
MCHR	Ministeriële Commissie Heroverweging
MCMDW	Ministeriële commissie marktwerking, deregulering en wetgevingskwaliteit
MIO	Methode van Institutioneel Onderzoek
MITACO	Ministeriële Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie
O&A	directie Overheidsorganisatie en -Automatisering
OAR	directie Organisatie Rijksdienst
OCenW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
PBO	publiekrechtelijk bestuursorgaan
P&O	Personeel en Organisatie
PIVOT	Project Invoering Verkorting Overbrengingstermijn
Rbb	Raad voor het binnenlands bestuur
RBR	Raad voor de Burgerlijke Rijksdienst
RIB	Rijksinkoopbureau
RIO	Rapport Institutioneel Onderzoek
RRD	Raad voor de Rijksdienst
SER	Sociaal Economische Raad
SG	secretaris-generaal
Stb.	Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden
Stert.	Nederlandse Staatscourant
WRR	Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid
ZBO	zelfstandig bestuursorgaan

2 Inleiding

2.1 Afbakening

Dit rapport institutioneel onderzoek (RIO) behandelt het beleidsterrein organisatie van de rijksoverheid. Met rijksoverheid wordt hier de overheid op ministerieel niveau bedoeld. De organisatie van de overheid op het niveau van provincie, gemeente en waterschap valt dus buiten het onderzoeksveld.

Het beleidsterrein is in drieën gedeeld: de organisatie van de rijksoverheid rijksbreed, de organisatie van de ministeries intern en de organisatie van de inkoop van het rijk.

Het deel betreffende de organisatie van de rijksoverheid rijksbreed (de hoofdstukken 4 en 5) behandelt het beleid ten aanzien van de organisatiestructuur van de rijksoverheid in het algemeen. Een aantal ministers speelden en spelen hierbij een coördinerende en adviserende rol.

Het tweede deel (hoofdstuk 6) richt zich op de interne organisatie van het ministerie. De vakminister is verantwoordelijk voor de organisatie van 'zijn' ministerie.

Het derde deel (hoofdstuk 7) handelt over het inkoopbeleid van de rijksoverheid.

Het beleidsterrein organisatie rijksoverheid heeft vele raakvlakken/overlappenden met andere beleidsterreinen. Genoemd kunnen worden:

-wetgeving, zie:

Basis-selectiedocument van de handelingen betreffende de kwaliteit van de Nederlandse wetgeving 1945-1998. Selectielijst van de actor ministerie van Justitie en de onder zijn zorg vallende actoren (Den Haag 2001);

-staatsdeelnemingen, zie:

Beks, G., A.G. de Vries, *Staatsdeelnemingen en financiering van het bedrijfsleven. Een onderzoek naar de handelingen, taken van de Rijksoverheid op het beleidsterrein staatsdeelnemingen en financiering van het bedrijfsleven*, PIVOT-rapport nr. 57 (Den Haag 1998);

-overheidspersoneel, zie:

Dingemans, Ralph, m.m.v. Francine Hartman, *Institutioneel onderzoek Overheidspersoneel: Deelbeleidsterrein Formatiebeleid, arbeidsmarktbeleid en personeelsontwikkeling en mobiliteit. Een rapport institutioneel onderzoek naar het deelbeleidsterrein formatiebeleid, arbeidsmarktbeleid en personeelsontwikkeling en mobiliteit bij de (rijks)overheid, 1945-1996*, PIVOT-rapport nr. 75 ('s-Gravenhage 2000);

Huizinga, G., e.a., *Overheidspersoneel: arbeidsvoorwaarden. Een rapport institutioneel onderzoek naar het deelbeleidsterrein Arbeidsvoorwaarden voor ambtenaren en arbeidscontractanten in de sector Rijk, 1945-1996*, PIVOT-rapport nummer 73 ('s-Gravenhage 2000);

Wal, R. van der, m.m.v. M.L. Baten, R.P.B.A. Dingemans, J. van der Meer, M. Schaap en J.H. de Vries, *Overheidspersoneel: arbeidsverhoudingen. Een rapport institutioneel onderzoek naar het deelbeleidsterrein arbeidsverhoudingen bij overheidspersoneel, 1945-1995 (1997)*, PIVOT-rapport nr. 72 ('s-Gravenhage 2000).

-wetenschappelijke voorbereiding van het regeringsbeleid, zie:

Doe, F. van der, A.G. de Vries en Ch.M. Zeegers, *Geschiedschrijving van de toekomst. Een onderzoek naar instituties en handelingen met betrekking tot de algemene wetenschappelijke voorbereiding van het Regeringsbeleid (1892) 1945-1996*, PIVOT-rapport nr. 53 ('s-Gravenhage 1998) 4-5, 77

-rijksbegroting, zie:

Dijk, F. van, *Per slot van Rijksrekening. Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein beheer van de rijksbegroting over de periode 1945-1993*, PIVOT-rapport nr. 15 ('s-Gravenhage 1994).

-overheidsinformatievoorziening, zie:

Fijnheer, P. *Overheidsinformatievoorziening. Een rapport institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein overheidsinformatievoorziening in de periode 1945-1999*, PIVOT-rapport nr. 92, manuscript, vastgesteld rapport (2001);

-bestuurlijke en financiële organisatie lagere overheden:

Hovy, L., *Coördinatie op hoog niveau. Rapport institutioneel onderzoek naar de bestuurlijke en financiële organisatie lagere overheden, 1945-1990*, PIVOT-rapport 1 (Den Haag 1992).

Netiv, A.H., *So many laws argue so many sins. Een onderzoek naar de actoren en handelingen op het terrein van de wetgeving, 1945-1991*, PIVOT-rapport nr. 12 (Den Haag 1993);

-Sociaal-Economische Raad, zie:

Schreuder, E.A.T.M., *Sociaal-Economische Raad. Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de SER, adviesorgaan van de regering en toporgaan van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, 1950-1997*, PIVOT-rapport nr. 58 (Den Haag 1998).

-bestuurlijke en financiële organisatie lagere overheden, zie:

Velsink, J., F. Siero, M. Schaap, S. Aarts, *Rapport institutioneel onderzoek bestuurlijke en financiële organisatie lagere overheden, Concept versie (maart 2002)*

-constitutionele zaken, zie:

Windhorst, M.C. en M. Schaap, *Constitutionele zaken. Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein Constitutionele zaken, 1945-1997*, PIVOT-rapport nr. 68 (Den Haag 2000);

-mede-wetgeving en controle, in verband met de herziening van het adviesstelsel, zie:

Institutioneel onderzoek in voorbereiding betreffende het handelen van de Staten-Generaal, PIVOT-rapport nr. 70.

Het rijksinkoopbeleid is gericht op een doelmatige aanschaffing van de roerende goederen die de rijksdienst bij de uitvoering van zijn taken nodig heeft. De aanschaf van *onroerende* goederen zijn in dit onderzoek buiten beschouwing gebleven. Aan dit onderwerp is een afzonderlijke PIVOT-publicatie gewijd: J.A.A. Bervoets, *Het Rijk onder dak. Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de rijksoverheid op het beleidsterrein van de rijkshuisvesting, 1945-1994 en in het bijzonder de Rijksgebouwendienst (1922-1994)*, PIVOT-rapport nr. 45 ('s-Gravenhage 1997). Het beheer van roerende en onroerende goederen is opgedragen aan de dienst Domeinen van het ministerie van Financiën, waarvoor eveneens een apart RIO geschreven is: F. van Dijk, *Zakelijk gezien. Rapport van het institutioneel onderzoek naar de taken en handelingen van de dienst Domeinen van het Financiën over de periode 1945-1994*, PIVOT-rapport nr. 39 ('s-Gravenhage 1996).

Op het beleidsterrein neemt de minister van Defensie een uitzonderlijke positie in, omdat voor de krijgsmacht specifieke goederen ingekocht worden die buiten het algemene rijksinkoopbeleid vallen. Het militaire materieel is onderwerp van studie in: A.G. de Vries, *Roeien met de riemen. Een onderzoek naar instituties, bedrijfsprocessen en handelingen met betrekking tot het beleidsterrein militair materieel Koninklijke Marine, 1945-1993*, PIVOT-rapport nr. 20 ('s-Gravenhage 1994). Het inkoopbeleid van het Staatsbedrijf der PTT, dat om vergelijkbare redenen een aparte positie innam, is eveneens buiten het voorliggende onderzoek gehouden. Hiervoor zij verwezen naar J.W.J.M. Bogaarts, L. Hovy, *Telecommunicatie en post in Nederland. Een institutioneel onderzoek op het beleidsterrein telecommunicatie en post, 1945-1990*, PIVOT-rapport-nr. 4 ('s-Gravenhage 1993).

Het onderzoek begint in 1945 – voor gegevens die zijn opgesteld voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog gelden andere selectiecriteria - en loopt door tot en met 1999, het jaar waarin dit institutioneel onderzoek werd begonnen.

Hoofdstuk 3 geeft als eerste een overzicht van alle actoren die actief geweest zijn op het beleidsterrein organisatie van de rijksoverheid.

In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de coördinerende rol die de ministers van Algemene Zaken, Financiën en Binnenlandse Zaken gespeeld hebben. De zogenaamde ‘algemene handelingen’ van de coördinerende ministers betreffende de organisatie van de rijksoverheid rijksbreed zijn in dit deel te vinden.

In hoofdstuk 4 komen tevens de ontwikkelingen op het gebied van de organisatie van de rijksoverheid tot ca. 1982 aan de orde.

De ontwikkelingen vanaf ca. 1982 worden geschetst in hoofdstuk 5. Centraal staan daarbij de (bezuinigings- en doelmatigheids-) operaties van de jaren tachtig en negentig. In dit deel zijn ook de (nieuwe) Raad voor het binnenlands bestuur, welke in 1986 werd ingesteld, en haar opvolger de Raad voor het openbaar bestuur opgenomen.

Hoofdstuk 6 behandelt de organisatie van de rijksoverheid vanuit de optiek van de vakminister.

Aan de orde komen onderwerpen als de inrichting van het ministerie, de ministeriële verantwoordelijkheid en de verzelfstandiging van diensten. Bij dit laatste wordt onderscheid gemaakt tussen interne en externe verzelfstandiging.

In hoofdstuk 7 tenslotte wordt het rijksinkoopbeleid behandeld. Een hoofdrolspeler hierbij was het Rijksinkoopbureau dat in 1921 werd opgericht en in 1990 geprivatiseerd werd tot de N.V. Nederlands Inkoopcentrum.

De plaats van de handelingen verschilt per hoofdstuk. De hoofdstukken 4 en 7 beginnen met het verhalende gedeelte, waarna de handelingen achter elkaar volgen. In de andere hoofdstukken wisselen tekst en handelingen elkaar af.

De handelingen zijn ook niet altijd in numerieke volgorde opgenomen; handelingen die naar aanleiding van het driehoeksoverleg zijn ingevoegd staan op een logische plaats

Tevens zijn een aantal handelingen vervallen en deze nummers ontbreken (45 tot en met 48, 122 tot en met 127, 130 en 143).

2.2 Leeswijzer handelingen

De handelingen zijn verwerkt in uniek genummerde gegevensblokken die als volgt zijn opgebouwd:

<i>Actor:</i>	dit is het orgaan dat een rol speelt op het beleidsterrein personeelsinformatievoorziening en -administratie, en de bevoegdheid heeft tot het zelfstandig verrichten van handelingen op grond van attributie of delegatie.
<i>Handeling:</i>	een complex van activiteiten, dat verricht wordt door één of meer actoren en dat veelal een product naar de omgeving oplevert.
<i>Periode:</i>	dit geeft de jaren weer waarin de handeling werd verricht.
<i>Grondslag/Bron:</i>	dit is de (wettelijke) basis van de handeling. De aanduiding bron wordt gebruikt indien een handeling geen duidelijke wettelijke basis heeft, maar de handeling is geformuleerd op basis van interviews, literatuur of andere bronnen.
<i>Product:</i>	dit is de weergave van het juridisch-bestuurlijk niveau van het eindproduct van de handeling. Indien niet duidelijk is in welke soort documentaire neerslag een

handeling heeft geresulteerd of als uit de beschrijving van de handeling al duidelijk is welk product de handeling oplevert, ontbreekt dit item.

Opmerkingen: dit geeft eventuele bijzonderheden over bovengenoemde items weer.

Een uitgangspunt van PIVOT ten aanzien van een institutioneel onderzoek is dat dit zich niet beperkt tot een beschrijving van het handelen van een afzonderlijke instelling, maar dat de beschrijving zich uitstrekt over het handelen van de verschillende actoren van de rijksoverheid die op een bepaald beleidsterrein een rol spelen. Dit betekent dus dat niet alleen de actoren die onder de minister van Binnenlandse Zaken vallen worden meegenomen in dit onderzoek, maar ook die actoren die daarbuiten vallen en wel tot de rijksoverheid behoren.

3 Actorenoverzicht

Sommige actoren zijn gemerkt met een *. Van deze actoren zijn in dit rapport geen handelingen opgenomen, omdat de handelingen reeds in andere rapporten institutioneel onderzoek meegenomen zijn. Verwezen wordt naar het betreffende rapport.

Ministers

De namen van de ministeries zijn in de loop der jaren veranderd. In dit rapport wordt in het algemeen uitgegaan van de naam die in de betreffende periode het meeste gebruikt werd. Daarom wordt in dit rapport ook gesproken over de minister van Binnenlandse Zaken en niet de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Een tweetal ministers die een rol speelden op het gebied van het rijksinkoopbeleid worden aangeduid met het beleidsterrein waarvoor zij verantwoording droegen. Het gaat hierbij om de minister belast met Welzijn, en die belast met Volksgezondheid.

***Ministerraad (1945-)**

Ofschoon de verantwoordelijkheid voor de doelmatige organisatie van het departement een zaak van de vakminister is en het organisatiebeleid gecoördineerd wordt door drie ministers, worden supra-departementale activiteiten op dit terrein op politiek niveau in de ministerraad voorbereid en geëvalueerd. De ministerraad wordt hierbij terzijde gestaan door onderraden en ambtelijke voorportalen. Het secretariaat berust bij het Ministerie van Algemene Zaken.

Minister-president / minister van Algemene Zaken (1945/1954-)

Als voorzitter van de ministerraad speelt de minister-president / minister van Algemene Zaken een essentiële rol op het beleidsterrein: de Koninklijke Besluiten waarbij ministeries worden opgericht dan wel delen van de organisatie worden overgeheveld naar een ander departement, worden door hem voorbereid. Vanaf 1973 is hij bovendien bevoegd te beslissen in competentiegeschillen tussen de ministers.

Voor de doelmatige organisatie voor de aan het ministerie opgedragen taken is echter de vakminister zelf verantwoordelijk. In 1954 constateerde de ministerraad dat op dit terrein enige coördinatie niettemin nodig was. Sedertdien is de minister-president / minister van Algemene Zaken één van de drie ministers die met deze coördinatie belast zijn.

Na de herziening van het rijksinkoopbeleid in 1980 deed de minister-president / minister van Algemene Zaken uitspraak in zaken van bezwaar of beroep tegen beslissingen van de minister van Financiën. Hierbij liet hij zich adviseren door de Raad voor de Rijksdienst.

Vice-minister-president (1973-)

De vice-minister-president is sinds 1973 betrokken bij de oplossing van competentiegeschillen tussen de ministeries. De minister-president neemt beslissingen in dezen *in overleg* met de vice-minister-president indien het over belangrijke zaken gaat, in andere gevallen *na overleg* met hem. Omdat in de periode 1973-1999 verschillende vakministers de functie van vice-minister-president bekleed hebben, kunnen deze vakministers als zorgdrager voor het archief van de vice-minister-president aangemerkt worden.

Minister van Binnenlandse Zaken (1945/1954-)

De minister van Binnenlandse Zaken is vanouds belast met (de coördinatie van) het overheidsperoneelsbeleid en vanuit die verantwoordelijkheid indirect betrokken bij de organisatie van de rijksdienst. Het zou evenwel tot 1954 duren, eer hem - mét de minister-president / minister van Algemene Zaken en de minister van Financiën - de coördinatie van het organisatiebeleid werd opgedragen. In 1965 werd de competentie van de minister verruimd doordat het Bureau van de

adviseur voor vraagstukken inzake de organisatie van de Rijksdienst van het ministerie van Financiën bij zijn departement werd ondergebracht. Sedertdien fungeert de minister van Binnenlandse Zaken feitelijk als coördinerend bewindspersoon, ofschoon de coördinatie van het beleid officieel in handen van 'de drie ministers' collectief is.

De minister van Binnenlandse Zaken coördineerde bijvoorbeeld de Grote Efficiency Operatie en de herziening van het adviesstelsel.

Het beleid ten aanzien van verzelfstandigingen in de Rijksdienst voerde de minister van Binnenlandse Zaken samen met de minister van Financiën. De eerste concentreerde zich hierbij op bestuurlijke en juridische aspecten van verzelfstandiging; het beleid ten aanzien van zelfstandige bestuursorganen maakte hieronder een deel van uit.

Op het gebied van het rijksinkoopbeleid bezat de minister van Binnenlandse Zaken een waarnemer in de Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau.

Minister van Financiën (1945-)

Als verantwoordelijke minister voor 's Rijks financiën is de minister van Financiën al vroeg betrokken bij de doelmatige organisatie van de rijksdienst. Zo werd er vanuit het ministerie van Financiën organisatiekundig onderzoek verricht en werden er adviezen aan de vakminister gegeven. Vanaf 1954 werd de minister naast de minister-president / minister van Algemene Zaken en de minister van Binnenlandse Zaken belast met de coördinatie van het organisatiebeleid. In 1965 werd het Bureau van de adviseur voor vraagstukken inzake de organisatie van de Rijksdienst - dat sinds zijn oprichting in 1954 onder Financiën had geressorteed - overgedragen aan de minister van Binnenlandse Zaken, waardoor de bemoeienis van de minister van Financiën op het beleidsterrein enigszins afnam.

Toen vooral in de jaren tachtig en negentig verzelfstandigingen binnen de rijksdienst sterk in de belangstelling stonden, was de minister van Financiën, samen met de minister van Binnenlandse Zaken, actief op dit gebied. Hierbij richtte de minister van Financiën zich vooral op de financiële aspecten, waarbij het vooral ging om interne verzelfstandiging in de vorm van zelfbeheer en het agentschap.

Tot 1990 was de minister van Financiën belast met het rijksinkoopbeleid. Vanuit die verantwoordelijkheid had hij in 1921 het Rijksinkoopbureau (RIB) opgezet en de rijksoverheid verplicht bepaalde goederen door bemiddeling van dit bureau aan te schaffen. Lange tijd was het rijksinkoopbeleid gericht op uitbreiding van de competentie van dit bureau. De minister bemoeide zich verder slechts 'op afstand' met het beleidsterrein: door het benoemen van personen in toezichhoudende instellingen, het geven van toestemming aan instellingen buiten de rijksoverheid om van de diensten van het RIB gebruik te maken en het beslissen in bezwaar- en beroepszaken. In de jaren tachtig het rijksinkoopbeleid werd herzien, wat resulteerde in de privatisering van het RIB en opheffing van de verplichte bemiddeling door een centrale instantie. De doelmatigheidsbevordering van het inkoopbeleid ligt sedert 1990 (weer) bij de vakminister.

Minister van Defensie (1967-1990)

Op het beleidsterrein van de rijksinkoop nam de minister van Defensie – naast de minister van Verkeer en Waterstaat – een aparte positie in, omdat de (sinds 1967) algemene verplichte bemiddeling door het Rijksinkoopbureau niet gold voor de aanschaf van specifiek defensiematerieel. Verder had de minister een belangrijke stem in de successieve kapittels die toezagen op de taakuitvoering van het RIB, zoals de Raad van Toezicht en de Contact- en Adviescommissie voor Doelmatige Aanschaffing (beiden tot 1980) en de Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau (1980-1990). Daarnaast was de minister vanaf 1980 betrokken bij de totstandkoming van nadere regelgeving.

Minister van Verkeer en Waterstaat (1967-1990)

Evenals de minister van Defensie nam de minister van Verkeer en Waterstaat een afzonderlijke positie in op het beleidsterrein, omdat ook de aanschaf van specifiek PTT-materiaal buiten de competentie van het RIB viel en de minister hier dus zijn eigen verantwoordelijkheid had. Ook in andere opzichten was de rol van de minister van Verkeer en Waterstaat vergelijkbaar met die van de minister van Defensie: hij was vertegenwoordigd in toezichthoudende instanties en, na 1980, betrokken bij de totstandkoming van nadere regelgeving.

Minister van Onderwijs en Wetenschappen (1967-1990)

Als behartiger van de belangen van onderwijs- en wetenschappelijke instellingen die van de diensten van het Rijksinkoopbureau gebruik maakten, was de minister van Onderwijs en Wetenschappen vertegenwoordigd in de Raad van Toezicht op het RIB (1967-1980) en Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau (1980-1990).

Minister belast met Welzijn (1980-1990)

Omdat in toenemende mate instellingen op het terrein van het welzijnsbeleid hun aanschaffingen via het Rijksinkoopbureau verrichten, was vanaf 1980 de minister belast met Welzijn vertegenwoordigd in de Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau. De zorgdrager is de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Minister belast met Volksgezondheid (1980-1990)

Ook de minister belast met Volksgezondheid was na 1980 vertegenwoordigd in de Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau, omdat dit bureau veelvuldig werd ingeschakeld ten behoeve van aanschaffingen van ziekenhuizen en verpleegtehuizen. De zorgdrager is de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Minister van Economische Zaken (1980-1990)

De minister van Economische Zaken was niet vertegenwoordigd in de Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau, maar bezat wel een waarnemer in dit gremium. Daarnaast was hij betrokken bij de benoeming van vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven in deze raad.

Vakminister (1945-)

Elke minister is verantwoordelijk voor de organisatie, de inrichting van het eigen ministerie. In dit kader wordt hij in dit institutioneel onderzoek 'vakminister' genoemd. Hoewel de ministers van Algemene Zaken, Binnenlandse Zaken en Financiën een coördinerende rol op het beleidsterrein rijksbreed vervullen, zijn zij tevens vakministers.

De vakministers waren zeer betrokken bij de (grote) operaties vanaf de jaren tachtig, waarbij bezuiniging, doelmatigheidsverbetering en verzelfstandiging sleutelwoorden waren. Ten tijde van de Grote Efficiency Operatie stelden de vakministers analyses op van de kerntaken van hun ministerie. In de Kaderwet adviescolleges van 1996 werd de verantwoordelijkheid van de vakminister binnen het nieuwe adviesstelsel geregeld.

De vakminister is op het beleidsterrein van de rijksinkoop actief als actor die goederen inkoopt en voor zich diensten laat verlenen. Oorspronkelijk had hij hierin de vrije hand, maar vanaf 1921 moest hij in toenemende mate gebruik maken van de bemiddeling van het Rijksinkoopbureau. In 1990, toen de verplichting tot bemiddeling door deze centrale instantie werd opgeheven, heeft hij zijn bewegingsvrijheid op dit gebied herwonnen.

Adviesraden, commissies, werkgroepen en overige actoren

Adviescollege (1996-)

In de Kaderwet adviescolleges, 3 juli 1996, Stb. 1996/378 werd vastgelegd dat de taak van de nieuw op te richten adviescolleges voor de rijksoverheid was om uit eigen beweging of op verzoek advies uit te brengen aan de vakminister, de Eerste of de Tweede Kamer.

Tevens werden de adviescolleges verplicht om een reglement van orde, een jaarlijks werkprogramma, een jaarlijks verslag van de werkzaamheden en tenminste eens in de vier jaar een evaluatieverslag op te stellen.

Adviescommissie voor de Doelmatige Organisatie in de Rijksdienst (ADOR) (1954-1966)

De ADOR werd opgericht als ambtelijk voorportaal van de Raad voor de Burgerlijke Rijksdienst (RBR). Haar taak was het adviseren van de RBR, vanaf 1965 de Raad voor de Rijksdienst, inzake vraagstukken betreffende de doelmatige organisatie van de rijksdienst.

Tot in 1957 was de voorzitter een secretaris-generaal van één van de ministeries. Verder had zitting de adviseur voor vraagstukken inzake de organisatie van de Rijksdienst en onder andere een hoofdambtenaar van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Zorgdrager was de minister van Algemene Zaken, tot de commissie in 1966 overgedragen werd aan de minister van Binnenlandse Zaken.

Adviescommissie voor de Doelmatigheidsbevordering in de Rijksdienst (ADR) (1966-1979)

Deze commissie was de opvolger van de ADOR en werd in 1966 door de ministers van Algemene Zaken, Binnenlandse Zaken en Financiën opgericht. Haar taak was het adviseren van de minister van Binnenlandse Zaken over vraagstukken betreffende de doelmatigheidsbevordering in de rijksdienst.

Adviescommissie voor Overheidsorganisatie en Automatisering (AOA) (1979-1983)

De AOA werd in 1979 ingesteld door de minister van Binnenlandse Zaken als ambtelijk voorportaal van de RRD. Haar taak was het adviseren van de minister van Binnenlandse Zaken over het beleid inzake de organisatie van de rijksdienst.

Zorgdrager is de minister van Binnenlandse Zaken.

Adviescommissie Rijksdienst (ARD) (1983-1996)

De ARD werd ingesteld in 1983 en had als taak het adviseren van de minister over onderwerpen die verband hielden met het Project reorganisatie rijksdienst. De commissie fungeerde als ambtelijk voorportaal voor de Raad voor de Rijksdienst.

In 1991 werd een subcommissie van de ARD opgericht, de Commissie Verzelfstandigingen, Zorgdrager is de minister van Binnenlandse Zaken.

Ambtelijke Commissie Heroverweging (Rijksbegroting) (ACHR) (1981-)

Deze commissie werd ingesteld bij besluit van 17 februari 1981 door van de minister van Financiën. Taak van de commissie was het voorbereiden van de agenda van de Ministeriële Commissie Heroverweging (MCH), waaronder de selectie van onderzoeksonderwerpen en de samenstelling van de ambtelijke werkgroepen. De ACHR was ambtelijk voorportaal van de MCH, onder voorzitterschap van de directeur-generaal van de Rijksbegroting (ministerie van Financiën). Lid van de commissie waren vertegenwoordigers van de minister-president en de vice-minister-president en afgevaardigden van ministeries waarvan het beleidsterrein in de commissie werd besproken. Zorgdrager is de minister van Financiën.

***Ambtelijke commissie voor marktwerking, deregulering en wetgevingsprojecten (1995-)**

Deze ambtelijke commissie behoort bij de Ministeriële commissie voor marktwerking, deregulering en wetgevingskwaliteit (MCMDW) en werd in 1995 opgericht. De commissies houden zich onder andere bezig met toezichtsaspecten.

Ambtelijke Commissie Toezicht (ACT) (1999-2000)

De ACT werd op 18 september 1999 ingesteld en zou tot 1 oktober 2000 functioneren. Voorzitter werd Mr. H.C.J.L. Borghouts, de secretaris-generaal van het ministerie van Justitie. De taak was het adviseren van de minister van Binnenlandse Zaken over de formulering van kaders ten aanzien van de toezichtvraagstukken. Dit resulteerde in het rapport *Vertrouwen in verantwoordelijkheid*. Ook toetste de ACT de departementale (zelf)evaluaties betreffende toezichtarrangementen. De zorgdrager was de minister van Binnenlandse Zaken; het secretariaat beruiste bij de afdeling Organisatie en Kwaliteit Rijksdienst.

Begeleidingsteam Verzelfstandigingen (BiFi-team)

Dit team werd ingesteld bij besluit van de ministerraad op 16 december 1994. Haar taak werd het adviseren van de vakminister betreffende voorstellen tot verzelfstandiging en het toetsen van verzelfstandigingen binnen een vakministerie. Hierbij behandelt het ministerie van Binnenlandse Zaken de ZBO's en die van Financiën de agentschappen. Het team bestaat uit ambtenaren van het ministerie van Binnenlandse Zaken en van Financiën en voert een gedeeld secretariaat. Zorgdragers zijn de minister van Binnenlandse Zaken en die van Financiën

*** Bijzondere (kamer-)commissie vraagpunten over de staatkundige, bestuurlijke en staatsrechtelijke vernieuwing (Commissie-Deetman) (ca. 1990-)**

Deze commissie stelde in 1991 twee bijzondere en in 1992 twee externe commissies in. Eén van de bijzondere commissies was de

Bijzondere Commissie Vraagpunten Adviesorganen (1992-1993)

De voorzitter van deze commissie werd Drs. G. de Jong. De taak was de rol van externe adviesorganen te onderzoeken, hetgeen resulteerde in 1993 in het rapport *Raad op maat*.

Zorgdrager van de commissie is de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Een beschrijving van de actor Commissie-Deetman is opgenomen in: M.C. Windhorst, M. Schaap, *Constitutionele zaken. Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein Constitutionele zaken, 1945-1997*, PIVOT-rapport nr. 68 (Den Haag 2000) 34-35. Deze actor zal tevens behandeld worden in het in voorbereiding zijnde PIVOT-rapport nr. 70, betreffende het handelen van de Staten-Generaal.

Commissie van advies omtrent de vaststelling van de formaties van de departementen van algemeen bestuur en de daaronder ressorterende burgerlijke Rijksdiensten, -instellingen en -bedrijven, zie onder Formatiecommissie.

Commissie van advies inzake rijksinkopen (1949-1967)

De commissie adviseerde de minister van Financiën in beroepszaken. Ze bestond uit vijf leden die door de minister werden benoemd. De zorgdrager is de minister van Financiën.

*** Commissie Doelmatigheid Overheidsaanschaffingsbeleid (1985-1986)**

Naar aanleiding van het rapport Rijksaankoopbeleid dat in 1984 in het kader van de heroverweging van de rijksuitgaven uitkwam, werd door de minister van Financiën deze commissie ingesteld die op basis van het rapport aanbevelingen voor de minister moest formuleren. De zorgdrager is de minister van Financiën.

Commissie-Holtslag (1996-1998)

In 1996 besloot de ministerraad tot de instelling van een commissie om onderzoek te verrichten naar de relatie tussen toezicht en de ministeriële verantwoordelijkheid. Voorzitter werd Drs. J.W. Holtslag, toenmalig directeur-generaal van het directoraat-generaal Openbaar Bestuur van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Het onderzoek resulteerde in het rapport *De ministeriële verantwoordelijkheid ondersteund. Een checklist voor een systematische beschrijving en analyse van toezichtsarrangementen. Rapportage van de commissie-Holtslag aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties*, Commissie-Holtslag (Den Haag 1998)
Zorgdrager is de minister van Binnenlandse Zaken.

Commissie Hoofdstructuur Rijksdienst (CHR) (Commissie-Vonhoff) (1979-1981)

In 1981 werd door de minister van Binnenlandse Zaken een commissie van externe deskundigen ingesteld om hem te adviseren over het functioneren van de rijksdienst tegen de achtergrond van maatschappelijke ontwikkelingen en het gegroeide staatsbestel. Evenals haar voorgangers moest de commissie haar bevindingen rapporteren vóór de volgende kabinetsformatie. Zorgdrager is de minister van Binnenlandse Zaken.

Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie (Commissie-Van Veen) (1969-1971)

In 1969 werd door de minister-president de Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie ingesteld. Haar opdracht was een advies op te stellen met betrekking tot de interdepartementale taakverdeling en coördinatie, ten behoeve van de kabinetsformatie van 1971. De commissie werd gevormd door een aantal secretarissen-generaal en enkele hoogleraren onder voorzitterschap van de oud-staatssecretaris van Binnenlandse Zaken Mr. C. Van Veen.
Zorgdrager is de minister van Algemene Zaken.

Commissie-Sint (1994-1995)

In opdracht van het SG-beraad werd deze commissie in 1994 belast met het uitvoeren van onderzoek naar verzelfstandigingen in de rijksdienst. De commissie werd genoemd naar haar voorzitter, Drs. M. Sint, toenmalig directeur Directie Interbestuurlijke Betrekkingen en Informatievoorziening van het ministerie van Binnenlandse zaken. In 1995 verscheen het rapport *Verantwoord verzelfstandigen*. Zorgdrager is de minister van Algemene Zaken.

Commissie van Toezicht op het Rijksinkoopbureau (1949-1967)

Tot 1967 was de Commissie van Toezicht belast met het opstellen en bijhouden van de lijst van goederen die door de rijksdienst via het RIB aangeschaft dienden te worden. Daarnaast verleende ze vrijstelling van de verplichte winkelnering aan instellingen die buiten het RIB om goederen wilden kopen. De commissie bestond uit vijf à negen leden die door de minister van Financiën werden benoemd. In 1967 werd ze opgevolgd door de Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau. De zorgdrager is de minister van Financiën.

Contact- en Adviescommissie voor Doelmatige Aanschaffing (CADA) (1967-1980)

De CADA had tot taak de Raad van Toezicht op het RIB te adviseren over het rijksinkoopbeleid in het algemeen en de door het Rijksinkoopbureau te verzorgen aanschaffingen in het bijzonder. De commissie bestond uit vijf personen, te weten: vertegenwoordigers van het Rijksinkoopbureau, de Koninklijke Marine, de Koninklijke Landmacht, de Koninklijke Luchtmacht en het Staatsbedrijf der PTT. Zij werden benoemd door de minister van Financiën. De zorgdrager is de minister van Financiën.

Formatiecommissie, zie ook: Commissie van advies omtrent de vaststelling van de formaties van de departementen van algemeen bestuur en de daaronder ressorterende burgerlijke Rijksdiensten, -instellingen en -bedrijven (1955-)

De commissie werd ingesteld bij het besluit tot reorganisatie van het Centraal Orgaan voor Rijkspersoneelsaangelegenheden, 23 augustus 1955, stb. 1955/403, art. 7.

Vanaf 1998, toen het Coördinatiebesluit inrichting organisatie en formatie rijksdienst, 13 juni 1998, Stb. 1998/224, tot stand kwam, is één van de taken van de Formatiecommissie het adviseren van de Minister van Binnenlandse Zaken over de hoofdlijn van de organisatiestructuur van een vakministerie. Een andere taak, vanaf ca. 1997, is het (laten) verrichten van horizontaal onderzoek naar een type dienstonderdeel.

De commissie wordt gevormd door directeuren- en secretarissen-generaal, welke benoemd worden door de minister van Binnenlandse Zaken. Verder zijn de ministers van Binnenlandse Zaken, Financiën en Algemene Zaken (vanaf 1958) permanent vertegenwoordigd. Zorgdrager is de minister van Binnenlandse Zaken.

Interdepartementale Begeleidingscommissie Privatisering (IBP) (1982-1991)

De IBP funtioneerde van 1982 tot in 1991, toen zij werd vervangen door de Commissie Verzelfstandigingen (Commissie-Oele) als sub-commissie van de Adviescommissie voor de Rijksdienst (ARD). De IBP begeleidde en coördineerde privatiseringsprocessen en trad op als adviseur. Hierbij adviseerde de commissie de ministerraad over de samenstelling van de interdepartementale werkgroepen op gebied van privatisering. Ook adviseerde en begeleidde de commissie de interdepartementale werkgroepen en selecteerde zij onderwerpen die voor privatisering in aanmerking kwamen. Zorgdrager is de Minister van Financiën.

Interdepartementale Commissie voor het Binnenlands Bestuur (1977-)

Dit voorportaal van de ministerraad werd in 1977 ingesteld. Na opheffing van rechtswege op 1 april 1990, werd de instellingsduur van de commissie op 6 mei 1991, met terugwerkende kracht, verlengd. Taak van de commissie was de minister van Binnenlandse Zaken alsmede andere ministers desgevraagd of uit eigen beweging van advies dienen omtrent inrichting en werking van het binnenlands bestuur en omtrent de verdeling van taken tussen de verschillende bestuurslagen. Later is daar aan toegevoegd ten eerste het adviseren over plannen en maatregelen, wanneer en voor zover deze gevolgen kunnen hebben voor de hierboven genoemde onderwerpen. Ten tweede kunnen plannen en maatregelen om advies, voorgelegd aan een andere interdepartementale commissie waarin de minister van Binnenlandse Zaken is vertegenwoordigd, aan de commissie worden toegezonden, zulks met het onverminderd recht om eigener beweging advies uit te brengen.

Zorgdrager is de minister van Binnenlandse Zaken.

*** Interdepartementale Werkgroep Begeleidingscommissie Privatisering**

Deze werkgroep verrichtte privatiseringsonderzoek voor de Interdepartementale Begeleidingscommissie Privatisering (IBP).

Ministeriële Commissie Efficiency Verbetering (1990-1994)

Op 16 juli 1990 besloot de ministerraad een commissie op te richten ter voorbereiding van de besluitvorming betreffende de Grote Efficiency Operatie. De commissie maakte tevens een analyse van de kerntaken per ministerie ten behoeve van deze operatie. De commissie bestond uit de minister-president, die voorzitter was, de vice-minister-president en de ministers van Economische Zaken, Onderwijs en Wetenschappen en Binnenlandse Zaken als coördinerend bewindspersoon.

Ministeriële Commissie Heroverweging (Rijksbegroting) (MCHR) (1981-1990)

In het kader van de heroverwegingsoperatie in de jaren tachtig werd de Ministeriële Commissie Heroverweging (Rijksbegroting) ingesteld. De taak van deze commissie was het voorbereiden van de besluitvorming van de ministerraad over heroverwegingsvoorstellen, in verband met de jaarlijkse begrotingsvoorbereiding.

De commissie bestond uit de minister-president, de vice-minister-president en de minister van Financiën, eventueel aangevuld met ministers die een rol speelden op de beleidsterreinen die op een bepaald moment behandeld werden. Zorgdrager is de minister van Financiën.

Ministeriële Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie (MITACO) (1975-1977)

In 1975 werd door de ministerraad de Ministeriële Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie ingesteld. Ze werd belast met het onderzoeken van de knelpunten en voorstellen die genoemd waren in het in 1975 verschenen rapport van de Voorlopige WRR - zulks ten behoeve van de kabinetsformatie van 1977. De commissie werd gevormd door een aantal ministers en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken onder voorzitterschap van de minister-president. De zorgdrager is de minister van Algemene Zaken.

*** Ministeriële commissie voor marktwerking, deregulering en wetgevingskwaliteit (MCMDW)**

De commissie werd in 1995 opgericht en houdt zich onder andere bezig met toezichtsaspecten. Het rapport *Zicht op toezicht* (TK 1997-1998; 24036, nr. 73) van deze commissie behandelt de inrichting en uitvoering van het toezicht op marktordening en mededinging.

Projectbureau Reorganisatie Rijksdienst (1982-1985)

In verband met het Project reorganisatie rijksdienst werd het projectbureau opgericht. Het was verantwoordelijk voor de uitvoering van en het toezicht op de verschillende deelprojecten en bewaakte de samenhang van het Project reorganisatie rijksdienst. Als projectleider fungeerde de directeur Overheidsorganisatie- en Automatisering. Het archief van het projectbureau valt onder de zorg van de Minister van Binnenlandse Zaken

Projectgroep Evaluatie Agentschappen (1997-1998)

Taak van de projectgroep was het evalueren van het agentschapsmodel, hetgeen resulteerde in het rapport *Verder met resultaat; het agentschapmodel 1991-1997*.

De projectgroep was samengesteld uit twee directeuren Financieel Economische Zaken, een departementale accountant, vertegenwoordigers van twee agentschappen en een vertegenwoordiger van de directie Interbestuurlijke Betrekkingen en Informatievoorziening van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Zorgdrager is de Ministerie van Financiën.

Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau (1980-1990)

De Raad van Advies was belast met het adviseren van de minister van Financiën over de taakuitvoering door het RIB. Daarnaast bemiddelde hij in conflicten tussen het RIB enerzijds en afnemers / leveranciers anderzijds. De Raad bestond uit ten minste tien leden, waaronder vertegenwoordigers van de minister van Defensie, de minister van Onderwijs en Wetenschappen, de minister belast met Welzijn en de minister belast met Volksgezondheid. Daarnaast hadden 'waarnemers' van de minister van Binnenlandse Zaken, de minister van Economische Zaken en de minister van Financiën zitting in de raad. Alle leden werden door de minister van Financiën benoemd. De zorgdrager is de minister van Financiën.

Raad voor het binnenlands bestuur (Rbb) (1986-1996)

De Rbb die in 1986 werd opgericht verving een raad met dezelfde naam. De oude raad adviseerde vooral over decentralisatie-zaken, waarbij vertegenwoordigers van provincie, gemeenten, waterschappen en andere publiekrechtelijke organen deel uit maakten van de raad. De nieuwe raad adviseerde over maatschappelijke en beleidsproblemen in het algemeen. De leden waren deskundigen zonder speciale binding. Zorgdrager is de minister van Binnenlandse Zaken.

*** Raad voor de Burgerlijke Rijksdienst (RBR) (1954-1965)**

Deze onderraad van de ministerraad werd in 1954 opgericht. In 1965 werd de raad vervangen door de Raad voor de Rijksdienst. Als ambtelijk voorportaal voor de RBR fungeerde de Adviescommissie Doelmatige Organisatie in de Rijksdienst (ADOR).

Raad voor het openbaar bestuur (1997-)

In het kader van het nieuwe adviesstelsel werden bestaande adviesorganen opgeheven en een beperkt aantal nieuwe ingesteld. Eén van deze nieuwe raden was de Raad voor het openbaar bestuur, welke ingesteld werd bij Wet Raad voor het openbaar bestuur van 12 december 1996. De taak van de raad is het adviseren van de regering over de inrichting en het functioneren van de overheid. De raad telt ten hoogste twaalf leden. Zorgdrager is de minister van Binnenlandse Zaken.

Raad voor de Rijksdienst (RRD) (1965-1995)

Als onderraad van de ministerraad hield de Raad voor de Rijksdienst zich bezig met de hoofdlijnen van beleid aangaande de doelmatige organisatie van en de doelmatig aanschaffingen door de rijksdienst. Tussen 1980 en 1990 diende het de minister-president / minister van Algemene Zaken van advies in zaken van bezwaar of beroep tegen beslissingen van de minister van Financiën. Zorgdrager is de minister van Algemene Zaken.

Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau (1967-1980)

De Raad van Toezicht was belast met het toezicht op een doelmatige taakuitvoering door het Rijksinkoopbureau. Voorts bepaalde het welk defensie- en PTT-materieel via het RIB aangeschaft moest worden. De raad bestond uit maximaal tien leden die door de minister van Financiën benoemd werden, waaronder vertegenwoordigers van de Koninklijke Marine, de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht alsmede vertegenwoordigers van het Staatsbedrijf der PTT en van de minister van Onderwijs en Wetenschappen. Daarnaast hadden ten minste twee personen uit het bedrijfsleven zitting in de raad. De zorgdrager is de minister van Financiën.

Regeringscommissaris voor de reorganisatie van de rijksdienst (1982-1986)

Op 21 januari 1982 werd het ambt van regeringscommissaris voor de reorganisatie van de rijksdienst ingesteld en Mr. Tjeenk Willink in dit ambt benoemd. De regeringscommissaris adviseerde de minister van Binnenlandse Zaken betreffende de reorganisatie van de rijksdienst. Zorgdrager is de minister van Binnenlandse Zaken

Rijksinkoopbureau (RIB) (1945-1990)

Het Rijksinkoopbureau is in 1921 door de minister van Financiën in het leven geroepen om de doelmatigheid van het rijksinkoopbeleid door centrale aanschaffing te vergroten. Het RIB bemiddelde tussen de rijksoverheid en de verschillende leveranciers door met laatstgenoemden contracten te sluiten waarin gunstige voorwaarden bedongen werden voor levering / dienstverlening aan de ministeries en hun ondergeschikte diensten. Daarnaast werden verschillende artikelen centraal door het RIB zelf ingekocht. Aanvankelijk was de verplichting tot aanschaffing via het RIB beperkt tot een betrekkelijk klein aantal goederen en diensten. In 1967/1969 werden deze beperkingen opgeheven en waren alleen de minister van Defensie en het Staatsbedrijf der PTT voor het aanschaffen van specifieke goederen vrijgesteld van de algemeen

verplichte bemiddeling door het RIB. In 1990 is de verplichte centrale bemiddeling afgeschaft en is het RIB geprivatiseerd tot de N.V. Nederlands Inkoopcentrum. Zorgdrager is de minister van Financiën.

SG-beraad (1945-)

Het periodieke overleg van de secretarissen-generaal kan gelden als het ambtelijk equivalent van de ministerraad. Supra-departementale activiteiten op het beleidsterrein worden hier op ambtelijk niveau gecoördineerd en geëvalueerd. Ook van het SG-beraad berust het secretariaat bij het minister van Algemene Zaken. Zorgdrager is daarom de minister van Algemene Zaken. Gedurende de Grote Efficiency Operatie nam de betekenis van het SG-beraad toe. Zij kregen het voortouw in het ontwikkelen van voorstellen gericht op efficiëncy- en kwaliteitsverbetering.

Stuurgroep Reorganisatie Rijksdienst (1982-1983)

De stuurgroep werd in 1982 door de minister van Binnenlandse Zaken in het leven geroepen. Bij de besluiten van de minister van Binnenlandse Zaken van 6 december 1983 nr. OA 83-3742/4815 en nr. 83-4692/4815 werd de stuurgroep samengevoegd met de Adviescommissie Overheidsorganisatie en -Automatisering tot de Adviescommissie Rijksdienst.

De stuurgroep initieerde deelprojecten op het gebied van het Project reorganisatie rijksdienst, bewaakte prioriteiten, voortgang en afstemming en beoordeelde de voorstellen aan de ministerraad. De stuurgroep bestond uit de projectminister (minister van Binnenlandse Zaken), zijn staatssecretaris en hoge ambtenaren van verschillende ministeries. De Regeringscommissaris was buitengewoon lid.

Zorgdrager is de Minister van Binnenlandse Zaken

*** (Voorlopige) Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) (1972-)**

Op advies van de Commissies-Van Veen en -De Wolff (Commissie Voorbereiding Onderzoek Toekomstige Maatschappijstructuur) werd in 1972 de (Voorlopige) Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid opgericht. Haar taak en werkwijze staan beschreven in PIVOT-rapport nr. 53. In 1975 bracht de Voorlopige WRR een rapport uit, waarin de verschillende knelpunten binnen de organisatie van de rijksdienst werden geanalyseerd.

*** Vrijwillige afnemer (1945-1990)**

Met de term 'vrijwillige afnemer' wordt een instelling buiten de rijksdienst aangeduid voor welke de verplichting tot aanschaf onder bemiddeling van het Rijksinkoopbureau niet bestond en die eigener beweging gebruik maakte van de diensten van het bureau. Naast decentrale overheden was een groot aantal onderwijsinstellingen en instellingen in het welzijns- en gezondheidswezen vrijwillige afnemer van het RIB. Zorgdrager is de overheidsinstelling buiten de rijksdienst, zoals bijvoorbeeld provinciale overheden, universiteiten.

Werkgroep privatisering Rijksinkoopbureau (Werkgroep Steenberg) (1986-1989)

Nadat het tweede kabinet-Lubbers in 1986 voor privatisering van het RIB had besloten, werd een werkgroep onder leiding van dr. Th.J. Steenberg belast, de verschillende mogelijkheden voor privatisering te onderzoeken. De zorgdrager is de minister van Financiën.

4 Coördinatie

4.1 Coördinatie van het beleid in het algemeen

Aangezien de samenleving continu aan verandering onderhevig is, ontstaan er regelmatig nieuwe taken en taakgebieden van de overheid en is deze even vaak genoodzaakt haar accenten te verleggen. Als gevolg van deze veranderingen is het ministeriële landschap van de rijksoverheid steeds weer aan veranderingen onderhevig: nieuwe ministeries worden opgericht, anderen verdwijnen, en organisatieonderdelen worden van het ene departement naar het andere overgebracht. Een ideale departementale indeling blijkt niet te bestaan en overlappingsen zijn onvermijdelijk.

De wijzigingen in de departementale indeling houden deels verband met maatschappelijke en internationale ontwikkelingen, deels ook met de beoogde rol die een ministerie of de overheid als geheel zou moeten gaan spelen. Daarnaast spelen ook politieke overwegingen een rol bij de interdepartementale taakverdeling en organisatie. Tijdens kabinetswisselingen willen politieke partijen, mede uit prestigeoverwegingen, graag zoveel mogelijk ‘zware’ ministersposten binnenhalen; zo ontstaat tijdens de formatie in de coalitieonderhandelingen een spel van loven en bieden. Een andere factor is de wens om tot een evenredige taakverdeling tussen de ministeries te komen. ‘Zware’ departementen, zoals dat van Binnenlandse Zaken, moesten ontlast worden door afsplitsingen en overhevelingen van organisatieonderdelen. Ten slotte zorgt het groeiend besef van de samenhang tussen bepaalde beleidsterreinen voor functionele herindeling van de ministeries.¹ De verantwoordelijkheid voor de departementale indeling ligt bij de minister-president / minister van Algemene Zaken. Hij is degene die een Koninklijk Besluit voordraagt waarbij een ministerie wordt ingesteld of bevoegdheden van het ene ministerie aan het andere worden overgedragen.² Ook bij de wijzigingen van de naam van een departement gaat men aldus te werk.

De bestuurlijke fragmentatie van de rijksoverheid houdt het risico in dat de samenhang van het beleid verloren gaat. Elke minister beschikt immers over een grote mate van zelfstandigheid. Daarom staat de politieke en ambtelijke samenhang van de overheid voortdurend in de aandacht. Hierbij zijn een aantal coördinerende instanties te onderscheiden, te weten:

op het politieke vlak:

- de minister-president
- de ministerraad en zijn onderraden
- de coördinerende bewindspersonen

en op het ambtelijke vlak:

- de ambtelijke voorportalen van de onderraden van de ministerraad
- het SG-beraad
- de interdepartementale commissies
- de interdepartementale projectorganisaties
- de procesorganisaties

De ministerraad als geheel beraadslaagt en besluit over het algemeen regeringsbeleid en bevordert de eenheid van het beleid. Als voorzitter fungeert de minister-president. Aanvankelijk was de minister-president tevens minister van Binnenlandse Zaken, maar uiteindelijk werd de coördinerende rol van het voorzitterschap onverenigbaar met de dagelijkse leiding van dit gewichtige ministerie. In 1937 werden beide functies losgekoppeld en werd een nieuw ministerie in het leven geroepen dat de minister-president bij de uitvoering van zijn algemene taken zou ondersteunen: het ministerie van Algemene Zaken.

De besluitvorming van de ministerraad wordt voorbereid in onderraden: commissies van de ministerraad waarin een aantal ministers – en soms ook staatssecretarissen en hoge ambtenaren – zitting hebben. Op haar beurt wordt de besluitvorming in de onderraden voorbereid door de ambtelijke voorportalen: adviescolleges die uitsluitend door deskundige (hoge) ambtenaren bemand worden.

Met coördinerend bewindspersoon wordt een minister aangeduid die belast is met de coördinatie van beleid waarbij meerdere ministeries zijn betrokken. Hij draagt onder andere zorg voor een goede voorbereiding van de besluitvorming in een onderraad. Zo is de minister van Verkeer en Waterstaat coördinerend bewindspersoon voor het Noordzeebeleid – een beleidsterrein waarop onder andere ook de ministers van VROM, LNV en EZ actief zijn. Deze ministers tezamen vormen onder voorzitterschap van de minister-president een onderraad: de Ministeriële Commissie Noordzee Aangelegenheden. Het secretariaat hiervan ligt bij het ministerie van Algemene Zaken, terwijl het adjunct-secretariatschap gevoerd wordt vanuit het departement van de coördinerende bewindspersoon. Het ambtelijk voorportaal van deze onderraad is de Interdepartementale Coördinatiecommissie voor Noordzeeaangelegenheden, die eveneens onder de coördinerende bewindspersoon ressorteert.

Het SG-beraad is een overlegorgaan waarin de secretarissen-generaal van alle ministeries zitting hebben en dat om de twee weken bijeenkomt. Het heeft geen besluitvormende bevoegdheden, evenmin de functie van ambtelijk voorportaal; veeleer is het te beschouwen als een afstemmingsoverleg tussen de ministeries op het hoogste ambtelijke niveau. Ook vinden er regelmatig presentaties plaats om het draagvlak voor bepaalde beleidskeuzes te vergroten. Daarnaast heeft het een zekere netwerkfunctie voor de leden. Ofschoon het beraad een informele status heeft, beschikt het toch over een secretariaat (dat overigens gevoerd wordt door het ministerie van Algemene Zaken).

De werkwijze van het SG-beraad is als volgt. Een SG brengt een actueel, overheidsbreed onderwerp ter tafel waarop de leden van het beraad kunnen reageren. Dit kan geschieden naar aanleiding van een verslag, een rapport of vooraf opgestelde ontwerp-stukken die in de ministerraad behandeld zullen worden. Wanneer de leden unaniem tot een bepaalde opvatting komen, moet elke secretaris-generaal de uitvoering hiervan binnen zijn ministerie realiseren. Eventueel kunnen deze stukken met de op- en aanmerkingen van het SG-beraad vervolgens aan de ministerraad gezonden worden.

In het SG-beraad komen soms ook aspecten van de organisatie en het functioneren van de rijksdienst aan de orde. Zo heeft een aantal secretarissen-generaal in het verleden notities opgesteld over onderwerpen als de millennium-problematiek en de kwaliteit van de rijksdienst. Ook rond kabinetsformaties adviseert het SG-beraad soms over zaken die de organisatie van het rijk als geheel raken. Zo verscheen bij de formatie van 1998 het advies *De rijksdienst bij de tijd*.

Om eenheid van beleid op een beleidsterrein te waarborgen, wordt ook op een lager niveau gebruik gemaakt van verschillende interdepartementale coördinerende organen.

Interdepartementale commissies zijn commissies die betrekking hebben op zaken die meerdere ministeries aangaan en waarin deze ministeries ambtelijk vertegenwoordigd zijn. Daarmee zijn deze commissies tegelijk klankbord, adviescommissie en coördinatie-instrument. Een voorbeeld hiervan is de Interdepartementale Coördinatievergadering Personeelsbeleid Rijksdienst (ICPR), waarin alle ministeries participeren omdat het overheidspersoneelsbeleid (in de sector Rijk) allen aangaat.

Wanneer er projecten lopen waarbij verschillende ministeries betrokken zijn, wordt soms gekozen voor een samenwerkingsverband in de vorm van een interdepartementale projectorganisaties. De Interdepartementale Projectgroep Grote Stedenbeleid is een voorbeeld van zo'n interdepartementale projectorganisatie.

Procesorganisaties, ten slotte, zijn afdelingen van een ministerie die zich bezighouden met

onderwerpen die betrekking hebben op de processen van een ander ministerie.

Voor de super- en interdepartementale coördinerende organen die op de onderscheiden beleidsterreinen van de rijksoverheid voorkomen, zij verwezen naar het Rapport Institutioneel Onderzoek over het betreffende beleidsterrein. Deze studie beperkt zich tot de coördinatie op het beleidsterrein organisatie van de rijksoverheid.

4.2 Van stimulerende naar coördinerende minister (tot de jaren tachtig)

4.2.1 De jaren 1945 - 1965

De organisatie van de rijksoverheid is een betrekkelijk jong beleidsterrein waarvoor in de eerste jaren van de hier besproken periode nog geen coördinerend minister bestond. De aandacht voor de organisatie van de rijksdienst stamt uit de jaren dertig van de twintigste eeuw, toen de regering door de economische crisis werd gedwongen tot bezuinigingen op de overheidsuitgaven. Deze trachtte zij te bereiken door het verlagen van de ambtenarensalarissen, het terugschroeven van de formatierangen en van het aantal ambtenaren. Met andere woorden: langs de lijnen van het personeelsbeleid. In die tijd was daarom een belangrijke rol weggelegd voor de minister van Binnenlandse Zaken, die immers met het overheidsperoneelsbeleid belast was. Ook na de Tweede Wereldoorlog bleef het optimaal functioneren van de democratische rechtstaat een doelstelling die men via het personeelsbeleid trachtte te bereiken. In de eerste jaren na de oorlog lag het accent hierbij niet alleen op het beheersen van de omvang, maar ook op de zuivering van het ambtenarenkorps.³ Voor organisatiekundige aspecten en werkprocessen had men echter vooralsnog nauwelijks oog. Voor zover er behoefte was aan enige coördinatie op dit terrein, lijkt men zich met de bestaande supra- en interdepartementale instanties tevreden gesteld te hebben. Hierin kwam pas geleidelijk verandering. In 1954 werd nog duidelijk erkend dat iedere minister (en iedere ambtelijke chef) zelf verantwoordelijk is voor de doelmatige organisatie en uitvoering van de hem opgedragen taken. Maar terzelfder tijd werd door de ministerraad besloten dat enige coördinatie gewenst was en dat deze taak zou worden opgedragen aan de minister-president, de minister van Financiën en de minister van Binnenlandse Zaken, bijgestaan door een daarvoor in het leven te roepen adviescollege.⁴ Sindsdien wordt de term ‘de drie ministers’ gebezigd ter aanduiding voor de verantwoordelijke bewindslieden op het beleidsterrein van de organisatie van de rijksdienst. Wat overigens niet wil zeggen dat zij alledrie in gelijke mate bij het beleidsterrein betrokken zijn. Nog in hetzelfde jaar 1954 werd aan dit rijksoverheidsorganisatiebeleid institutioneel vorm gegeven door de oprichting van twee organen. Het belangrijkste hiervan was de Raad voor de Burgerlijke Rijksdienst (RBR), een onderraad van de ministerraad, waarvan de drie ministers de spil vormden. Daarnaast – of liever: daaronder – werd de Adviescommissie Doelmatige Organisatie in de Rijksdienst (ADOR) opgericht als ambtelijk voorportaal van de RBR.

Reeds vóór 1954 had de minister van Financiën zich ingezet voor de efficiency in het staatsapparaat. In of omstreeks 1948 was hiertoe, als onderdeel van de Dienst der Rijksbegroting, het Bureau Organisatie opgericht, later Centraal Bureau voor Organisatie geheten (1948-1956).

Zijn taak was:

- de bestudering, ontwikkeling en propagering van organisatieprincipes;
- het geven van organisatorische adviezen aan diensten en departementen;
- het onderhouden van functioneel contact met diensteenheden voor organisatie en efficiency bij andere departementen en diensten;

- het coördineren van de werkzaamheden van de organisatiebureaus van de departementen en diensten en van particuliere organisatiebureaus welke opdrachten van het Rijk uitvoeren.

Het accent lag in deze tijd echter voornamelijk op het invoeren van gemoderniseerde boekhoudsystemen bij de ministeries en de comptabelen, het ontwikkelen van salarisadministraties en salaristabellen alsmede het tot stand brengen van een personeelsstatistiek.⁵

Als gevolg van de nieuwe koers die in 1954 was ingeslagen, werd het Centraal Bureau voor Organisatie van de Dienst der Rijksbegroting omgevormd tot het Gemeenschappelijk Bureau voor Organisatie-onderzoeken in de Rijksdienst.⁶ Zijn voornaamste taak bleef het verrichten van organisatiekundige onderzoek, dat kon plaats vinden op verzoek van de drie ministers, een vakminister, de RBR of de ADOR. Maar daarnaast fungeerde het Gemeenschappelijk Bureau als een soort uitzendbureau die zowel generalistische als gespecialiseerde organisatie medewerkers ter beschikking stelde van de vakministers voor organisatieonderzoeken die onder leiding en verantwoordelijkheid van hun eigen departement, dienst of instelling plaats vonden.

Nog voor de oprichting van de RBR en de ADOR had de minister van Financiën de minister-president te kennen gegeven dat bevordering van doelmatige organisatie primair gelegen was in het streven om op elke plaats in de rijksdienst de leidinggevende functionarissen te doordringen van de noodzaak van een aan het doel van het werkapparaat aangepaste organisatie. De daaruit voortvloeiende activiteiten van de departementale organisatiebureaus en organisatiespecialisten waren slechts detailwerk, van secundair belang. Het beleid van de minister van Financiën was er daarom op gericht de efficiency in de overheids sfeer te verhogen ‘door het beïnvloeden van de mentaliteit en de verantwoordelijkheid van de grote en de kleine chefs’. In het bijzonder trachtte hij die verantwoordelijkheid ‘tot leven te brengen door propaganda, door het tegengaan van sleur en behoudzucht, door het wekken van interesse en van kostenbesef’.⁷

Hiertoe werd in 1954 een nieuwe functie in het leven geroepen: ‘adviseur voor vraagstukken inzake de organisatie van de Rijksdienst’, aan wie de zorg voor de propaganda en documentatie werd opgedragen. Voorts moest hij de uitwisseling van ervaring (ook met het bedrijfsleven) bevorderen alsmede de onderlinge dienstverlening en samenwerking tussen de departementale organisatiebureaus; daarnaast werd hij belast met de vorming van organisatiedeskundigen en het verlenen van bijstand aan de hoofden van ministeries of diensten bij het formuleren van organisatieopdrachten en de bespreking van de resultaten van opdrachten die aan externe organisatiebureaus waren uitbesteed. De adviseur had verder uit hoofde van zijn functie zitting in de ADOR.⁸

4.2.2 De jaren 1965 - ca. 1982

Bij het aantreden van het kabinet Cals-Vondeling in 1965 werd de zorg voor de doelmatige organisatie van de rijksdienst toevertrouwd aan de minister (eigenlijk: de staatssecretaris) van Binnenlandse Zaken. Als gevolg hiervan werd het bureau van de Adviseur voor de Organisatie Rijksdienst per 1 september van dat jaar overgebracht van het ministerie van Financiën naar dat van Binnenlandse Zaken.⁹ Het lag echter niet in de bedoeling de sinds 1954 gehanteerde scheidlijnen noch de daaruit gegroeide structuur te wijzigen. De vakminister bleef verantwoordelijk voor de organisatie op het eigen departement, terwijl de supra-departementale activiteiten op dit gebied in handen van de Ministerraad bleven.

Niettemin markeerde de overdracht van de coördinatie van het rijksoverheidsorganisatiebeleid het begin van een nieuw tijdperk. Men was zich bewust geworden van de organisatieproblematiek die in de loop van de twintigste eeuw gegroeid was. Immers, de taken van de overheid waren als gevolg van de steeds uitbreidende verzorgingsstaat in complexiteit en onderlinge verwevenheid toegenomen. De schaalvergroting en de verwetenschappelijking van de beleidsvoorbereiding en –

evaluatie hadden hieraan eveneens bijgedragen. De toenmalige minister van Binnenlandse Zaken verwoordde zijn opvattingen over deze problematiek als volgt:

'De versnelling van de maatschappelijke ontwikkeling, zowel als de toenemende specialisatie enerzijds en de toenemende interdependentie anderzijds verzwaren de bestuurstaak [van de overheid] zodanig dat nieuwe hulpmiddelen nodig zijn.' *'Meer en meer wordt in de rijksdienst onderkend dat de organisatie moet voldoen aan de eisen, welke de maatschappelijke dynamiek aan het bestuur stelt. Uiteraard geschiedt dit onder de primaire verantwoordelijkheid van de betrokken bewindslieden. De ondergetekende [d.i. minister] en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken achten het in dit verband hun taak om deze dynamiek in de organisatie meer algemeen te bevorderen en te doen verwezenlijken.'*¹⁰

Voor het eerst werd nu in de toelichting op de rijksbegroting expliciet aandacht aan het beleidsterrein geschonken; de organisatie van de (rijks)overheid was op de politieke agenda gezet. In de regeringsverklaring werd bijzondere aandacht geschonken aan de *onvermijdelijkheid* om overheidstaken in te perken of te beëindigen. Hierbij zou het uiteraard vooral aankomen op bereidheid van de onderscheiden politieke en ambtelijke beleidsorganen. *Daarnaast* en tegelijkertijd wilde de minister de organisatie van de overheid optimaliseren door de doelmatigheid van bestuur en uitvoering te stroomlijnen. Dit alles meende men op korte termijn voornamelijk in de taakuitvoering te kunnen realiseren, waar automatisering van het eenvoudiger werk een uitstekend alternatief bood voor meer traditionele vormen van efficiency-bevordering. In een later stadium zouden daarnaast vraagstukken van meer bestuurlijke aard meer op de voorgrond treden en zouden de effectiviteit, het maatschappelijk rendement van het bestuur ruimere aandacht krijgen. Dit gold in het bijzonder voor de organisatie van besluitvorming en effectbeheersing.¹¹

De overdracht van de zorg voor de doelmatige organisatie van de rijksoverheid aan de minister van Binnenlandse Zaken ging vergezeld van een aantal institutionele veranderingen. De Raad voor de Burgerlijke Rijksdienst werd in 1965 vervangen door een nieuwe onderraad van de ministerraad: de Raad voor de Rijksdienst. Het jaar daarop werd de naam van de ADOR gewijzigd in Adviescommissie voor Doelmatigheidsbevordering en werd deze commissie overgeplaatst naar het ressort van de minister van Binnenlandse Zaken. Haar taak werd in zoverre gewijzigd dat het niet langer de onderraad van advies diende maar de minister; zaken die naar haar mening voor behandeling in de ministerraad in aanmerking kwamen, moest ze voortaan aan de minister voorleggen. De overdracht had ook geleid tot een reorganisatie van het bureau van de Adviseur voor de Organisatie Rijksdienst, die aanvankelijk als Directie Organisatie Rijksdienst (OAR), vanaf 1970/1971 als Directie Overheidsorganisatie en –Automatisering (O&A) door het leven ging.¹²

Om de doelmatigheid van de organisatie van de rijksdienst te bevorderen maakte de minister van Binnenlandse Zaken vooralsnog gebruik van dezelfde beleidsinstrumenten als de minister van Financiën: onderzoek, werving en educatie, alsmede bijstand en advies. Het onderscheid met de voorgaande jaren is slechts gradueel: als gevolg van de toegenomen maatschappelijke aandacht voor het beleidsterrein trad de nieuwe bewindhebber wat meer in het voetlicht dan zijn voorganger.

4.2.2.1 Onderzoek en doorlichting

Al sinds de late jaren '40 was men bezig de taken van de departementen en diensten systematisch door te lichten. Voorwerp van studie waren vooral het organisatiebeleid in relatie tot het formatiebeleid en de automatisering. Om tot een verantwoorde vaststelling van personeelsformaties te komen, werd nu getracht een zekere mate van normstelling voor de ministeries en diensten te verwezenlijken – ook met betrekking tot de moeilijk meetbare

overheidstaken, zoals die van de beleidsafdeling van het ministerie voor Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en de Raden voor de Kinderbescherming. Evenals in het bedrijfsleven probeerde de rijksdienst een beter beeld te krijgen van (de knelpunten in) de efficiency door de lasten en baten gekwantificeerd zichtbaar te maken, waartoe geleidelijk taakprogrammering en resultatenverantwoording in de ministeries en diensten werden ingevoerd.¹³ Hiertoe moesten nieuwe wegen in de beleidsvoorbereiding en de effectiviteitbewaking als taakprogrammering en resultatenverantwoording worden ontwikkeld en geleidelijk in de organisaties doorgevoerd. Op deze wijze wilde men niet alleen het kostenbesef bevorderen en tot een meer verantwoorde prioriteitenstelling komen, maar ook mogelijkheden op sporen tot het scheppen van begrotingsruimte voor onvermijdelijke uitbreidingen en voor nieuwe taken.

Geheel in de lijn van de in 1954 vastgestelde competentieafbakening lag de verantwoordelijkheid bij het uitvoeren van deze activiteiten bij de vakministers. De rol van de minister van Financiën, later de minister (staatssecretaris) van Binnenlandse Zaken behelsde vooral het stimuleren, volgen en ondersteunen van deze werkzaamheden, onder andere door het uitwisselen van ervaringen, de ontwikkeling van moderne technieken op het vlak van organisatieonderzoek en de ontwikkeling van normen voor het aan elkaar relateren van kosten en effect van een bepaald beleid – ook voor andere dan routinewerkzaamheden in de beleidsuitvoering. De minister van Binnenlandse Zaken pleegde hierover periodiek overleg, niet alleen met het Kabinet maar ook met de secretarissen-generaal die de dagelijkse leiding hadden van de doorlichtinggroepen op de ministeries. Tussen de minister en de departementale organisatiedeskundigen vond verder regelmatig overleg plaats over het op gang brengen van een meer methodische beleidsplanning.

De doorlichtingacties waren een sterke stimulans in het doelmatigheidsstreven en bevorderden een kritische afweging van kosten en baten. Mede door deze acties werden departementale organisatieafdelingen in toenemende mate betrokken bij de beleidsvoorbereiding en de planning. In 1967 adviseerde de Adviescommissie voor de Doelmatigheidsbevordering in de Rijksdienst dat zij naast hun adviesfunctie voor afdelingschefs ook ten behoeve van de leiding van het ministerie periodiek alle onderdelen zouden doorlichten en dat zij een duidelijke rol zouden gaan spelen in begrotings- en formatieprocedures.

Rond 1970 was er voldoende kennis opgedaan om aan de ontwikkeling en invoering van een nieuw systeem van planning, beheer en controle te denken. Een goed bestuur, zo had de ervaring geleerd, kon nu niet meer zonder het verzamelen van prognostische aanwijzingen waarop een planning gebaseerd kon worden, en voor het doeltreffend hanteren daarvan waren programmering en verslaglegging, kosten-nut-analyse en normstelling van groot belang. Vooralsnog beperkte men de pogingen om tot nieuwe methoden te komen echter tot een aantal niet al te omvangrijke ‘proefvelden’ – dat wil zeggen diensten met gelijksoortige taken.¹⁴

4.2.2.2 Werving en educatie

Mede als gevolg van de doorlichtingactie werden organisatiedeskundigen in toenemende mate betrokken bij de beleidsvoorbereiding en de planning. Dit had zowel kwalitatieve als kwantitatieve consequenties voor de bezetting van de departementale organisatieafdelingen. Omdat daar de vereiste mankracht in onvoldoende mate aanwezig was, nam de minister van Binnenlandse Zaken, in samenwerking met de vakministers en (de efficiencyafdeling van) de Algemene Rekenkamer intensief de werving van nieuwe medewerkers ter hand. Ook de opleiding van toekomstige overheidsorganisatiedeskundigen en de bijscholing van de bestaande bezetting moest aan de nieuwe ontwikkelingen worden aangepast. Hiertoe werd nauw contact onderhouden met opleidingen die buiten de rijksdienst tot stand waren gekomen. Tevens werd aan het begin van de jaren zeventig een aanvang gemaakt met de vernieuwing van vakopleidingen voor organisatiemedewerkers in de rijksdienst in de zin van de ontwikkeling van een programma voor

deskundigheidsontwikkeling.

4.2.2.3 Bijstand en advies

Een derde wijze waarop de minister van Binnenlandse Zaken zich op het beleidsterrein manifesteerde, was in het verlenen van advies en bijstand aan de vakministers bij het realiseren van departementale en interdepartementale projecten. Naarmate het ministerie van Binnenlandse Zaken zich als kenniscentrum ontwikkelde en meer vertrouwen bij de overige ministeries genoot, groeide het aantal verzoeken van de vakministers om bijstand en advies bij het behandelen van interne organisatievraagstukken bij de ministeries. De beperkte personeelsbezetting bij de Directie Overheidsorganisatie en -Automatisering en de aard en omvang van andere activiteiten (onderzoek, werving en educatie) maakte het aanvankelijk slechts in beperkte mate mogelijk aan deze verzoeken gevolg te geven. Toch probeerde de minister hieraan zoveel mogelijk tegemoet te komen, omdat daarbij belangrijke ervaringen werden opgedaan, die ook voor het bezien van interdepartementale vraagstukken van betekenis konden zijn.¹⁵

4.2.2.4 Externe organisatieadviesbureaus

Een bemiddelende rol speelde de minister van Binnenlandse Zaken, wanneer een vakminister inschakeling van een particulier organisatieadviesbureau overwoog. Op deze bureaus werd vooral een beroep gedaan, omdat bij de departementale organisatieafdelingen de vereiste mankracht niet in voldoende mate beschikbaar was. Hiertoe werd door de minister van Binnenlandse Zaken op basis van de inlichtingen die de bureaus desgevraagd verstrekten een documentatie tot stand gebracht over de diensten die zij konden leveren. Voorts verleende de minister hulp bij het opstellen van opdrachten, de waardering van offerten en de keuze van een bureau. Goedkeuring voor het inschakelen van een extern bureau diende, op voorstel van de minister van Binnenlandse Zaken, te worden verleend door de onderraad van de ministerraad.¹⁶

In 1974 waren aldus ten behoeve van onderzoeken in de Rijksdienst acht externe bureaus ingeschakeld, waaronder één buitenlands bureau. Twee jaar later werd de omvang geschat op 4000 mandagen per jaar, wat wil zeggen dat jaarlijks ongeveer twintig adviseurs op de departementen werkzaam waren.¹⁷

4.2.2.5 Commissies

Tot omstreeks 1965 was de doelmatige organisatie van de rijksdienst tot op zekere hoogte vooral het domein van ambtenaren op de ministeries geweest. Allereerst waren dit ‘de grote en kleine chefs’ waarover de minister van Financiën in 1954 gesproken had, die immers voor de uitvoering van de overheidstaken verantwoordelijk waren. Verder waren belangrijke impulsen uitgegaan van de successieve organisatieonderdelen van het ministerie van Financiën en later dat van Binnenlandse Zaken aan wie de zorg voor het beleidsterrein was toevertrouwd. Daarnaast had ook de politiek de organisatie van de rijksdienst trachtten te beïnvloeden: de verantwoordelijke vakministers, de ministerraad, en vanaf 1954 natuurlijk ‘de drie ministers’ en de opeenvolgende onderraden van de ministerraad. Als gevolg van de toegenomen belangstelling voor de efficiency van de organisatie van de rijksoverheid en de plaats van dit beleidsterrein op de politieke agenda kon het echter niet uitblijven dat ook in bredere kring over de materie werd nagedacht. In de jaren zeventig zouden diverse commissies de doelmatigheid van de organisatie van de rijksdienst onderzoeken, waarbij bijzondere aandacht geschonken zou worden aan de onderlinge afstemming en beleidscoördinatie tussen de verschillende onderdelen van de rijksoverheid. Deze onderzoeken vonden zowel naast als in het verlengde van de lopende doorlichtingen op de ministeries plaats en dienden steeds hetzelfde doel: het signaleren van knelpunten die bij een volgende kabinetsformatie opgelost moesten worden, door taakafstoting, herverdeling van taken of op andere wijze. Hiermee trok de politiek als het ware het initiatief naar zich toe.

Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie (Commissie-Van Veen, 1969-1971)

De eerste van deze commissies was de Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie, die eind 1969 door de minister-president werd ingesteld met het oog op de advisering over dit onderwerp ten behoeve van de kabinetsformatie in 1971. In deze commissie namen onder voorzitterschap van de gewezen staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, mr. C. van Veen, zitting de secretarissen-generaal van Algemene Zaken, Binnenlandse Zaken, Justitie en Landbouw en Visserij en enkele hoogleraren. In 1971 verscheen haar rapport¹⁸ en daarmee kwam, in de woorden van een volgende commissie, ‘voor de eerste maal een goed gedocumenteerd stuk op tafel omtrent de bestuursorganisatie van de centrale overheid’.

Het rapport bevatte een aantal aanbevelingen die inderdaad door het volgende kabinet Biesheuvel ter harte genomen werd. Zo pleitte de Commissie-Van Veen voor de oprichting van een Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR). Dit pleidooi kwam overeen met het advies van de Commissie Voorbereiding Onderzoek Toekomstige Maatschappijstructuur (Commissie-De Wolff). Deze commissie had de regering een jaar eerder reeds laten weten dat beleidsvorming op lange termijn gebaat zou zijn bij een gedegen, wetenschappelijk gefundeerde toekomstvisie op maatschappelijke ontwikkelingen, op basis waarvan aangegeven kon worden welke maatschappelijke probleemvelden prioriteit verdienden in beleid. Naar aanleiding hiervan werd in 1972 tot de oprichting van een voorlopige WRR en een Sociaal en Cultureel Planbureau besloten.¹⁹

Hoewel de Commissie-Van Veen wel voorstellen deed voor *herverkaveling van taken* tussen de ministeries, verwachtte zij weinig heil van een grootscheepse reorganisatie van de rijksdienst. Zij was van mening dat door een juiste organisatie van de *coördinatie* meer duurzame resultaten voor het functioneren van de rijksdienst konden worden verkregen. Daartoe gaf ze een aantal adviezen met betrekking tot verbeteringen in de werkwijze van de ministerraad en de onderraden. Naar aanleiding van het rapport werd het ministeriële coördinatiemodel ingevoerd. Zoals hiervoor is uitgelegd houdt dit in dat een coördinerend bewindspersoon de agenda van een onderraad beheert en afstemt en verantwoordelijk wordt gesteld voor een goede inhoudelijke voorbereiding van de besluitvorming in de onderraad en de ministerraad. Een ander voorstel betrof de oprichting van een

interdepartementaal bureau ter bestudering van de interdepartementale taakverdeling en coördinatie. Dit bureau werd in 1971/1972 ingesteld als onderdeel van de (nieuwe) directie O&A van het ministerie van Binnenlandse Zaken.²⁰

Andere aanbevelingen van de Commissie Van-Veen werden niet, of niet direct, gerealiseerd. Zo werden de aanbevelingen met betrekking tot de coördinatie van het beleid inzake de waterhuishouding en de verantwoordelijkheid voor de kindbescherming onderwerp van een nader onderzoek. Het voorstel tot uitbreiding van de bevoegdheden van de minister-president inzake competentiegeschillen tussen bewindslieden werd pas door het kabinet Den Uyl uitgewerkt. Dit gebeurde in de regeringsverklaring van 28 mei 1973, welke stelde dat: 'De minister-president heeft tot taak en is bevoegd competentieverschillen te beslechten in naar zijn oordeel belangrijke geschillen in overleg met de vice-minister-president, de heer Van Agt, en in andere geschillen na overleg met hem.' In sommige gevallen werden aan de adviezen van de commissie tegengestelde besluiten genomen, zoals de instelling van een ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne in 1971.

Voorlopige Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid

In januari 1975 bracht de Voorlopige WRR aan de regering een rapport uit getiteld *De organisatie van het openbaar bestuur*, waarin verschillende knelpunten in kaart waren gebracht die een planning op de lange termijn en een gecoördineerde beleidsvorming in de weg stonden.²¹ Hierin signaleerde de Raad 'een onstuimige groei van het aantal beleidsvoorbereidende organen en een gebrekkig inzicht in de samenhang van deze organen'. Daarnaast liet de Raad zich kritisch uit over de beleidsevaluatie in het algemeen: zelden vond er een terugkoppeling plaats en *als* die er al was, dan gebeurde het niet systematisch. Het rapport bevatte een aantal aanbevelingen over het beleidsvormingsproces, de verhouding tussen centrale overheid en lagere overheden en de interdepartementale taakverdeling en coördinatie. Daarnaast drong de Raad erop aan een nadere advisering op te dragen aan een ad-hoc commissie, voorgezeten door de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken (die met het beleidsterrein was belast). In deze commissie zouden verder een aantal hoge ambtenaren van de ministeries van Algemene Zaken, Binnenlandse Zaken en Financiën, alsmede een aantal externe deskundigen zitting moeten hebben.

Ministeriële Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie (MITACO, 1975-1977)

Mede naar aanleiding van het rapport van de Voorlopige WRR besloot de ministerraad een ministeriële commissie in te stellen, die zich nader over de gedane voorstellen moest beraden en de voor- en nadelen van mogelijke oplossingen van de knelpunten moest aangeven. Op deze manier zou bij de kabinetsformatie van 1977 op basis van politieke prioriteiten organisatorisch verantwoorde beslissingen genomen kunnen worden. In deze Ministeriële Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie (MITACO) hadden naast de drie ministers – minister-president (voorzitter), Binnenlandse Zaken en Financiën – ook de vice-minister-president en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken zitting.

Een aantal argumenten hadden tegen de instelling van de MITACO gepleit. Juist de afgelopen jaren waren immers, onder anderen naar aanleiding van het rapport van de Commissie-Van Veen, voorzieningen en regelingen op het terrein van de interdepartementale taakverdeling en coördinatie tot stand gekomen, waarmee ervaring diende te worden opgedaan. Voorts waren er bij tal van ministeries en departementen doelmatigheidsonderzoeken gaande, waarvan de resultaten dienden te worden afgewacht. Bovendien was gebleken dat, dankzij de regeling inzake het beslechten van competentiegeschillen tussen bewindslieden, het aantal van die geschillen beduidend was gereduceerd. Het rapport van de Voorlopige WRR had echter duidelijk aangegeven dat er behoefte was aan een hernieuwde toetsing van de bestuurlijke organisatie.

De MITACO beperkte zich in hoofdzaak tot beschouwingen over de interdepartementale taakverdeling en coördinatie. Vooral het laatste kreeg in het rapport veel aandacht in onderwerpen als de onderraden en ministeriële commissies, de coördinerende bewindspersoon, beleidsterreinen waar de bestaande departementale indeling wrong, het aantal bewindslieden en de mogelijkheden om hun taak te verlichten en nog tweeënveertig knelpunten waarvoor op kortere of langere termijn een oplossing moest worden gevonden.

De kabinetscrisis van 1977 en de val van het kabinet-Den Uyl doorkruisten de afronding van de werkzaamheden in belangrijke mate. In haar rapport gaf de MITACO zelf al aan dat de door haar behandelde vraagstukken politiek controversiële kwesties waren, waarvan de mogelijke oplossing afhankelijk was van politieke prioriteiten die niet gesteld konden worden door een demissionair kabinet. Hierdoor was het haar onmogelijk een regeringsstandpunt te formuleren in de vorm van aanbevelingen of conclusies.

Naar aanleiding van het rapport van de MITACO besloot het volgende kabinet (Van Agt I) in 1978 dat de ministerraad in de lopende kabinetperiode over de genoemde tweeënveertig knelpunten (en eventuele andere) een beslissing zou worden genomen. Verder zou een nieuwe commissie worden ingesteld om over de hoofdstructuur van de rijksdienst en zijn feitelijk functioneren te adviseren.

Commissie Hoofdstructuur Rijksdienst (Commissie-Vonhoff, 1979-1981)

Het rapport van de MITACO gaf op zijn beurt aanleiding tot de instelling van een derde commissie die zich over de organisatieproblematiek van de rijksdienst zou buigen. Wat de samenstelling betreft werd opnieuw gekozen voor een andere formule. Om de objectiviteit van de commissie te waarborgen werden dit keer geen zittende bewindslieden benoemd of beleidsambtenaren die in de bestaande constellatie directe verantwoordelijkheden hadden, maar externe deskundigen die de problematiek ‘in opperste onbevangenheid’ konden bezien. Bovendien werd de commissie de ruimte gegeven zich te laten bijstaan door ambtelijke en niet-ambtelijke adviseurs. De nieuwe commissie trad in juni 1979 aan onder de naam Commissie Hoofdstructuur Rijksdienst, maar is vooral bekend geworden als de ‘Commissie-Vonhoff’, naar haar voorzitter, de toenmalige burgemeester van Utrecht en oud-staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk. De commissie kreeg de opdracht om vóór de verkiezingen van 1981 aan de minister van Binnenlandse Zaken advies uit te brengen over de hoofdstructuur van de rijksdienst en het feitelijk functioneren daarvan tegen de achtergrond van maatschappelijke ontwikkelingen en het gegroeide staatsbestel. In het bijzonder werd haar gevraagd de voor- en nadelen te onderzoeken van wijzigingen in het aantal ministeries, hun taakverdeling, het aantal en de inhoud van de portefeuilles en de wijze van interdepartementale coördinatie op ministerieel en ambtelijk niveau. Een nieuw element was dat de organisatieproblematiek nadrukkelijk gerelateerd werd aan de maatschappelijke behoeften. Deze opdracht weerspiegelde de gewijzigde opvattingen over de correlatie overheid en maatschappij die toen in de Nederlandse samenleving vigeerden.²²

In negen kloeke rapporten verwoordde de commissie haar bevindingen. Ter bevordering van een samenhangende beleidsontwikkeling werd voorgesteld dat het regeringsprogramma voortaan nader uitgewerkt zou worden in een jaarlijks bij te stellen actieprogramma, waarin de voornaamste beleidsvoornemens zouden worden opgenomen; hierin zou ook een wetgevingsprogramma moeten worden opgenomen. Daarnaast werd gepleit voor een algemene regeringsbrede toelichting op de rijksbegroting, welke de gedachtewisseling met de Staten-Generaal ten goede zou komen. Meer in het oog sprongen de aanbevelingen met betrekking tot de organisatie van de beleidsvorming. Als oplossing voor de problematiek van de interdepartementale coördinatie werd een structuur van vijf hoofdbeleidsgebieden voorgesteld (Bestuurlijke en Juridische Zaken, Sociaal-Economische Zaken, Ruimtelijke en Milieuzaken, Sociaal-Culturele Zaken en Internationale en Veiligheidszaken), elk met een eigen ‘integrerend minister’, onderraad en ambtelijk voorportaal, die de overige, reeds bestaande onderraden en voorportalen overbodig zouden maken. Naast de vijf ‘integrerende

ministers', die belast zouden worden met de algemene beleidscoördinatie, kon een beperkt aantal 'projectministers' worden aangewezen, aan wie de uitvoering van beleidsprioriteiten uit het actieprogramma zou worden opgedragen. Overigens diende het aantal leden van de ministerraad beperkt te worden, onder andere door niet langer ministers zonder portefeuille, maar staatssecretarissen te benoemen, die als 'onderministers' de ministers zouden bijstaan. De afstemming tussen beleid op onderdelen van het departementale takenpakket en het totale kabinetsbeleid zou worden opgedragen aan een 'departementsraad' die zou bestaan uit de politieke en ambtelijke top van een ministerie. Ten slotte beval de commissie Vonhoff aan de minister van Binnenlandse Zaken te belasten met de reorganisatie van de rijksdienst en een onafhankelijke stuurgroep onder leiding van een regeringscommissaris aan te stellen die, onder verantwoordelijkheid van het kabinet, de veranderingen in de rijksdienst moest bevorderen.²³

De Commissie Hoofdstructuur Rijksdienst kan worden gezien als het sluitstuk van de bezinningsperiode die haar aanvang had genomen bij de overdracht van het beleidsterrein aan ministerie van Binnenlandse Zaken. Naderhand hebben de rapporten en studies van de Commissie de kritiek gehad dat ze vooral gericht zouden zijn op het stroomlijnen van de planprocedures en dat ze zouden illustreren dat de hoge verwachtingen van overheidsingrijpen en planning in Nederland relatief lang in stand bleven.²⁴ Dat laat echter onverlet dat de conclusies van de Commissie-Vonhoff een zekere consensus afdwongen en vriend en vijand deden inzien dat een reorganisatie nodig was.

De grootste impuls voor het doorvoeren van operaties ter verhoging van de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de overheid was echter de sfeer die in de oliecrisis van 1973 ontstond. In 1975 maakte het CPB een uiterst somber economisch toekomstperspectief tot 1980 bekend. Dit was de directe aanleiding tot de eerste grote ombuigingsoperatie van de jaren zeventig: de 1%-operatie van de minister van Financiën. In de jaren daarna zouden vele ombuigingsoperaties volgen. De ombuigingsdoelstellingen verhoogden de politieke noodzaak van aanpassingen van de overheidsorganisatie om tot een grotere mate van doeltreffendheid en doelmatigheid te komen.²⁵

Aan het begin van de jaren tachtig, met name na het aantreden van het eerste kabinet-Lubbers, werden de noodzaak van een doeltreffender rijksoverheid en het streven naar bezuinigingen en een versterking van de markt bijeengesmolten in een reeks van reorganisaties in de publieke sector en het openbaar bestuur: de zogenaamde 'Grote Operaties'.

4.2.3 Handelingen

4.2.3.1 Algemene handelingen

1.

Actor	Minister van Algemene Zaken Minister van Financiën Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling	Het voorbereiden, mede-vaststellen, coördineren en evalueren van het beleid betreffende de organisatie van de rijksoverheid
Periode	1945-
Product	O.a. beleidsnota, beleidsnotitie, rapport, advies en evaluatie
Opmerking	De eigenlijke vaststelling van het beleid vindt plaats in de ministerraad. Onder deze handeling valt ook: <ul style="list-style-type: none">- het voeren van overleg met andere betrokken actoren op het beleidsterrein;- het voorbereiden van een standpunt ter inbrenging in de ministerraadsvergaderingen voor beraad en besluitvorming betreffende het beleidsterrein;- het voeren van overleg met / het leveren van bijdragen aan het overleg met het staatshoofd betreffende het beleidsterrein;- het voorbereiden van een Memorie van Toelichting op de Rijksbegroting het beleidsterrein;- het toetsen van de uitvoering van het beleid (evaluatie);- het leveren van commentaar op de recht- en doelmatigheidscontroles van de Algemene Rekenkamer op het beleidsterrein;- het aan een externe adviescommissie verzoeken om advies betreffende het beleidsterrein;- het informeren van het Kabinet van de Koningin over ontwikkelingen op het beleidsterrein;- het voorbereiden en vaststellen van het voorlichtingsbeleid

2.

Actor	Vakminister
Handeling	Het informeren van de coördinerend minister op het beleidsterrein organisatie van de rijksoverheid betreffende de organisatie van het eigen ministerie
Periode	1945-
Product	Brief, nota, rapport

3.

Actor	Minister van Algemene Zaken Minister van Financiën Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling	Het voorbereiden van de totstandkoming, wijziging en intrekking van wet- en regelgeving betreffende het beleidsterrein organisatie van de rijksoverheid
Periode	1945-
Product	Wet, algemene maatregel van bestuur, koninklijk besluit
Opmerking	Het betreft hier alléén voorbereidingen waarvoor in de wet- en regelgeving geen grondslagen te vinden zijn

- 4.
- Actor Minister van Algemene Zaken
Minister van Financiën
Minister van Binnenlandse Zaken
- Handeling Het opstellen van periodieke verslagen over het beleidsterrein organisatie van de rijksoverheid
- Periode 1945-
- Product Serie jaarverslagen, kwartaalverslagen, maandverslagen
- 5.
- Actor Minister van Algemene Zaken
Minister van Financiën
Minister van Binnenlandse Zaken
- Handeling Het beantwoorden van Kamervragen en het anderszins op verzoek incidenteel informeren van leden van of commissies uit de Kamers der Staten-Generaal betreffende het beleidsterrein organisatie van de rijksoverheid
- Periode 1945-
- Product Brief, notitie
- Opmerking Het informeren van de Commissies voor de Verzoekschriften valt binnen de omschrijving van de bovenstaande handeling
- 6.
- Actor Minister van Algemene Zaken
Minister van Financiën
Minister van Binnenlandse Zaken
- Handeling Het beslissen op beroepschriften naar aanleiding van beschikkingen betreffende de organisatie van de rijksoverheid en het voeren van verweer in beroepschriftprocedures voor administratief rechterlijke organen
- Periode 1945-
- Product Beschikking, verweerschrift
- 7.
- Actor Minister van Algemene Zaken
Minister van Financiën
Minister van Binnenlandse Zaken
- Handeling Het mede-voorbereiden van het vaststellen, wijzigen en intrekken van internationale regelingen betreffende de organisatie van de rijksoverheid en het presenteren van Nederlandse standpunten in intergouvernementele organisaties
- Periode 1945-
- Product Internationale regeling, nota, rapport
- 8.
- Actor Minister van Algemene Zaken
Minister van Financiën
Minister van Binnenlandse Zaken
- Handeling Het beantwoorden van vragen van individuele burgers, bedrijven en instellingen betreffende de organisatie van de rijksoverheid
- Periode 1945-
- Product Brief, notitie

9.
Actor Minister van Algemene Zaken
Minister van Financiën
Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het uitvoeren van voorlichtingsactiviteiten op het beleidsterrein organisatie van de
rijksoverheid
Periode 1945-
Product Voorlichtingsmateriaal

10.
Actor Minister van Algemene Zaken
Minister van Financiën
Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het vaststellen van de opdracht en het eindproduct van (wetenschappelijk)
onderzoek betreffende de organisatie van de rijksoverheid
Periode 1945-
Product Offerte, brief, rapport, contract

11.
Actor Minister van Algemene Zaken
Minister van Financiën
Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het begeleiden van (wetenschappelijk) onderzoek betreffende de organisatie van
de rijksoverheid
Periode 1945-
Product Notitie, notulen, brief

12.
Actor Minister van Algemene Zaken
Minister van Financiën
Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het verzamelen en bewerken van gegevens ten behoeve van (wetenschappelijk)
onderzoek betreffende de organisatie van de rijksoverheid
Periode 1945-

13.
Actor Minister van Algemene Zaken
Minister van Financiën
Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het financieren van (wetenschappelijk) onderzoek betreffende de organisatie van
de rijksoverheid
Periode 1945-
Product Rekening, declaratie

- 14.
- | | |
|-----------|--|
| Actor | Minister van Algemene Zaken
Minister van Financiën
Minister van Binnenlandse Zaken |
| Handeling | Het verstrekken van subsidies aan personen, bedrijven en instellingen die actief zijn op het beleidsterrein organisatie van de rijksoverheid |
| Periode | 1945- |
| Opmerking | Vanaf 1995 worden er geen subsidies meer verstrekt, wanneer daarvoor geen wettelijke basis bestaat |
- 15.
- | | |
|-----------|---|
| Actor | Minister van Algemene Zaken
Minister van Financiën
Minister van Binnenlandse Zaken |
| Handeling | Het instellen, wijzigen en opheffen van organisatie-eenheden op het beleidsterrein organisatie van de rijksoverheid |
| Periode | 1945- |
- 354.
- | | |
|-----------|--|
| Actor | Vakminister |
| Handeling | Het evalueren van het financieel-economisch beleid |
| Periode | 1945 - |

4.2.3.2 Ambtelijke voorportalen en adviescommissies

Adviescommissie voor de Doelmatige Organisatie in de Rijksdienst (ADOR) (1953-1966)

- 16.
- | | |
|-----------|--|
| Actor | Minister-president / Minister van Algemene Zaken |
| Handeling | Het instellen, evalueren en opheffen van de Adviescommissie voor de Doelmatige Organisatie in de Rijksdienst |
| Periode | 1952-1966 |
| Product | Besluit van de minister-president / minister van Algemene Zaken van 8 april 1954, No. 37975 |
- 17.
- | | |
|-----------|--|
| Actor | Minister-president / Minister van Algemene Zaken |
| Handeling | Het benoemen van de voorzitter, secretaris en leden van de Adviescommissie voor de Doelmatige Organisatie in de Rijksdienst |
| Periode | 1954-1966 |
| Grondslag | Besluit van de minister-president / minister van Algemene Zaken van 8 april 1954, No. 37975, art. III, onder a |
| Opmerking | Tot zijn wijziging in 1957 was in het besluit een bepaling opgenomen dat de voorzitter een secretaris-generaal van een der ministeries moest zijn. De benoeming geschiedde derhalve in overleg met de betreffende vakminister. |

18.
Actor Vakminister
Handeling Het overeenstemmen met de minister-president / de minister van Algemene Zaken inzake de benoeming van de voorzitter van de Adviescommissie voor de Doelmatige Organisatie in de Rijksdienst
Periode 1954-1957
Grondslag Besluit van de minister-president / minister van Algemene Zaken van 8 april 1954, No. 37975, art. III, onder a

19.
Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het voordragen van een hoofdambtenaar van zijn ministerie als lid van de Adviescommissie voor de Doelmatige Organisatie in de Rijksdienst
Periode 1955-1966
Grondslag Besluit van de minister-president / minister van Algemene Zaken van 8 april 1954, No. 37975, zoals gewijzigd bij besluit van 28 oktober 1955, Nr. 44457, art. III, onder b, onder 2

20.
Actor Adviescommissie voor de Doelmatige Organisatie in de Rijksdienst
Handeling Het adviseren van de Raad voor de Burgerlijke Rijksdienst inzake vraagstukken betreffende de doelmatige organisatie van de rijksdienst
Periode 1955-1966
Grondslag Besluit van de minister-president / minister van Algemene Zaken van 8 april 1954, No. 37975, art. I

Adviescommissie voor de Doelmatigheidsbevordering in de Rijksdienst (ADR) (1966-1979)

21.
Actor Minister-president / Minister van Algemene Zaken
Minister van Binnenlandse Zaken
Minister van Financiën
Handeling Het instellen, evalueren en opheffen van de Adviescommissie voor de Doelmatigheidsbevordering in de Rijksdienst
Periode 1966-1979
Product Besluit van de minister-president / minister van Algemene Zaken, de minister van Financiën en de minister en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken van 22 augustus 1966, Nr. CG66/U1491, Dir. OAR

22.
Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het benoemen van de voorzitter, secretaris en leden van de Adviescommissie voor de Doelmatigheidsbevordering in de Rijksdienst
Periode 1966-1979
Grondslag Besluit van de minister-president / minister van Algemene Zaken, de minister van Financiën en de minister en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken van 22 augustus 1966, Nr. CG66/U1491, Dir.OAR, art. IV, onder a

23.

Actor Adviescommissie voor de Doelmatigheidsbevordering in de Rijksdienst
Handeling Het adviseren van de minister van Binnenlandse Zaken over vraagstukken betreffende de doelmatigheidsbevordering in de rijksdienst
Periode 1966-1979
Grondslag Besluit van de minister-president / minister van Algemene Zaken, de minister van Financiën en de minister en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken van 22 augustus 1966, Nr. CG66/U1491, Dir. OAR, art. II, onder a

Adviescommissie voor Overheidsorganisatie en Automatisering (AOA) (1979-1983)

24.

Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het benoemen van de voorzitter en overige leden alsmede van (adjunct-)secretarissen van de Adviescommissie voor Overheidsorganisatie en Automatisering
Periode 1979-1983
Grondslag Besluit Adviescommissie voor Overheidsorganisatie en -Automatisering, 9 januari 1979 / O&A 78-3429/2711, Stcrt. 1979/11, art. 2
Product Besluit van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken van 9 januari 1979 / O&A 78-3430/2711, Stcrt. 1979/11

352.

Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het instellen van de Adviescommissies voor Overheidsorganisaties en Automatisering
Periode 1979-1983
Grondslag Besluit Adviescommissie voor Overheidsorganisatie en -Automatisering, 9 januari 1979 / O&A 78-3429/2711, Stcrt. 1979/11, art. 2
Product Besluit van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken van 9 januari 1979 / O&A 78-3430/2711, Stcrt. 1979/11

25.

Actor Vakminister
Handeling Het overeenstemmen met de minister van Binnenlandse Zaken inzake de benoeming van een ambtenaar van zijn ministerie als lid van de Adviescommissie voor Overheidsorganisatie en -Automatisering
Periode 1979-1983
Grondslag Besluit Adviescommissie voor Overheidsorganisatie en -Automatisering, van 9 januari 1979 / O&A 78-3429/2711, Stcrt. 1979/11, art. 2

26.

Actor Vakminister
Handeling Het overeenstemmen met de Adviescommissie voor Overheidsorganisatie en – Automatisering inzake de benoeming van een ambtenaar van zijn departement, niet zijnde een lid van de adviescommissie, in een subcommissie
Periode 1979-1983
Grondslag: Besluit Adviescommissie voor Overheidsorganisatie en -Automatisering, van 9 januari 1979 / O&A 78-3429/2711, Stcrt. 1979/11, art. 2

27.

Actor Adviescommissie voor Overheidsorganisatie en -Automatisering
Handeling Het uitnodigen van een ambtenaar deel te nemen aan haar vergadering
Periode 1979-1983
Grondslag Besluit Adviescommissie voor Overheidsorganisatie en -Automatisering, van 9 januari 1979 / O&A 78-3429/2711, Stcrt. 1979/11, art. 3.2

28.

Actor Adviescommissie voor Overheidsorganisatie en -Automatisering
Handeling Het adviseren van de minister van Binnenlandse Zaken over het beleid inzake de organisatie van de Rijksdienst
Periode 1979-1983
Grondslag Besluit Adviescommissie voor Overheidsorganisatie en -Automatisering, 9 januari 1979 / O&A 78-3429/2711, Stcrt. 1979/11, art. 1

4.2.3.3 Organisatiekundig onderzoek en methode-ontwikkeling

29.

Actor Minister van Financiën (1945-1965)
Minister van Binnenlandse Zaken (1965-)
Handeling Het ontwikkelen van een methode voor organisatiekundig onderzoek binnen de rijksoverheid
Periode 1945-

30.

Actor Minister-president / minister van Algemene Zaken (1954-)
Minister van Binnenlandse Zaken (1954-1965)
Minister van Financiën (1965-)
Vakminister (1945-)
Handeling Het mede-ontwikkelen van een methode voor organisatiekundig onderzoek binnen de rijksoverheid met gebruikmaking van gekwantificeerde gegevens
Periode 1945-

31.

Actor Minister van Financiën (1945-1965)
Minister van Binnenlandse Zaken (1965-)
Handeling Het ontwikkelen van normen voor het meten van de efficiëntie van een personeelsformatie in een kosten-baten-analyse
Periode 1945-

32.

Actor Minister-president / minister van Algemene Zaken (1954-)
Minister van Binnenlandse Zaken (1954-1965)
Minister van Financiën (1965-)
Vakminister (1945-)
Handeling Het mede-ontwikkelen van normen voor het meten van de efficiëntie van een personeelsformatie in een kosten-baten-analyse
Periode 1945-

33.
 Actor Vakminister
 Handeling Het (mede)vaststellen van de opdracht en het eindproduct van (wetenschappelijk) onderzoek naar de (inter) departementale organisatie
 Periode 1945-
 Product Offerte, brief, rapport
34.
 Actor Vakminister
 Handeling Het (mede)begeleiden van (wetenschappelijk)onderzoek naar de (inter) departementale organisatie
 Periode 1945-
 Product Notitie, notulen, brief
35.
 Actor Vakminister
 Handeling Het (mede)verzamen en (mede)bewerken van gegevens ten behoeve van (wetenschappelijk) onderzoek naar de (inter) departementale organisatie
 Periode 1945-
36.
 Actor Vakminister
 Handeling Het (mede)financieren van (wetenschappelijk) onderzoek naar de (inter)departementale organisatie.
 Periode 1945-
 Product Rekening, declaratie
37.
 Actor Minister van Financiën (1945-)
 Minister van Binnenlandse Zaken (1965-)
 Handeling Het mede-vaststellen van de opdracht en het eindproduct van organisatiekundig onderzoek naar (een organisatieonderdeel van) het departement van een vakminister
 Periode 1945-
 Product Offerte, brief, rapport
38.
 Actor Minister van Financiën (1945-)
 Minister van Binnenlandse Zaken (1965-1998)
 Handeling Het mede-begeleiden van een organisatiekundig onderzoek naar (een organisatieonderdeel van) het departement van een vakminister
 Periode 1945-
 Product Notitie, notulen, brief

- 39.
- Actor Minister van Financiën (1945-)
Minister van Binnenlandse Zaken (1965-1998)
- Handeling Het mede-verzamelen en bewerken van gegevens ten behoeve van organisatiekundig onderzoek naar (een organisatieonderdeel van) het departement van een vakminister
- Periode 1945-
- 40.
- Actor Minister van Financiën (1945-)
Minister van Binnenlandse Zaken (1965-)
- Handeling Het mede-financieren van (wetenschappelijk) organisatiekundig onderzoek naar (een organisatieonderdeel van) het departement van een vakminister
- Periode 1945-
- Product Rekening, declaratie
- 41.
- Actor Minister van Financiën (1945-1965)
Minister van Binnenlandse Zaken (1965-)
- Handeling Het vaststellen van de opdracht en het eindproduct van interdepartementaal organisatiekundig onderzoek naar overheidstaken die mogelijk geherstructureerd moeten worden
- Periode 1945-
- Product Offerte, brief, rapport
- 42.
- Actor Minister van Financiën (1945-1965)
Minister van Binnenlandse Zaken (1965-1998)
- Handeling Het begeleiden van interdepartementaal organisatiekundig onderzoek naar overheidstaken die mogelijk geherstructureerd moeten worden
- Periode 1945-
- Product Notitie, notulen, brief
- 43.
- Actor Minister van Financiën (1945-1965)
Minister van Binnenlandse Zaken (1965-)
- Handeling Het verzamelen en bewerken van gegevens ten behoeve van interdepartementaal organisatiekundig onderzoek naar overheidstaken die mogelijk geherstructureerd moeten worden
- Periode 1945-
- 44.
- Actor Minister van Financiën (1945-1965)
Minister van Binnenlandse Zaken (1965-)
- Handeling Het financieren van interdepartementaal organisatiekundig onderzoek naar overheidstaken die mogelijk geherstructureerd moeten worden
- Periode 1945-
- Product Rekening, declaratie

45.

Handeling vervalt

46.

Handeling vervalt

47.

Handeling vervalt

48.

Handeling vervalt

49.

Actor Minister van Financiën (1945-1965)
Minister van Binnenlandse Zaken (1965-)
Handeling Het ontwikkelen van een methode van planning, beheer en controle voor een overheidsorganisatie
Periode 1945-

50.

Actor Minister-president / minister van Algemene Zaken (1954-)
Minister van Binnenlandse Zaken (1954-1965)
Minister van Financiën (1965-)
Vakminister (1945-)
Handeling Het (mede-)ontwikkelen van een methode van planning, beheer en controle voor een organisatieonderdeel van het departement van de vakminister
Periode 1945-

4.2.3.4 Educatie

51.

Actor Minister van Financiën (1954-1965)
Minister van Binnenlandse Zaken (1965-)
Handeling Het (doen) organiseren van cursussen, opleidingen, conferenties etc. op het terrein van de overheidsorganisatie
Periode 1954-
Bron Rijksbegroting 1966-1967, hfst. VII, nr. 2, blz. 16; Rijksbegroting 1969-1970, hfst. VII, nr. 2, blz. 15; Rijksbegroting 1970-1971, hfst. VII, nr. 2, blz. 15; Rijksbegroting 1973-1974, hfst. VII, nr. 2, blz. 16
Opmerking Deze handeling omvat:
- het ontwikkelen en uitvoeren van bedrijfs- en functieopleidingen voor (rijks)overheidspersoneel;
- het leveren van opleidingsbijdragen aan management-development-programma's binnen de rijksdienst;

- het versterken van de opleidingsfunctie van de rijksdienst, inclusief het ontwikkelen van opleidings-instrumenten;
- het verzorgen van in-companyopleidingen binnen ministeries, overheidsdiensten en -instellingen;
- het leiden/begeleiden van opleidingsprojecten binnen de (rijks)overheid;
- het organiseren van congressen en symposia

52.

Actor Vakminister
 Handeling Het (mede) (doen) organiseren van cursussen, opleidingen, conferenties etc. op het terrein van de overheidsorganisatie
 Periode 1945-

4.2.3.5 Externe adviesbureaus

53.

Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het inventariseren van het aanbod van diensten externe organisatieadviesbureaus
 Periode 1965-
 Bron Rijksbegroting 1974-1975, hfst. VII, nr. 2, blz. 43

54.

Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het adviseren van de vakminister inzake het sluiten van een overeenkomst met een extern organisatieadviesbureau
 Periode 1965-
 Bron Rijksbegroting 1973-1974, hfst. VII, nr. 2, blz. 16

55.

Actor Vakminister
 Handeling Het sluiten van een overeenkomst met een extern organisatieadviesbureau
 Periode 1945-
 Bron Rijksbegroting 1968-1969, hfst. VII, nr. 2, blz. 13
 Product Contracten, overeenkomsten

353.

Actor Vakminister
 Handeling Het (laten) uitvoeren van onderzoeken betreffende de organisatie van het eigen ministerie, dan wel onderdelen daarvan, door een extern organisatiebureau
 Periode 1945 -
 Grondslag Rijksbegroting 1968-1969, hfst. VII, nr. 2, blz. 13
 Product Onderzoeksdossiers, rapportages

56.
Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het formuleren van algemene voorwaarden aan een overeenkomst van een vakminister met een extern organisatie-adviesbureau
Periode 1965-
Bron Rijksbegroting 1975-1976, hfst. VII, nr. 2, blz. 4

57.
Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het indienen van een verzoek tot inschakeling van een extern organisatie-adviesbureau door de vakminister bij de Raad voor de Rijksdienst
Periode 1965-
Bron Rijksbegroting 1973-1974, hfst. VII, nr. 2, blz. 16

58.
Actor Raad voor de Rijksdienst
Handeling Het goedkeuren van een verzoek tot inschakeling van een extern organisatie-adviesbureau door de vakminister
Periode 1965-
Bron Rijksbegroting 1973-1974, hfst. VII, nr. 2, blz. 16

4.2.3.6 Beslechten van geschillen inzake interdepartementale taakverdeling

59.
Actor Minister-president
Handeling Het beslechten van geschillen tussen vakministers over de interdepartementale taakverdeling
Periode 1973-
Bron Regeringsverklaring van 28 mei 1973 (Handelingen II, 1972-1973, 15 061)
Opmerking Belangrijke geschillen beslecht de minister-president *in* overleg, overige geschillen *na* overleg met de vice-minister-president

60.
Actor Vice-minister-president
Handeling Het mede-beslechten / adviseren van de minister-president inzake het beslechten van geschillen tussen vakministers over de interdepartementale taakverdeling
Periode 1973-
Bron Regeringsverklaring van 28 mei 1973 (Handelingen II, 1972-1973, 15 061)
Opmerking Belangrijke geschillen beslecht de minister-president *in* overleg, overige geschillen *na* overleg met de vice-minister-president

4.2.3.7 Commissies

Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie (Commissie-Van Veen)

61.

Actor Minister van Algemene Zaken
Handeling Het instellen van de Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie
Periode 1969-1971
Bron Rijksbegroting 1969-1970, hfst. III, nr. 36, blz. 1; Rijksbegroting 1970-1971, hfst. III, nr. 2, blz. 1
Product Beschikking

62.

Actor Minister van Algemene Zaken
Handeling Het benoemen van de (vice-)voorzitter, (plaatsvervangende) leden en (plaatsvervangende) secretaris van de Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie
Periode 1969-1971
Bron Rijksbegroting 1969-1970, hfst. III, nr. 36, blz. 1; Rijksbegroting 1970-1971, hfst. III, nr. 2, blz. 1
Product Beschikking

63.

Actor Vakminister
Handeling Het instemmen met de minister van Algemene Zaken inzake de benoeming van een ambtenaar van het eigen ministerie tot lid van de Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie
Periode 1969-1971
Bron Rijksbegroting 1969-1970, hfst. III, nr. 36, blz. 1; Rijksbegroting 1970-1971, hfst. III, nr. 2, blz. 1
Product Beschikking

64.

Actor Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie (Commissie-Van Veen)
Handeling Het adviseren van de minister-president / minister van Algemene Zaken inzake de interdepartementale taakverdeling en coördinatie
Periode 1969-1971
Bron Rijksbegroting 1969-1970, hfst. III, nr. 36, blz. 1; Rijksbegroting 1970-1971, hfst. III, nr. 2, blz. 1
Product Rapport

Ministeriële Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie (MITACO)

65.

Actor Ministeriële Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie (MITACO)
Handeling Het verrichten van onderzoek naar de interdepartementale taakverdeling en organisatie en het adviseren over de oplossing van knelpunten daarin
Periode 1975-1977
Bron L. Hovy, *Coördinatie op hoog niveau. Institutioneel onderzoek naar de ministeriële coördinatieorganen en de ambtelijke voorportalen, 1945-1990*, PIVOT-rapport nr. 1 ('s-Gravenhage 1992) 93
Product Rapport

Commissie Hoofdstructuur Rijksdienst

66.

Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het instellen, evalueren en opheffen van de Commissie Hoofdstructuur Rijksdienst
Periode 1979-1981
Product Beschikking van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken van 30 mei 1979 / OA 79-581/2457, Stcrt. 1979/116
Opmerking De instellingsbeschikking bevat tevens de benoeming van de voorzitter, leden, adviserende leden, secretaris en adjunct-secretaris van de commissie

67.

Actor Vakminister
Handeling Het aanwijzen van een adviserend lid van de Commissie Hoofdstructuur Rijksdienst
Periode 1979-1981
Grondslag Rijksbegroting 1979-1980, Kamerstukken II, 15800, hfst. VII, nr. 2, 72

68.

Actor Commissie Hoofdstructuur Rijksdienst
Handeling Het inwinnen van advies van deskundigen buiten de rijksdienst
Periode 1979-1981
Grondslag Beschikking van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken van 30 mei 1979 / OA 79-581/2457, Stcrt. 1979/116, art 3.1 onder a
Product Overeenkomst

69.

Actor Commissie Hoofdstructuur Rijksdienst
Handeling Het adviseren van de minister-president / minister van Algemene Zaken inzake de interdepartementale taakverdeling en coördinatie
Periode 1979-1981
Grondslag Beschikking van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken van 30 mei 1979 / OA 79-581/2457, Stcrt. 1979/116, art. 1.1
Product Rapport

5 De reorganisatie van de rijksoverheid

5.1 De grote operaties van de jaren tachtig

De jaren tachtig zijn de jaren van de zogenaamde grote operaties. In 1982, bij de start van het kabinet-Lubbers I, werden een zestal grote operaties aangekondigd: reorganisatie rijksdienst, decentralisatie, heroverweging, deregulering, privatisering en de 2%-operatie. Onder het kabinet-Lubbers II (1986) werden de operaties voortgezet, behalve het Project reorganisatie rijksdienst en de 2%-operatie. Het eerste project werd stopgezet en het tweede project werd vervangen door een afslankingsoperatie. Het kabinet-Lubbers III (1989), kondigde aan dat alle operaties werden stopgezet. Als nieuwe operatie werd de Grote Efficiency-Operatie aangekondigd.

5.1.1 Project reorganisatie rijksdienst

De Vonnhoff-rapporten vormden de grondslag voor het Project reorganisatie rijksdienst. De aansturing van het project vond plaats vanuit een stuurgroep. De Stuurgroep Reorganisatie Rijksdienst bestond uit de projectminister, zijn staatssecretaris en hoge ambtenaren van verschillende ministeries. De stuurgroep initieerde deelprojecten, bewaakte de prioriteiten, de voortgang en afstemming en beoordeelde de voorstellen aan de ministerraad.

De uitwerking van de voorstellen voor verbetering van het functioneren van de rijksdienst werd opgedragen aan een projectbureau. Dat bureau moest onder de verantwoordelijkheid van de minister van Binnenlandse Zaken, als projectminister voor de reorganisatie van de rijksoverheid, het veranderingsproces op gang brengen. Het Projectbureau Reorganisatie Rijksdienst was verantwoordelijk voor de uitvoering van en toezicht op de verschillende deelprojecten en bewaakte de samenhang van het project. Er waren vele deelprojecten met als belangrijkste doelen verbetering in de samenhang en de presentatie van het regeringsbeleid en een stroomlijning van de politiek-bestuurlijke organisatie.

Daarnaast werd een regeringscommissaris voor de reorganisatie van de rijksdienst benoemd die rechtstreeks onder de projectminister ressorteerde. Zijn taak was de minister, onafhankelijk van de staande organisatie, te adviseren en hem de nodige bijstand te verlenen. De Regeringscommissaris had de bevoegdheid tot het verkrijgen van alle benodigde informatie en directe toegang tot alle sleutelfiguren die bij het project betrokken zijn of moeten worden. De regeringscommissaris was buitengewoon lid van de stuurgroep en tevens voorzitter van een begeleidingsgroep van vier tot zes personen, die hem bijstonden in zijn oordeelsvorming over de voortgang van het project. De begeleidingsgroep bestond uit niet-ambtelijke deskundigen met een bestuurs- en organisatiekundige achtergrond.

De minister besloot in 1983 de projectorganisatie te vereenvoudigen. Hiertoe werden de stuurgroep en de Adviescommissie Overheidsorganisatie en –Automatisering samengevoegd tot de Adviescommissie rijksdienst (ARD) die fungeert als ambtelijk voorportaal voor de Raad voor de rijksdienst (RDD). Op politiek niveau werd de RDD aangewezen als onderraad. Besluitvorming met betrekking tot de reorganisatie van de rijksdienst werd geleid langs de RDD.²⁶

Het Projectbureau Reorganisatie Rijksdienst en de regeringscommissaris hebben gefunctioneerd tot 31 december 1985 toen het projectbureau werd opgeheven. Het mandaat van de regeringscommissaris werd verlengd met een maand nadat het kabinet-Lubbers II zou aantreden. Deze functie werd per 1 oktober 1986 opgeheven.

- 70.
- Actor Minister van Binnenlandse Zaken
- Handeling Het instellen, evalueren en opheffen van een Projectbureau Reorganisatie Rijksdienst
- Periode 1982-1985
- Bron Voorstel van de minister van Binnenlandse Zaken tot inrichting van het project reorganisatie rijksdienst van 11 december 1981, OA 81-3737/2801 TK 1981-1982, 17 353, nrs. 1-2
- Opmerking De directeur Overheidsorganisatie en –automatisering is namens de minister ambtelijk projectleider en als zodanig lid-secretaris van de stuurgroep. Hij geeft leiding aan het projectbureau
- 71.
- Actor Minister van Binnenlandse Zaken
- Handeling Het instellen, evalueren en opheffen van het ambt van regeringscommissaris voor de reorganisatie van de rijksdienst
- Periode 1982-1986
- Bron Voorstel van de minister van Binnenlandse Zaken tot inrichting van het project reorganisatie rijksdienst van 11 december 1981, OA 81-3737/2801
- Product Besluit van 21 januari 1982, houdende de instelling van het ambt van regeringscommissaris voor de reorganisatie van de rijksdienst en de benoeming van de heer mr. Tjeenk Willink als zodanig, Stb. 1982/33, 34
- 72.
- Actor Minister van Binnenlandse Zaken
- Handeling Het benoemen en ontslaan van een regeringscommissaris voor de reorganisatie van de rijksdienst
- Periode 1982-1986
- Grondslag Besluit van 21 januari 1982, houdende de instelling van het ambt van regeringscommissaris voor de reorganisatie van de rijksdienst en de benoeming van de heer mr. Tjeenk Willink als zodanig, Stb. 1982/33, 34
- Opmerking Het mandaat werd verlengd tot een maand nadat het kabinet-Lubbers II zou zijn aangetreden. De functie werd per 1 oktober 1986 opgeheven, Stb. 1986/558
- 73.
- Actor Regeringscommissaris voor de reorganisatie van de rijksdienst
- Handeling Het geven van onafhankelijk advies betreffende de reorganisatie van de rijksdienst
- Periode 1982-1986
- Bron TK, 1981-1982, 17 353, nrs. 1-2
- 74.
- Actor Projectbureau Reorganisatie Rijksdienst
- Handeling Het bewaken van de samenhang van het Project reorganisatie rijksdienst
- Periode 1982-1985
- Grondslag TK 1981-1982, 17 353, nr. 2
- Product Rapport, beleidsnotitie

- 75.
- Actor Projectbureau Reorganisatie Rijksdienst
 Handeling Het voorbereiden van door de Stuurgroep Reorganisatie Rijksdienst en haar opvolger Adviescommissie Rijkdienst te nemen beslissingen voor de aanpak van deelprojecten
 Periode 1982-1985
 Grondslag TK 1981-1982, 17 353, nr. 2
 Product Rapport, advies
- 76.
- Actor Projectbureau Reorganisatie Rijksdienst
 Handeling Het houden van toezicht op de realisering van opdrachten die de Stuurgroep Reorganisatie Rijksdienst aan de deelprojecten heeft gegeven
 Periode 1982-1985
 Grondslag TK 1981-1982, 17 353, nr. 2
 Product Rapportage
- 77.
- Actor Projectbureau Reorganisatie Rijksdienst
 Handeling Het voorbereiden van door de stuurgroep te nemen beslissingen naar aanleiding van voorstellen of rapportages uit de deelprojecten
 Periode 1982-1985
 Grondslag TK 1981-1982, 17 353, nr. 2
 Product Rapport, advies
- 78.
- Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het instellen, evalueren en opheffen van de Stuurgroep Reorganisatie Rijksoverheid
 Periode 1982-1983
 Grondslag Besluit van de minister van Binnenlandse Zaken van 8 maart 1982, nr. OA-82-358/4656
 Opmerking De stuurgroep bestond uit de projectminister, tevens voorzitter, en zijn staatssecretaris en hoge ambtenaren van verschillende ministeries.
 De regeringscommissaris was buitengewoon lid
- 79.
- Actor Stuurgroep Reorganisatie Rijksdienst
 Handeling Het ontwikkelen van beleid betreffende de reorganisatie van de rijksdienst
 Periode 1982-1983
 Bron TK 1981-1982, 17 353, nrs. 1-2
 Product Rapport, beleidsnotitie
 Opmerking De stuurgroep gaf operationeel leiding aan het project, dat wil zeggen initieerde deelprojecten, bewaakte de prioriteiten, de voortgang en afstemming en beoordeelde de voorstellen aan de ministerraad

80.

Actor	Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling	Het instellen en evalueren van de Adviescommissie Rijksdienst (ARD)
Periode	1983-
Product	Besluiten van de minister van Binnenlandse Zaken van 6 december 1983, nr. OA 83-3742/4815 en nr. 83-4692/4815
Opmerking	De ARD is een samenvoeging van de Adviescommissie Overheidsorganisatie en – Automatisering (AOA) met de Stuurgroep Reorganisatie Rijksdienst en fungeert als ambtelijk voorportaal van de Raad voor de Rijksdienst (RDD)

81.

Actor	Adviescommissie Rijksdienst (ARD)
Handeling	Het adviseren van de minister over onderwerpen verband houdende met het Project reorganisatie rijksdienst
Periode	1983-
Grondslag	Besluiten van de minister van Binnenlandse Zaken van 6 december 1983, nr. OA 83-3742/4815 en nr. 83-4692/4815

5.1.2 Decentralisatie

In de jaren tachtig werd het terugdringen van de rol van de rijksoverheid een belangrijk thema. Hoewel decentralisatie als vanzelfsprekend kenmerk van ons bestuursstelsel wordt gezien, bestuurlijke taken zijn immers verspreid over rijk, provincies en gemeenten, heeft het rijk in de loop der tijd veel taken naar zich toe getrokken. In de Decentralisatienota uit 1980 geeft de regering decentralisatie dan ook hoge prioriteit. Er werd besloten tot een offensief beleid vanuit Binnenlands Zaken om het steeds verder centraliserende rijk in beweging te krijgen.²⁷ Tijdens de kabinetten Lubbers I (1982-1986) en Lubbers II (1986-1989) was decentralisatie één van de grote operaties. Decentralisatie hield dan ook verband met de bovengenoemde reorganisatie van de rijksdienst. Het was een afzonderlijk project onder leiding van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken. De minister van Binnenlandse Zaken was verantwoordelijk voor inpassing in het grote geheel.²⁸ Ook tijdens het derde kabinet Lubbers kreeg het decentralisatiebeleid veel aandacht. Decentralisatie was geen grote operatie meer, maar regulier beleid geworden.²⁹ Wat betreft de spreiding van bevoegdheden over de drie bestuurslagen, wordt verwezen naar het *Rapport institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein Constitutionele Zaken, 1945-1997*, PIVOT-rapport nr. 68 en het concept RIO *Institutioneel Onderzoek naar de Financiële en Bestuurlijke Organisatie Lagere Overheden* (maart 2002). In dit hoofdstuk wordt decentralisatie alleen behandeld in het kader van de grote operaties.

In de nota *Decentralisatie van rijkstaken* (1980)³⁰ en het *Decentralisatieplan* (1983)³¹ werden de lijnen uitgezet voor een grote operatie betreffende de overdracht van taken en bevoegdheden met de bijbehorende financiële middelen van de rijksoverheid naar lagere overheden, de provincies en gemeenten.

De uitvoeringsorganisatie betreffende de decentralisatieoperatie die vanuit Binnenlandse Zaken werd aangestuurd werd gevormd door samenvoeging van de directies Binnenlands Bestuur en Financiën Binnenlands Bestuur tot het directoraat-generaal Binnenlands Bestuur. Hiermee werd de externe coördinatie van de voormalige dienstonderdelen samengevoegd, wat de eenheid van het beleid en de slagvaardigheid vergrootte. De directie Financiën Binnenlands Bestuur was hierbij belangrijk vanwege de expertise op het gebied van externe contacten met provincies en gemeenten betreffende de toekenning van financiële middelen.³²

Voor de coördinatie van het decentralisatiebeleid ten aanzien van andere departementen werd in 1977 een voorportaal van de ministerraad ingesteld: de Interdepartementale Commissie voor het Binnenlands Bestuur. In 1990 werd de commissie van rechtswege opgeheven, maar in 1991 werd de instellingsduur, met terugwerkende kracht, verlengd.

De coördinatie van het decentralisatiebeleid ten aanzien van lagere overheden werd in 1980 geactiveerd door de omzetting van de Raad voor de Territoriale Decentralisatie in de Raad voor het Binnenlands Bestuur. Het secretariaat van deze raad viel onder het bovengenoemde nieuwe directoraat-generaal Binnenlands Bestuur. De raad gaf de minister gevraagd of ongevraagd advies betreffende de decentralisatie en de ministers horen de Raad omtrent plannen en maatregelen op dit gebied. Tenminste de helft van het aantal leden was afkomstig uit kringen van het provinciaal en gemeentelijk bestuur.³³ Voor deze raad zie het concept RIO *Institutioneel onderzoek Bestuurlijke en Financiële Organisatie Lagere Overheden* (maart 2002), handelingen 216-218. Van belang was de inpassing van het decentralisatieplan in het totale Project reorganisatie rijksdienst. Voorstellen betreffende het decentralisatieplan werden rechtstreeks in de Stuurgroep Reorganisatie Rijksdienst gebracht. Regelmatig werd verslag uitgebracht over de voortgang van het decentralisatieplan. In de stuurgroep werd aangegeven waar de rechtstreekse dwarsverbanden tussen het decentralisatieplan en de daarvoor in aanmerking komende deelprojecten van het Project reorganisatie rijksdienst nodig waren.

Ten behoeve van de inpassing had de regeringscommissaris de bevoegdheid tot het verkrijgen van alle benodigde informatie en directe toegang tot alle bij het decentralisatieplan betrokkenen.³⁴

82.

Actor	Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling	Het instellen, evalueren en opheffen van de Interdepartementale Commissie voor het Binnenlands Bestuur
Periode	1977-
Bron	H. van Ruller en J.F. Schrijver, 'Decentralisatie als onderdeel van de grote operaties', in: F.K.M. van Nispen en D.P. Noordhoek, <i>De grote operaties</i> (Deventer 1986) 122
Product	Beschikking 30 november 1977, Stcrt. 1977/239 Beschikking 6 mei 1991, Stcrt. 1991/95

83.

Actor	Interdepartementale Commissie voor het Binnenlands Bestuur
Handeling	Het adviseren van de minister van Binnenlandse Zaken betreffende het decentralisatiebeleid ten aanzien van de andere departementen
Periode	1977-
Grondslag	Beschikking 30 november 1977, Stcrt. 1977/239 Beschikking 6 mei 1991, Stcrt. 1991/95

5.1.3 Deregulering

Net als de andere grote operaties was de dereguleringsoperatie een reactie op het probleem waarmee de rijksoverheid te kampen had: een immer uitdijende overheid met een steeds ingewikkeldere en uitgebreidere regelgeving. De dereguleringsoperatie was dan ook ten nauwste verbonden met de andere grote operaties.

De uitbouw van de verzorgingsstaat in de jaren zestig en zeventig leidde tot een enorme toename van wet- en regelgeving. Omdat beleidsuitbreiding en intensivering niet gepaard ging met beperking of afschaffing van bestaand beleid, heeft het proces van regelverdichting geleid tot een

woud van geldende rechtsregels. De groei van het aantal overheidsvoorschriften maakt de verhouding tussen overheid en burgers steeds ondoorzichtiger. De gebrekkige werking van veel wettelijke regelingen ondergroef het vertrouwen in het functioneren van de democratische rechtsstaat.

Start van het dereguleringsbeleid was de instelling van de Commissie Vermindering en Vereenvoudiging van Overheidsregelingen, naar haar voorzitter de Commissie-Geelhoed genoemd.³⁵ Deze commissie, ingesteld door de minister van Justitie, bracht op 2 maart 1984 haar eindrapport uit dat als grondslag diende voor het verdere werk van de commissie. In deze nota deed de commissie voorstellen ten aanzien van te nemen maatregelen betreffende de vermindering en vereenvoudiging van overheidsregelingen. De commissie ontwikkelde toetsingscriteria voor een sober en terughoudend wetgevingsbeleid die door de ministeries bij het voorbereiden van wetgeving moeten worden toegepast.

Naast deze algemene commissie werden meer specifieke commissies ingesteld die zich bezighielden met deregulering van wetgeving op een bepaald beleidsterrein. De belangrijkste van deze commissies was de Commissie Deregulering in Verband met de Economische Ontwikkeling, ofwel de Commissie-Van der Grinten.³⁶ De gedachte achter de oprichting van deze commissie was het wegnemen van hindernissen voor het herstel van de marktwerking.

De Commissie-Geelhoed hield zich voornamelijk bezig met de achtergronden en oorzaken van het proces van regelverdichting. Haar werkterrein strekte zich in beginsel uit tot alle wet- en regelgeving van de centrale overheid, met uitzondering van de specifieke projecten. De door deze algemene commissie te formuleren criteria voor de toetsing van wetten en regelingen zouden ook voor de specifieke projecten moeten gelden. Deze opzet is niet gelukt doordat de verschillende commissies al bijna klaar waren toen de algemene commissie nog met haar werk moest beginnen. De dereguleringsoperatie richtte zich vooral op in voorbereiding zijnde wetgeving; het bleek te ingewikkeld om bestaande wetgeving aan te passen of in te trekken.³⁷

Voor een uitgebreide beschrijving met actoren en handelingen wordt verwezen naar het PIVOT-rapport nr. 12, *So many laws argue so many sins. Rapport institutioneel onderzoek op het terrein van de wetgeving, 1945-1991*.

5.1.4 De 2%-operatie

Bij het aantreden van het kabinet-Lubbers I in 1982 werd naast de andere operaties de 2%-operatie gelanceerd, gericht op beperking van het ambtenarenapparaat van de centrale overheid.

Oorspronkelijk doel was een personeelsreductie van 4 x 1% per jaar, maar in 1983 werd besloten de doelstelling te verhogen tot 2% per jaar. Deze 4 x 2% had een tweeledig doel: vermindering van de personeelsformatie van de overheid als een doel op zich en bezuiniging door systematische personeelsreductie.³⁸ Op het eerst gezicht lijken bezuinigingsmotieven de doorslag gegeven te hebben maar het doelmatiger functioneren van de overheid was ook een belangrijk motief.

De 2%-operatie is een van de weinige operaties die volledig decentraal is opgezet. De ministerraad stelde de taakstelling en reikwijdte van de maatregel vast, terwijl de uitvoering werd overgelaten aan de ministeries onder verantwoordelijkheid van de individuele minister.³⁹

De reductie moest vooral bereikt worden via een natuurlijk verloop, in combinatie met een vacaturestop. Gedwongen ontslagen werden vermeden en enkele belangrijke onderdelen van de rijksoverheid zoals het Ministerie van Defensie, de belastingdienst en de politie werden uitgezonderd van de hele operatie.

Hoewel de operatie een bescheiden succes was, lukte het niet om fundamentele veranderingen in gang te zetten.⁴⁰

Een uitgebreide beschrijving van het formatiebeleid van de rijksoverheid en de 2%-operatie is opgenomen in het PIVOT-rapport nr. 75, *Rapport institutioneel onderzoek Overheidspersoneel*,

deelbeleidsterrein Formatiebeleid, arbeidsmarktbeleid en personeelsontwikkeling en mobiliteit, 1945-1996.

5.1.5 De afslankingsoperatie 1987-1990

Het tweede kabinet-Lubbers had het vaste voornemen door te gaan met de reductie van het overheidsperoneel. In 1987 werd het 2%-beleid in ongewijzigde vorm voortgezet, maar wel aangescherpt. Er werden geen uitzonderingen meer gemaakt, nagenoeg alle ministeries moesten 2% bezuinigen op hun begrotingssterkte. Daar bovenop werd een efficiencykorting van 1% gelegd, elke sector moest per jaar 1% efficiënter gaan werken. In december 1986 besliste het nieuw aangetreden kabinet hoe in de periode 1988-1990 de afslanking per ministerie verder zou worden ingevuld. Per begrotingshoofdstuk werden taakstellingen afgesproken. Behoudens een enkele uitzondering zijn de ministeries erin geslaagd om de gestelde afslankingstaakstellingen voor de jaren 1987-1989 te realiseren. Wel moet vermeld worden dat een groot deel van het resultaat is bereikt door privatisering van overheidstaken.⁴¹

Een uitgebreide beschrijving van het formatiebeleid van de rijksoverheid en de afslankingsoperatie is opgenomen in het PIVOT-rapport, nr. 75, *Rapport institutioneel onderzoek Overheidsperoneel, deelbeleidsterrein formatiebeleid, arbeidsmarktbeleid en personeelsontwikkeling en mobiliteit, 1945-1996.*

5.1.6 De heroverwegingsoperatie

In 1981 kwam de heroverwegingsoperatie op gang. De operatie heroverweging bij de rijksbegroting had als doel jaarlijks een aantal beleidsterreinen door te lichten. Tijdens de begrotingsvoorbereiding worden hiertoe ambtelijke rapporten gepubliceerd, die het kabinet bij de besluitvorming kan betrekken. De heroverwegingsprocedure heeft een dubbel doel, het kritisch doorlichten van bestaand beleid op doelmatigheid en doeltreffendheid en het aansporen van beleidsmakers om andere beleidsinstrumenten te gebruiken. Het gaat hierbij om een technische, dus niet-politieke beoordeling van bestaand beleid en om de ontwikkeling van technische beleidsvarianten. De nadruk ligt op de budgettaire kant van het beleidsterrein, heroverweging is geïnstitutionaliseerd onderzoek van overheidsuitgaven ten behoeve van het afwegingsproces, dat bij de begrotingsvoorbereiding plaatsvindt.⁴²

De heroverwegingsoperatie is één van de grote operaties van de jaren tachtig in het kader van het terugdringen van de overheid. Gezien de verantwoordelijkheid van de minister van Financiën voor de doelmatigheidsbewaking lag de aansturing van deze operatie bij dit ministerie.

Voor de heroverweging van rijksuitgaven werd een ministeriële commissie geformeerd, de Ministeriële Commissie Heroverweging (MCHR), bestaande uit de minister-president, de vice-minister-president en de minister van Financiën, eventueel aangevuld met ministers waarvan het beleidsterrein aan de orde komt in de commissie. Ten behoeve van de ambtelijke coördinatie werd een ambtelijke commissie samengesteld, de Ambtelijke Commissie Heroverweging (Rijksbegroting) (ACHR), onder voorzitterschap van de directeur-generaal van de rijksbegroting van het ministerie van Financiën. Lid waren vertegenwoordigers van de minister-president en de vice-minister-president en afgevaardigden van ministeries waarvan het beleidsterrein in de commissie werd besproken. Het secretariaat van de commissie werd ondergebracht bij het directoraat-generaal van de Rijksbegroting van het ministerie van Financiën.⁴³

De ambtelijke commissie stelde ambtelijke werkgroepen samen per te heroverwegen onderwerp, waarin naast Algemene Zaken en Financiën alle rechtstreeks betrokken departementen zitting hadden.

Jaarlijks werden door het kabinet een aantal onderwerpen voor heroverweging aangewezen. De heroverwegingswerkgroepen werden aan richtlijnen gebonden om tot een goed heroverwegingsrapport te komen. Naast het beschrijven en doorlichten van een beleidsterrein op doelmatigheid moesten er beleidsvarianten worden ontwikkeld, minimaal drie á vier waarvan er één een besparing van minimaal 20 % moest opleveren ten aanzien van het onderzochte beleid. Bij de variantenontwikkeling moest er aandacht geschonken worden aan mogelijkheden voor privatisering, decentralisatie, personeelsreductie en deregulering. Hier komt de samenhang naar voren met de andere grote operaties. De invloed vanuit de heroverweging op de andere grote operaties was dan ook aanzienlijk.⁴⁴

De heroverweging als grote operatie vond plaats onder de kabinetten Lubbers I en II, tussen 1981 en 1989. Hierna werd de heroverwegingsprocedure opgenomen als regulier beleid in het kader van de jaarlijkse voorbereiding van de rijksbegroting.⁴⁵

84.

Actor	Minister van Financiën
Handeling	Het instellen, evalueren en opheffen van de Ambtelijke Commissie Heroverweging (Rijksbegroting) (ACHR)
Periode	1981-1990
Bron	TK 1980-1981, 16 625, nr.1
Product	Instellingsbesluit ACHR, bij besluit van 17 februari 1981 van de minister van Financiën; zoals gewijzigd bij besluit van 30-1-1987 in Ambtelijke Commissie Heroverweging
Opmerking	De ACHR was ambtelijk voorportaal van de Ministeriële Commissie Heroverweging. <i>Zie verder PIVOT-rapport nr. 1, Coördinatie op hoog niveau. Rapport institutioneel onderzoek naar de ministeriële coördinatieorganen en de ambtelijke voorportalen, 1945-1990</i>

85.

Actor	Ambtelijke Commissie Heroverweging (Rijksbegroting)
Handeling	Het zowel ter ondersteuning van de Ministeriële Commissie Heroverweging, als zelfstandig uitvoeren van taken in het kader van de heroverweging van de rijksbegroting
Periode	1981-1990
Grondslag	Besluit van 17 februari 1981 van de minister van Financiën
Opmerking	<i>Zie voor meerdere handelingen de actualisatie van het Rapport institutioneel onderzoek op het beleidsterrein Rijksbegroting, handeling 418, 419</i>

86.

Actor	Ministeriële Commissie Heroverweging
Handeling	Het voorbereiden van de besluitvorming van de Ministerraad over heroverwegingsvoorstellen, in het kader van de jaarlijkse begrotingsvoorbereiding
Periode	1981-1990
Bron	TK 1980-1981, 16 625, nr.1; Staatsalmanak 1986
Product	Rapport

5.1.7 Privatisering

Naast de andere grote operaties is privatisering een belangrijk onderdeel van het kabinetsbeleid, gericht op het bereiken van budgettaire besparingen, een betere bestuurlijke beheersing en een versterking van de marktsector.

Privatisering betekent dat activiteiten, die aanvankelijk door de overheid werden verricht, onder een minder directe vorm van overheidsinvloed komen, of geheel aan overheidsbeïnvloeding worden onttrokken.

Tijdens de regeerperiode van het eerste kabinet-Lubbers (1982-1986) is een begin gemaakt met een groot aantal privatiseringsprojecten. Onder het tweede kabinet-Lubbers (1986-1989) werd dit beleid voortgezet.⁴⁶

Nadat in heroverwegingsstudies al eerste verkenningen waren verricht naar privatiseringsmogelijkheden bij de centrale overheid werd in 1982 een begin gemaakt met privatisering als grote operatie. Hiertoe werd een Interdepartementale Begeleidingscommissie Privatisering (IBP) ingesteld met als taak het privatiseringsproces te begeleiden en te coördineren en op te treden als adviseur. Bovendien selecteerde de commissie onderwerpen die voor een privatiseringonderzoek in aanmerking kwamen.⁴⁷

De privatiseringsonderzoeken werden uitgevoerd door een interdepartementale werkgroep, onder voorzitterschap van een vertegenwoordiger van het meest betrokken departement. Dit onderzoek vond plaats aan de hand van een leidraad, bovendien moesten er een aantal varianten worden gegeven voor privatisering. Per variant werden de effecten van de privatisering in kaart gebracht. Hierbij werd gekeken naar de gevolgen op financieel gebied (budgettaire besparingen), op bestuurlijk gebied (afslanking) en voor de werkgelegenheid en de rechtspositie van de betrokken ambtenaren. De rapportage werd ter advies voorgelegd aan de IBP. In een derde stap werd het werkgroeprapport met het begeleidende IBP-advies door de verantwoordelijke minister aan de ministerraad voorgelegd. In de ministerraad vindt de besluitvorming plaats. De daadwerkelijke privatisering werd uitgevoerd door het departement zelf.⁴⁸

Handelingen betreffende de Interdepartementale Werkgroep Begeleidingscommissie Privatisering zijn opgenomen in de actualisatie van het PIVOT-rapport nr. 15, *Rapport institutioneel onderzoek op het beleidsterrein beheer van de rijksbegroting over de periode 1945-1993, Per slot van rijksrekening*, handeling nr. 420-422.

87.

Actor	Minister van Financiën
Handeling	Het instellen, evalueren en opheffen van de Interdepartementale Begeleidingscommissie Privatisering
Periode	1982-1992
Grondslag	TK 1982-1983, 17 938, nr. 1
Product	Beschikking Instelling Interdepartementale Begeleidingscommissie Privatisering, 3 november 1982, Stcrt. 1982/214
Opmerking	De IBP wordt vervangen door de Commissie Verzelfstandigingen als sub-commissie van de Adviescommissie voor de Rijksdienst (ARD)

88.

Actor	Interdepartementale Begeleidingscommissie Privatisering
Handeling	Het adviseren aan de ministerraad over de samenstelling van interdepartementale privatiseringswerkgroepen
Periode	1982-1992
Grondslag	Beschikking Instelling Interdepartementale Begeleidingscommissie Privatisering, 3 november 1982, Stcrt. 1982/214

89.

Actor	Interdepartementale Begeleidingscommissie Privatisering
Handeling	Het adviseren en begeleiden van interdepartementale privatiseringswerkgroepen
Periode	1982-1992
Grondslag	Beschikking Instelling Interdepartementale Begeleidingscommissie Privatisering, 3 november 1982, Stcrt. 1982/214
Product	Rapport

5.2 De operaties van de jaren negentig

5.2.1 De Grote Efficiëncy Operatie

Het kabinet-Lubbers III (1989-1994) kondigde aan dat alle grote operaties werden gestopt, hiervoor in de plaats kwam De Grote Efficiëncy Operatie. Directe aanleiding voor de Grote Efficiëncy Operatie was het debat in de Tweede Kamer over de afslankingsoperatie en de eventuele voortzetting daarvan. Er bleek behoefte te bestaan aan een meer inhoudelijke bezinning op de omvang en het functioneren van de rijksoverheid. Het kabinet besloot te komen tot een concrete aanpak, hiertoe werd door de ministerraad de Ministeriële Commissie Efficiëncy-Verbetering (MCEV) ingesteld. Deze commissie moest de operatie richting geven, de voortgang bewaken en de besluitvorming in de ministerraad voorbereiden. De commissie bestond uit de minister-president (voorzitter), de vice-minister-president, de minister van Economische Zaken, de minister van Onderwijs en Wetenschappen en de minister van Binnenlandse Zaken als coördinerend bewindspersoon.

Een goede samenwerking met de ambtelijke top was essentieel om tot een goede uitvoering van de operatie te komen. Daarom was er intensief contact met de secretarissen-generaal van de verschillende departementen, welke zich verenigd hadden in het zogenaamde SG-beraad. Het doel van deze aanpak was tweeledig: ten eerste een afweging van nut en noodzaak van de overheidstaken, ten tweede het zoeken naar de meest doelmatige uitvoering van uitvoeringstaken. Het eerste element kon soms leiden tot het beëindigen van taken. Het tweede element leidde tot diverse oplossingen, zoals bijvoorbeeld verzelfstandiging van uitvoeringstaken, het terugdringen van staftaken, het samenvoegen van departementsonderdelen en het opheffen van overlappingsen. Hier komt duidelijk de tendens naar voren van het aanbrengen van een organisatorische scheiding tussen beleidsvorming en beleidsuitvoering. Dit zou uiteindelijk moeten leiden tot de vorming van kleine beleidsdepartementen, kerndepartementen genoemd.

Naast de kwalitatieve taakstelling was er een financiële taakstelling. Aanvankelijk moest de operatie een besparing van 300 miljoen opleveren, later werd dit verhoogd tot een bedrag van 663,9 miljoen voor 1994.

De secretarissen-generaal kregen het voortouw bij het ontwikkelen van voorstellen gericht op efficiëncy- en kwaliteitsverbetering. Per departement werd een kerntakenanalyse gemaakt. Op basis daarvan werd een selectie van onderwerpen gemaakt. De voorstellen van de secretarissen-generaal werden, voordat ze werden voorgelegd aan de MCEV, beoordeeld door een visitatiecommissie. Deze visitatiecommissie bestond uit een hoge ambtenaar van elk departement, twee deskundigen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en enkele onafhankelijke deskundigen.⁴⁹

Als gevolg van de grote operaties in de jaren tachtig en de Grote Efficiëncy Operatie was er een sterke tendens tot verzelfstandiging van uitvoerende taken in gang gezet. Deze verzelfstandiging deed op haar beurt vragen rijzen naar de ministeriële verantwoordelijkheid. Was de minister, en

daarmee ook de politiek, niet bezig haar greep op het overheidsapparaat te verliezen? Om deze vragen te beantwoorden werd in 1992 de Commissie-Scheltema ingesteld. In paragraaf 6.2.3 wordt nader op deze commissie ingegaan.

90.

Actor Ministeriële Commissie Efficiëncy Verbetering
Handeling Het voorbereiden van de besluitvorming door de ministerraad betreffende de Grote Efficiëncy Operatie
Periode 1990-1994
Bron TK 1990-1991, 21 835, nr.1

91.

Actor Ministeriële Commissie Efficiëncy Verbetering
Handeling Het vaststellen van een lijst van onderwerpen voor de Grote Efficiëncy Operatie
Periode 1990-1994
Bron TK 1990-1991, 21 835, nr.3

92.

Actor Vakminister
Handeling Het maken van een kerntakenanalyse van het departement van de vakminister ten behoeve van de Grote Efficiëncy Operatie en de daaruit voortvloeiende exercities
Periode 1990-1994
Grondslag TK 1990-1991, 21 835, nr.7
Product Rapport

93.

Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het coördineren van de Grote Efficiëncy Operatie
Periode 1990-1994
Bron TK 1990-1991, 21 835, nr. 1

94.

Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het rapporteren aan de Tweede Kamer over de voortgang van de Grote Efficiëncy Operatie
Periode 1990-1994
Bron TK 1990-1994, 21 835, nr. 16

5.2.2. Project herziening adviesstelsel

De Bijzondere (Kamer)commissie Vraagpunten over de Staatkundige, Bestuurlijke en Staatsrechtelijke Vernieuwing (Commissie-Deetman) stelde op 26 november 1991 de Bijzondere Commissie Vraagpunten Adviescolleges in, ter nadere uitwerking van in het rapport van de commissie genoemde en later door de Tweede Kamer vastgestelde vraagpunten. De discussie over het nut, de plaats, de functie en de samenstelling van externe adviesorganen van de overheid kwam in de jaren zeventig op gang. Twee rapporten van de WRR uit 1977 gaven de aanzet hiertoe. Tijdens het hiervoor genoemde Project reorganisatie rijksdienst behandelde de Projectgroep Externe Advisering één van de vele deelprojecten. Uitgangspunt van de projectgroep

was de effectiviteit en de efficiëntie van externe adviesorganen te vergroten vanuit het perspectief van de politiek (regering en parlement).

Hier toe diende:

- het aantal adviesorganen te worden teruggebracht;
- de advisering op hoofdlijnen te worden versterkt tegenover de specifieke advisering;
- het adviesorganenbestand regelmatig geëvalueerd te worden;
- het beslag van de adviesorganen op financiële middelen en tijd beperkt te worden.

De saneringsoperatie was ten dele een succes. De aanbevelingen van de projectgroep ten aanzien van taak, samenstelling en werkwijze van adviesorganen nam het kabinet over in de *Aanwijzingen inzake externe adviesorganen* van 11 maart 1987.⁵⁰

Vervolgens kwam in 1992 een rapport uit van de Ambtelijke Commissie Externe Adviesorganen (Commissie-Van Zon), waarin werd voorgesteld om de verplichting tot het vragen van advies te laten vervallen en van geval tot geval te bekijken of een adviesaanvraag wenselijk is. Voorts werd aanbevolen om een strikte scheiding aan te brengen tussen advies en overleg, advies door onafhankelijke deskundigen en overleg met belangenorganisaties. Bovendien zouden ambtenaren geen lid mogen zijn van adviesorganen.

De Bijzondere Commissie Vraagpunten Adviescolleges van de Tweede Kamer (Commissie-De Jong) bracht op 17 februari 1993 haar rapport *Raad op Maat* uit. In dit rapport worden de adviezen van de projectgroep en de Commissie-Van Zon nader uitgewerkt en de vraagpunten van de Commissie-Deetman erbij betrokken.⁵¹

Doel van de herziening van het adviesstelsel was versterking van het primaat van de politieke besluitvorming door de regering en de Staten-Generaal. Belangrijkste aanbeveling in dit rapport was de aanbeveling om alle bestaande adviesorganen, met uitzondering van de Raad van State, op te heffen. Afschaffing van het bestaande omvangrijke stelsel van adviescolleges en het daaropvolgend inrichten van een sober nieuw stelsel, zou het gewicht in de politieke besluitvorming meer bij de daartoe gekozen democratische organen leggen. Aanbevolen werd om in een nieuw adviesstelsel per ministerie zoveel mogelijk met één adviesorgaan te volstaan. Na bespreking van het rapport in de Tweede Kamer, waar de meeste aanbevelingen werden aanvaard, werd besloten dat de herstructurering van adviescolleges vooral diende plaats te vinden op basis van grote beleidsvelden en clusters van beleidsvelden, voorafgaande aan de uitwerking per ministerie.⁵²

In juli 1996 kwam de Herzieningswet adviesstelsel tot stand, waarin werd geregeld dat per 1 januari 1997 alle oude adviescolleges zouden worden opgeheven, met uitzondering van de WRR en de Sociaal-Economische Raad (SER).

Tegelijkertijd werd gewerkt aan een nieuwe Kaderwet adviescolleges, die samen met de Herzieningswet per 1 januari 1997 in werking zou treden. Er was behoefte aan één uniforme wettelijke regeling ten aanzien van adviescolleges met betrekking tot het benoemen van leden, het lidmaatschap van kamerleden van adviesorganen, instellingsregelingen, termijnstelling en taakstelling. De Kaderwet adviescolleges geeft algemene regels betreffende de advisering over het te voeren beleid van het Rijk. De samenstelling en werkwijze van de adviescolleges werden in de wet vastgelegd.⁵³

Het adviescollege 'nieuwe stijl' op het brede terrein van het openbaar bestuur, de Raad voor het openbaar bestuur, wordt behandeld in paragraaf 5.3.

95.

Actor	Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling	Het voordragen van een wet betreffende de opheffing van het adviesstelsel
Periode	1993-1996
Bron	TK 1994-1995, 24 232, nrs.1-2
Product	Herzieningswet adviesstelsel, Stb. 1996/377

96.
 Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het voorbereiden van de opheffing van alle vaste colleges van advies uitgezonderd de WRR en de SER
 Periode 1996-1997
 Grondslag Herzieningswet adviesstelsel, Stb.1996/377
97.
 Actor Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling Het voordragen van een wet betreffende de inrichting, samenstelling en werkwijze van adviescolleges
 Periode 1993-1996
 Bron TK 1995-1996, 24503, nrs.1-2
 Product Kaderwet adviescolleges, Stb. 1996/378
98.
 Actor Vakminister
 Handeling Het voorbereiden, vaststellen, wijzigen en intrekken van een wet tot het instellen van een adviescollege
 Periode 1997-
 Grondslag Kaderwet adviescolleges, 3 juli 1996, Stb. 1996/378, art. 4
 Product O.a. Wet Raad voor het openbaar bestuur, Stb. 1996/623, art. 2
99.
 Actor Vakminister
 Handeling Het voorbereiden van een KB inzake de benoeming van een lid van een adviescollege
 Periode 1997-
 Grondslag Kaderwet adviescolleges, 3 juli 1996, Stb.1996/378, art. 11
100.
 Actor Vakminister
 Handeling Het voorbereiden, vaststellen, wijzigingen en intrekken van een AMBV over vergoedingen aan en de rechtspositie van de leden van adviescolleges
 Periode 1997-
 Grondslag Kaderwet adviescolleges, 3 juli 1996, Stb. 1996/378, art. 14
101.
 Actor Adviescollege
 Handeling Het vaststellen van de werkwijze van het betreffende adviescollege in een reglement van orde
 Periode 1997-
 Grondslag Kaderwet adviescolleges, 3 juli 1996, Stb. 1996/378, art. 21
102.
 Actor Adviescollege
 Handeling Het ontwerpen van een jaarlijks werkprogramma van het betreffende adviescollege
 Periode 1997-
 Grondslag Kaderwet adviescolleges, 3 juli 1996, Stb. 1996/378, art. 26.1
 Opmerking Het ontwerp moet jaarlijks voor 1 september aan de vakminister worden gezonden.

103.

Actor Vakminister
Handeling Het vaststellen van het werkprogramma van een adviescollege
Periode 1997-
Grondslag Kaderwet adviescolleges, 3 juli 1996, Stb. 1996/378, art. 26.3
Opmerking Na vaststelling zendt de vakminister dit jaarlijks op de derde dinsdag van september aan de beide kamers der Staten-Generaal.

104.

Actor Vakminister
Handeling Het vorderen van inzage in zakelijke gegevens van een adviescollege
Periode 1997-
Grondslag Kaderwet adviescolleges, 3 juli 1996, Stb. 1996/378, art. 29

105.

Actor Adviescollege
Handeling Het uit eigen beweging of op verzoek uitbrengen van een advies aan de vakminister, de Eerste of de Tweede Kamer
Periode 1997-
Grondslag Kaderwet adviescolleges, 3 juli 1996, Stb. 1996/378, art. 17, 18

106.

Actor Adviescollege
Handeling Het jaarlijks verslag uitbrengen van de werkzaamheden aan de vakminister
Periode 1997-
Grondslag Kaderwet adviescolleges, 3 juli 1996, Stb. 1996/378, art. 28.1

107.

Actor Adviescollege
Handeling Het opstellen van evaluatieverslag ten aanzien van de taakvervulling
Periode 1997-
Grondslag Kaderwet adviescolleges, 3 juli 1996, Stb. 1996/378, art. 28.2
Opmerking Op verzoek van de vakminister, maar tenminste eens in de vier jaar.

5.2.3 Kwaliteit en integriteit van het openbaar bestuur

5.2.3.1 Inleiding

De begrippen kwaliteit en integriteit gingen een rol spelen in de jaren negentig. Er was een wijdverbreid gevoel ontstaan dat de afstand tussen burgers en overheid te groot was geworden. De overheid werd gezien als een logge bureaucratische machine met ondoorzichtige regelgeving en besluitvormingsprocessen.

Burgers zijn de afgelopen decennia geëmancipeerd, kritischer en mondiger geworden. Het gezag van de overheid in sturing van beleidsprocessen wordt niet meer als vanzelfsprekend ervaren maar moet voortdurend worden beargumenteerd. Bovendien verwachten burgers ook meer kwaliteit van dienstverlening en een zichtbare betrokkenheid van de overheid bij maatschappelijke noden.

Kwaliteit en integriteit van het openbaar bestuur waren tot de jaren negentig geen specifiek doel van beleid maar een vanzelfsprekend onderdeel daarvan. Door veranderingen in de samenleving was het nodig beleid te ontwikkelen om het vertrouwen van de burger in de overheid te herstellen. In 1993 stelde de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken, I. Dales, het onderwerp integriteit aan de orde in haar nota *Integriteit van de Openbare Sector*. Hierin stelde zij dat het bewaren en beschermen van de integriteit van het bestuur vast onderdeel moest zijn van de kwaliteitszorg van de openbare sector. Binnenlandse Zaken zou hierin een initiërende en stimulerende rol moeten spelen. Integriteit is immers één van de wezenskenmerken van het openbaar bestuur: de legitimiteit van het optreden in de openbare sector is gebaseerd op het vertrouwen dat de burger moet kunnen hebben in de politiek en het bestuur. Dit vereist dat het bestuur onkreukbaar, betrouwbaar, competent en zorgvuldig is.

Ook een betere dienstverlening aan burgers en bedrijven en een betere toegankelijkheid en openbaarheid van overheidsinformatie moest het vertrouwen in de overheid herstellen en burgers meer betrekken bij het openbaar bestuur. Door inzet van informatie- en communicatietechnologie ontstonden nieuwe mogelijkheden om de afstand tussen burger en overheid te verkleinen. In de derde beleidsnota over informatisering in de openbare sector *Terug naar de Toekomst* (BIOS 3, juni 1995) van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, J. Kohnstamm, kwam de kwaliteit van dienstverlening van de overheid aan burgers aan de orde. Tevens werd behandeld de inzet van informatiebeleid en informatie-technologie om de relatie tussen overheid en burgers te verbeteren. Waren eerdere nota's vooral gericht op het informatiseringsproces van de overheidsorganisatie zelf, in *Terug naar de Toekomst* komen nadrukkelijk de kwaliteit van dienstverlening en de communicatie tussen burgers en overheid aan de orde. Deze nota geeft een plan van aanpak om aan die wensen tegemoet te komen.⁵⁴

5.2.3.2 Integriteit

Sinds 1993 is aan het bevorderen van de integriteit van ambtenaren en aan de inbedding van betrouwbaarheid en zorgvuldigheid als basiskwaliteiten binnen de ambtelijke cultuur systematisch gewerkt. De rol van het ministerie van Binnenlandse Zaken is richtinggevend, het biedt de ministeries een kader bij de implementatie van beleid ten aanzien van integriteit. Het staat de ministers vrij dit op eigen wijze op zijn of haar ministerie in te vullen. De nadruk ligt voornamelijk op bewustwording en het voorkomen van inbreuken op de integriteit. Mogelijke maatregelen daarbij zijn het doorlichten van de eigen organisatie op kwetsbare onderdelen en functies, eventueel in samenwerking met de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD).

Het veiligstellen van de integriteit van de organisatie kan voor een groot deel plaats vinden binnen de bestaande wetgeving. In het Algemeen Rijksambtenarenreglement (ARAR) zijn de rechten en plichten van rijksoverheidspersoneel beschreven. Met betrekking tot integriteit stelt het gedragsregels ten aanzien van geheimhouding, het verbod op het aannemen van steekpenningen, nevenwerkzaamheden en aangifteplicht. Aanscherping of aanpassing van de bestaande wet biedt voldoende mogelijkheden. De minister van Binnenlandse Zaken wijst in brochures en circulaire's op het belang van integriteit en de mogelijkheden die wetgeving biedt op dit terrein en richtlijnen hoe te handelen bij aantasting van de integriteit of een vermoeden daarvan. Een ander instrument om ambtenaren bewust te maken van het belang van integriteit is het onderwerp opnemen in het curriculum van opleidingen en cursussen voor de rijksoverheid. Functieroulatiebeleid ten aanzien van risicovolle functies is een middel om belangenverstrengeling tegen te gaan.⁵⁵

Wat betreft gedragsregels voor ambtenaren met betrekking tot integriteit en het Algemeen Rijksambtenarenreglement wordt verwezen naar het PIVOT-rapport nr. 73, *Rapport institutioneel onderzoek Overheidspersoneel, deelbeleidsterrein arbeidsvoorwaarden rijksperoneel*.

FuncTieroulatiebeleid en personeelsopleidingen worden beschreven in het PIVOT-rapport nr. 75, *Rapport institutioneel onderzoek Overheidspersoneel, deelbeleidsterrein formatiebeleid, arbeidsmarktbeleid en personeelsontwikkeling en mobiliteit*.

Wat betreft handelingen van de BVD op het gebied van het beschermen van de integriteit van het openbaar bestuur wordt verwezen naar het PIVOT-rapport nr. 122, *Rapport institutioneel onderzoek naar de binnenlandse veiligheidsdienst en voorgangers, 1945-2000*.

5.2.3.3 Kwaliteit

Ook ten aanzien van de kwaliteit van de rijksdienst is gericht personeelsbeleid een middel om die te verhogen. Bijvoorbeeld door funcTieroulatie, waardoor kennis en kunde over de organisatie verspreid worden en verkokering wordt tegengegaan. Management- en personeelsontwikkeling ter verhoging van de efficiëncy en de instelling en ontwikkeling van de Algemene Bestuursdienst (ABD) voor alle managers werkzaam op schaalniveau 16 en hoger in dienst van het Rijk.⁵⁶ Al deze elementen worden besproken in het PIVOT-rapport, nr. 75, *Rapport institutioneel onderzoek Overheidspersoneel, deelbeleidsterrein formatiebeleid, arbeidsmarktbeleid en personeelsontwikkeling en mobiliteit*.

De inzet van informatie- en communicatietechnologie om de kwaliteit van dienstverlening aan de burger te vergroten en overheidsinformatie toegankelijk te maken wordt beschreven in het PIVOT-rapport, nr. 92, *Rapport institutioneel onderzoek op het beleidsterrein Overheidsinformatievoorziening, 1945-1999*.

5.3 Raad voor het binnenlands bestuur en Raad voor het openbaar bestuur

Vanaf 1986 laat de regering zich op het gebied van de doelmatigheid van het openbaar bestuur in algemene zin bijstaan door een adviesraad. Reeds voordien waren er echter (zijdelings) adviesorganen bij het beleid betrokken, zoals de Raad voor de Territoriale Decentralisatie (1964-1980) en de Raad voor het binnenlands bestuur (1980-1986). Omdat het zwaartepunt toentertijd nog op de relatie tussen centraal en decentraal bestuur lag, wordt voor deze raden verwezen naar het institutionele onderzoek naar de lagere overheden.

De (nieuwe) Raad voor het binnenlands bestuur die in 1986 de oude raad van dezelfde naam opvolgde, verschilde in twee opzichten wezenlijk van zijn voorganger. Allereerst namen hierin algemene deskundigen zonder specifieke binding zitting in plaats van vertegenwoordigers van provincies, gemeenten, waterschappen en andere publiekrechtelijke organen. Verder onderscheidde het zich door een globalere taak, terwijl de oude raad nadrukkelijk de opdracht had gekregen te adviseren over aangelegenheden die de decentralisatie betroffen. In 1997 heeft de (nieuwe) Raad voor het binnenlands bestuur plaats gemaakt voor de Raad voor het openbaar bestuur, die een vergelijkbare algemene taak heeft. Dit gebeurde naar aanleiding van de Kaderwet adviescolleges, waarbij op twee na alle adviescolleges opgeheven en nieuwe adviescolleges ingesteld werden, zie hiervoor paragraaf 5.2.2.

Raad voor het binnenlands bestuur

108.

Actor Minister van Binnenlandse Zaken

Handeling Het voorbereiden van de instelling, wijziging en intrekking van de Wet Raad voor het binnenlands bestuur

Periode	1984-1996
Product	Wet Raad voor het binnenlands bestuur van 12 maart 1986, Stb. 1986/104
109.	
Actor	Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling	Het voorbereiden van een KB waarbij de (vice-)voorzitter van de Raad voor het binnenlands bestuur wordt benoemd
Periode	1984-1996
Grondslag	Wet Raad voor het binnenlands bestuur, Stb. 1986/104, art. 6.1
110.	
Actor	Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling	Het benoemen van de secretaris van de Raad voor het binnenlands bestuur
Periode	1986-1996
Grondslag	Wet Raad voor het binnenlands bestuur, Stb. 1986/104, art. 7.1
111.	
Actor	Raad voor het binnenlands bestuur
Handeling	Het adviseren van de minister van Binnenlandse Zaken inzake de benoeming van de secretaris van de Raad voor het binnenlands bestuur
Periode	1986-1996
Grondslag	Wet Raad voor het binnenlands bestuur, Stb. 1986/104, art. 7.2
112.	
Actor	Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling	Het benoemen van een lid van de Raad voor het binnenlands bestuur
Periode	1986-1996
Grondslag	Wet Raad voor het binnenlands bestuur, Stb. 1986/104, art. 6.1
113.	
Actor	Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling	Het benoemen van een ambtenaar tot adviserend lid van de Raad voor het binnenlands bestuur
Periode	1986-1996
Grondslag	Wet Raad voor het binnenlands bestuur, Stb. 1986/104, art. 5.3
114.	
Actor	Raad voor het binnenlands bestuur
Handeling	Het adviseren van de regering omtrent de hoofdpunten van de inrichting en werking van het openbaar bestuur
Periode	1986-1996
Grondslag	Wet Raad voor het binnenlands bestuur, Stb. 1986/104, art. 2.1
115.	
Actor	Raad voor het binnenlands bestuur
Handeling	Het opstellen van een jaarverslag
Periode	1986-1996
Grondslag	Wet Raad voor het binnenlands bestuur, Stb. 1986/104, art. 3
Opmerking	Het jaarverslag is bestemd voor de minister van Binnenlandse Zaken
116.	

Actor	Raad voor het binnenlands bestuur
Handeling	Het opstellen van een evaluatierapport over de taak, de inrichting en de werkwijze van de Raad voor het binnenlands bestuur
Periode	1986-1996
Grondslag	Wet Raad voor het binnenlands bestuur, Stb. 1986/104, art. 4
Opmerking	Het evaluatierapport wordt om de vier jaar opgesteld en is bestemd voor de minister van Binnenlandse Zaken

Raad voor het openbaar bestuur

117.

Actor	Raad voor het openbaar bestuur
Handeling	Het adviseren van de regering over de inrichting en het functioneren van de overheid
Periode	1997-
Grondslag	Wet Raad voor het openbaar bestuur, Stb. 1996/623, art. 2

6 De organisatie van een ministerie

6.1 Algemeen

In de hoofdstukken 4 en 5 kwam de organisatie van de rijksoverheid rijksbreed aan de orde. Hierbij spelen de ministers van Financiën en Binnenlandse Zaken een belangrijke rol. In dit hoofdstuk wordt de organisatie van de rijksoverheid in engere zin, dat wil zeggen de interne organisatie van een ministerie, behandeld. Hierbij komen tevens de verschillende vormen van verzelfstandiging van ministerieonderdelen aan de orde. De inrichting van het eigen ministerie is vooral een zaak van de vakminister. Hieronder volgt als eerste een overzicht van de algemene handelingen van de vakminister op het deelbeleidsterrein de organisatie van het eigen ministerie.

6.1.1 Algemene handelingen vakminister

118.

Actor	Vakminister
Handeling	Het voorbereiden, mede-vaststellen, coördineren en evalueren van de hoofdlijnen van het beleid betreffende de organisatie van het eigen ministerie
Periode	1945-
Product	O.a. beleidsnota, beleidsnotitie, rapport, advies en evaluatie

119.

Actor	Vakminister
Handeling	Het (mede)voorbereiden van de totstandkoming, vaststellen, wijzigen en intrekken van wet- en regelgeving betreffende de organisatie van het eigen ministerie
Periode	1945-
Product	Wet, algemene maatregel van bestuur, koninklijk besluit:
Opmerking	Het betreft hier alléén voorbereidingen waarvoor in de wet- en regelgeving geen grondslagen te vinden zijn. Wetgeving wordt door de vakminister niet vastgesteld, wel voorbereid en geëvalueerd.

120.

Actor	Vakminister
Handeling	Het opstellen van periodieke verslagen betreffende het deelbeleidsterrein de organisatie van het eigen ministerie
Periode	1945-
Product	Serie jaarverslagen, kwartaalverslagen, maandverslagen

121.
 Actor Vakminister
 Handeling Het beantwoorden van Kamervragen en het anderszins op verzoek incidenteel informeren van leden van of commissies uit de Kamers der Staten-Generaal betreffende het deelbeleidsterrein de organisatie van het eigen ministerie
 Periode 1945-
 Product Brief, notitie
 Opmerking Het informeren van de Commissies voor de Verzoekschriften valt binnen de omschrijving van de bovenstaande handeling
- 122.**
Handeling vervalt
- 123.**
Handeling vervalt
- 124.**
Handeling vervalt
- 125.**
Handeling vervalt
- 126.**
Handeling vervalt
- 127.**
Handeling vervalt
128.
 Actor Vakminister
 Handeling Het instellen, evalueren en opheffen van een commissie, stuurgroep, werkgroep of overlegorgaan op het deelbeleidsterrein de organisatie van het eigen ministerie
 Periode 1945-
 Product Beschikking
129.
 Actor Vakminister
 Handeling Het benoemen van de voorzitter, secretaris en overige leden van een commissie, stuurgroep, werkgroep en overlegorgaan op het deelbeleidsterrein de organisatie van het eigen ministerie
 Periode 1945-
 Product Beschikking
- 130.**
Handeling vervalt
356.
 Actor Vakminister
 Handeling Het ontvangen van stukken ter kennisname
 Periode 1945 -
 Product Agenda's, notulen, rapporten, kopiebijlagen, kopienota's

357.

Actor Vakminister
Handeling Het secretariael en facilitair ondersteunen van het beleid
Periode 1945 -
Product Afspraken, verzendlijsten, programma's, protocollen, uitnodigingen bijwonen workshops, vergaderingen, congressen en andere evenementen, correspondentie, aanmeldingslijsten

6.1.2 Ondersteunende handelingen

131.

Actor Vakminister
Handeling Het vaststellen van de behoefte aan roerende goederen / diensten op het departement
Periode 1945-
Grondslag Het Rijksaankoopbeleid. Heroverweging 1984, deelrapport nr. 62, 41

132.

Actor Vakminister
Handeling Het sluiten van een overeenkomst inzake de levering en het onderhoud van roerende goederen en diensten
Periode 1945-
Grondslag Het Rijksaankoopbeleid. Heroverweging 1984, deelrapport nr. 62, 41

282.

Actor Vakminister
Handeling Het ontwikkelen, vaststellen en evalueren van de (integrale) facilitaire bedrijfsvoering van het departement
Periode 1945 -
Product Nota's, adviezen, rapporten, convenanten, regelingen, agenda's, notulen en vergaderstukken inzake financiën, economie en facilitaire zaken (beveiliging, vervoer, communicatie, interne milieuzorg, catering)

283.

Actor Vakminister
Handeling Het ontvangen van stukken ter kennisname
Periode 1945-
Product Agenda's, notulen, rapporten, kopiebijlagen, kopienota's, offertes, folders

284.

Actor Vakminister
Handeling Het voeren van interdepartementaal overleg inzake (samenwerking op het gebied van) facilitaire zaken
Periode 1945-
Bron Interview dhr. P.O. Jansen, stafmedewerker DIV-beleid Facilitair Bedrijf van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Product Agenda's, notulen, vergaderverslagen
Opmerking Het secretariaat van dit overleg wordt gevoerd door projectbureau FMWEB

285.
 Actor Vakminister
 Handeling Het sluiten van een overeenkomst met een directie, buitendienst of agentschap inzake het te leveren serviceniveau
 Bron Interview dhr. P.O. Jansen, stafmedewerker DIV-beleid Facilitair Bedrijf van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
 Periode 1945-
 Product Service Level Agreement
286.
 Actor Vakminister
 Handeling Het verlenen van secretariële en facilitaire ondersteuning
 Periode 1945-
 Product Afspraken, verzendlijsten, programma's, protocollen, uitnodigingen bijwonen van workshops, vergaderingen, congressen en andere evenementen, correspondentie, aanmeldingslijsten
287.
 Actor Vakminister
 Handeling Het voorbereiden van het departementaal beleid inzake inkoop en beheer
 Periode 1945-
 Product Nota's, vergadernotulen, adviezen, rapporten, richtlijnen, procedures, regelingen, voorschriften, evaluaties, interpretatie van rijksregelingen inzake inkoop
288.
 Actor Vakminister
 Handeling Het overdragen van (het beheer van) roerende goederen aan de Dienst der Domeinen
 Periode 1945-
 Product Proces-verbaal van overdracht
 Opmerking Voor wat betreft de zorgdrager minister van Defensie, voor militair materieel zie de desbetreffende selectielijst, handeling nr. 64
289.
 Actor Vakminister
 Handeling Het bepalen van tarieven voor het verstrekken van diensten van het departementen
 Periode 1945 -
 Product Tariefbepalingen
290.
 Actor Vakminister
 Handeling Het beheren van materiaal en voorraad
 Periode 1999-
 Product Beheersadministratie
 Grondslag Comptabiliteitswet (Stbl 1999) art. 20.1

291.
 Actor Vakminister
 Handeling Het sluiten van verzekeringen voor materieel inzake een doelmatig risicobeheer
 Grondslag Besluit materieelbeheer 1996 (Stb. 1998, 53) art. 8.1
 Periode 1996-
 Product Correspondentie, overzichten, verzekeringscontracten
292.
 Actor Vakminister
 Handeling Het houden van toezicht op het materiaalbeheer en voorraadbeheer
 Periode 1999-
 Opmerking Voor wat betreft de zorgdrager minister van Defensie, voor militair materieel zie de desbetreffende selectielijst, handeling nr. 48
293.
 Actor Vakminister
 Handeling Het adviseren van directies, agentschappen, inspecties, buitendiensten en externen organisaties bij Europese aanbestedingen
 Periode 1999-
294.
 Actor Vakminister
 Handeling Het aangaan en realiseren van Europese aanbestedingen
 Periode 1999-
 Bron Leidraad aanbestedingen LNV (2002) , p. 92
 Opmerking Een aanbestedingscyclus omvat de gehele periode tussen start aanbesteding en looptijd van de overeenkomst. Deze termijn wordt eventueel verlengd met de periode benodigd voor de goedkeuring van de rekeningen door de Algemene rekenkamer en de Europese Commissie
295.
 Actor Vakminister
 Handeling Het bijhouden van een contractenregister
 Bron Leidraad aanbestedingen LNV (2002), p. 92
 Periode 1945-
 Product Register met alle opdrachten met derden op het terrein van werken, leveringen en verrichten van diensten
 Opmerking In dit register dienen alle opdrachten op het terrein van werken, leveringen en verrichten van diensten te worden vastgelegd met een financieel belang dat groter is of gelijk aan 45.000,- Euro of bij een meerjarige beheerslast
296.
 Actor Vakminister
 Handeling Het jaarlijks verstrekken van statistische informatie met betrekking tot de inkoop aan de Europese Commissie
 Periode 1990 -
 Product Statistieken

297.
 Actor Vakminister
 Handeling Het ontwikkelen van het departementaal beleid inzake bedrijfsbeveiliging
 Periode 1945 -
 Product Nota's, vergaderverslagen, evaluaties, adviezen, rapporten, regelingen, procedures inzake bedrijfsbeveiliging, toepassing rijksregelingen
298.
 Actor Vakminister
 Handeling Het (periodiek) rapporteren over de uitvoering van het beleid inzake bedrijfsbeveiliging
 Periode 1945 -
 Product Inspectierapporten, correspondentie o.a. inzake betreffende incidenten, ordeverstoringen, clean-desk inspecties, naleving voorschriften, dag-, week-, maandrapporten, notulen, verslagen o.a. ontruimingsoefeningen
299.
 Actor Vakminister
 Handeling Het verzorgen van de beveiliging van gebouwen, terreinen, personen en goederen
 Periode 1945 -
 Product Verslagen, instructies bewakingsdienst, database registratiegegevens, sleutelbeheersplan, toegang tot speciale ruimtes
300.
 Actor Vakminister
 Handeling Het ontwikkelen van het departementaal beleid inzake vervoer
 Periode 1945-
 Product Nota's, vergadernotulen, adviezen, rapporten, evaluaties, richtlijnen, regelingen, procedures faciliteiten, ook toepassing van rijksregelingen, inzake transport, vuilafvoer, bedrijfstaxi, stalling, vervoermiddelen, vervoersmanagement, fietsplan
301.
 Actor Vakminister
 Handeling Het verzorgen van het vervoer van medewerkers en bewindspersonen
 Periode 1945-
 Product Offertes, contracten, correspondentie, registratie kenmerken auto's, contract NS
302.
 Actor Vakminister
 Handeling Het ontwikkelen van het (inter)departementaal beleid inzake de interne dienstverlening*)
 Periode 1945-
 Product Nota's, vergadernotulen, adviezen, rapporten, evaluaties, richtlijnen, regelingen, procedures
 Opmerking In het RIO 92, *Overheidsinformatievoorziening*, is een handeling opgenomen die met deze handeling overlapt: 'Het verzorgen van interne en externe poststromen' (handeling 109)
- *) o.a. receptie- en telefoondiensten, post- en reprodiensten, restauratieve dienstverlening, vergaderfaciliteiten, fitnessfaciliteiten en groenvoorziening

- 303.
- | | |
|-----------|---|
| Actor | Vakminister |
| Handeling | Het uitvoeren van het beleid inzake de interne dienstverlening*) |
| Periode | 1945- |
| Product | Maandoverzichten, dagrapporten, notulen, correspondentie, schema's, beheersadministratie, werkroosters |
| Opmerking | In het RIO 92, <i>Overheidsinformatievoorziening</i> , is een handeling opgenomen die met deze handeling overlapt: 'Het verzorgen van interne en externe poststromen' (handeling 109) |
- *) o.a. receptie- en telefoondiensten, post- en reprodiensten, restauratieve dienstverlening vergaderfaciliteiten, fitnessfaciliteiten en groenvoorziening.
- 304.
- | | |
|-----------|--|
| Actor | Vakminister |
| Handeling | Het benoemen , schorsen of ontslaan van een coördinerend directeur aanschaffingenbeleid / inkoop |
| Grondslag | Besluit ministerraad 1987 |
| Periode | 1987- |
- 305.
- | | |
|-----------|---|
| Actor | Vakminister |
| Handeling | Het juridisch adviseren inzake het tot stand komen, wijzigen, intrekken en toepassen van (internationale) wettelijke regelingen behorend tot de departementale beleidsterreinen |
| Periode | 1945- |
| Product | Witte, blauwe stukken, advies Raad van State, Commissie- en Kamerstukken van wetsontwerpen, algemene maatregelen van bestuur, koninklijke besluiten, notificaties wet- en regelgeving met betrekking tot de Europese Unie, ontwerp aanpassingen wetten op grond van Europese regelingen, uitleg Europese regelgeving, goedkeuringswetten, inbreukprocedures, instemming met wettelijke regelingen andere ministeries, adviezen, nota's, (ontwerp) wetteksten, startnotities, evaluatie Wetgevingstoets, nota's, adviezen, evaluatie (internationaal-) rechtelijke |
- 306.
- | | |
|-----------|--|
| Actor | Vakminister |
| Handeling | Het ontwikkelen van regelgeving inzake de organisatie en het bestuurlijk en juridisch handelen van het departement |
| Periode | 1945- |
| Product | Regelingen van taken en bevoegdheden, convenanten, handleidingen |
- 307.
- | | |
|-----------|---|
| Actor | Vakminister |
| Handeling | Het opstellen en beheren van departementale wetgevingsprogramma's |
| Periode | 1945- |
| Product | Nota's |

308.
 Actor Vakminister
 Handeling Het behandelen van wetgevende, bestuurlijke en juridische aspecten van het departementaal beleid
 Periode 1945-
 Product Juridische adviezen
309.
 Actor Vakminister
 Handeling Het vaststellen van de rechtspositie en bezoldiging van het bestuur van uitvoeringsorganen
 Periode 1945-
 Product Nota's, besluiten, correspondentie
310.
 Actor Vakminister
 Handeling Het adviseren, behandelen van juridische, bestuurlijke en algemene aangelegenheden
 Periode 1945-
 Product Adviezen ministeriële regelingen, internationale juridische procedures, dienstvoorschriften
 Opmerking Hieronder valt ook het juridisch behandelen van aangelegenheden zonder beroep op grond van de Wet openbaarheid van bestuur (WOB)
311.
 Actor Vakminister
 Handeling Het behandelen van publiekrechtelijke en civielrechtelijke procedures
 Periode 1994-
 Product Processtukken, verzoek om advies en advies van de landsadvocaat
312.
 Actor Vakminister
 Handeling Het behandelen van aangelegenheden met beroep op grond van de Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB)
 Periode 1945-
 Product Advies
313.
 Actor Vakminister
 Handeling Het juridisch behandelen van schadeclaims
 Periode 1945-
 Product Correspondentie
- 314 .
 Actor Vakminister
 Handeling Het ontwikkelen van een samenwerkingsprotocol met andere instanties
 Periode 1945-
 Product Samenwerkingsprotocol

- 315 .
 Actor Vakminister
 Handeling Het beheren en onderhouden van een werkrelatie met de landsadvocaat
 Periode 1945-
 Product Correspondentie
316.
 Actor Vakminister
 Handeling Het evalueren van de taak van departementale adviescolleges
 Periode 1945-
 Product Kamerstukken
317.
 Actor Vakminister
 Handeling Het initiëren en (laten) uitvoeren van projecten op het gebied van het beleidsterrein
 Organisatie Rijksoverheid
 Periode 1945-
 Product Projectverslagen
318.
 Actor Vakminister
 Handeling Het voeren van interdepartementaal overleg op het gebied van het beleidsterrein
 Organisatie Rijksoverheid indien het secretariaat niet door de eigen directie wordt
 gevoerd
 Periode 1945-
 Product Projectverslagen
319.
 Actor Vakminister
 Handeling Het voeren van interdepartementaal overleg op het gebied van het beleidsterrein
 Organisatie Rijksoverheid indien het secretariaat door de eigen directie wordt gevoerd
 Periode 1945-
 Product Projectverslagen
320.
 Actor Vakminister
 Handeling Het uitvoeren van het programma Handreikingen Externe Verzelfstandiging
 Periode 1945-
 Product Vergaderstukken, projectverslagen, eindproducten (brochures)
321.
 Actor Vakminister
 Handeling Het toetsen van de aanvraag voor de instelling van een eenmalig, tijdelijk of permanent
 adviescollege
 Periode 1945-
 Product Instellingsregelingen, toetsingsverslagen, adviezen

322.
Actor Vakminister
Handeling Het informeren van / geïnformeerd worden door andere overheidsinstellingen over het functioneren van het (eigen) organisatie-onderdeel
Periode 1945-
Product Rapporten, brieven
Product Projectverslagen

323.
Actor Vakminister
Handeling Het opstellen, wijzigen en/of intrekken van interne regelgeving met betrekking tot de bedrijfsvoering
Periode 1945-
Product Interne regelgeving

359.
Actor Vakminister
Handeling Het overdragen van (het beheer van) roerende goederen aan de Dienst der Domeinen
Periode 1945 -
Product Proces-verbaal van overdracht

360.
Actor Vakminister
Handeling Het bepalen van tarieven voor het verstrekken van diensten van het departement
Periode 1945 -
Product Tariefbepalingen

363.
Actor Vakminister
Handeling Het sluiten van verzekeringen voor materieel inzake een doelmatig risicobeheer
Grondslag Besluit materieelbeheer (Stb. 1998, 53) art.8.1
Periode 1996 -
Product Correspondentie, overzichten, verzeeringscontracten

6.1.2.1 Statistische informatie

333.
Actor Vakminister
Handeling Het verzamelen en verstrekken van statistische informatie over het facilitair beheer aan de Europese Commissie.
Periode 1990-
Product Inkoopstatistieken

6.1.2.2 Sturing algemeen

336.
Actor Vakminister
Handeling Het voorbereiden, (mede-)vaststellen, coördineren en evalueren van

Periode	beleid dat meerdere beleidsterreinen van het ministerie betreft 1945 -
Opmerking	N.a.v. kabinetsplannen, ministerraadsbeslissingen, etc. Betreft hoofdlijnen van het beleid en (heroriëntatie van) beleidsprioriteiten. Hieronder valt tevens de toetsing van het beleid van “collega- directies”.
337.	
Actor	Vakminister
Handeling	Het opstellen van (meerjarige) strategische visies op de departementale organisatie en taakvervulling
Periode	1945 -
Opmerking	Dit is o.a. de Strategische ondernemingsvisie (SOV)
338.	
Actor	Vakminister
Handeling	Het maken van afspraken op hoofdlijnen over activiteiten die uitgevoerd zullen worden door een ander organisatieonderdeel of een instelling buiten het departement
Periode	1945 -
Bron	Supplement Handboek Jaarplancyclus Uitvoerende Diensten
Product	Kernpuntenbrief: Kaderbrief
339.	
Actor	Vakminister
Handeling	Het nader uitwerken van werkafspraken tussen directies en/of diensten over de feitelijke uitvoering van de geplande activiteiten die op hoofdlijnen reeds afgesproken zijn
Periode	1945 -
Bron	Supplement Handboek Jaarplancyclus Uitvoerende Diensten
Opmerking	De neerslag van deze handeling betreft niet de neerslag van de taakuitvoering zelf.
340.	
Actor	Vakminister
Handeling	Het (tussentijds) monitoren en/of evalueren van werkafspraken tussen directies en/of diensten over de feitelijke uitvoering van de geplande activiteiten op hoofdlijnen
Periode	1945 -
Bron	Blauwdrukken AO staf- en beleidsdirecties
Opmerking	Dit betreft o.a. rapportage over voortgang en afronding, en evaluatie. De neerslag van deze handeling betreft niet de neerslag van de taakuitvoering zelf.

6.1.2.3 Jaarplancyclus

341.

Actor Vakminister
Handeling Het opstellen van jaarbrieven
Periode 1945 -
Bron Blauwdrukken AO staf- en beleidsdirecties

342.

Actor Vakminister
Handeling Het (jaarlijks) plannen en vaststellen van de werkzaamheden op departements en directieniveau
Periode 1945 -
Bron Blauwdrukken AO staf- en beleidsdirecties;
Handboek Jaarplancyclus
Product Departementaal (contouren-), (concept-) jaarplan;
Directie (contouren-), (concept-) jaarplan;
Facultatieve voorjaarsgesprekken;
Samenvattend voorjaarsverslag van de staf
Opmerking Komt in principe in elke hiërarchische laag terug. Zie ook onderstaande handeling.

343.

Actor Vakminister
Handeling Het (jaarlijks) plannen en vaststellen van de werkzaamheden op afdelings- en individueel niveau
Periode 1945 -
Bron Blauwdrukken AO staf- en beleidsdirecties;
Handboek Jaarplancyclus
Product Afdelingswerkplan;
Verslag jaarplangesprek
Opmerking Komt in principe in elke hiërarchische laag terug.
Zie ook bovenstaande handeling.

344 .

Actor Vakminister
Handeling Het ontwikkelen van instrumenten voor het opstellen van jaarplannen
Periode 1945 -
Product Handboek jaarplancyclus
Opmerking Sinds 1999 is er een handboek voor staf- en beleidsdirecties en één voor de uitvoerende diensten

345.

Actor Vakminister
Handeling Het bevorderen van het gebruik van instrumenten voor het opstellen van jaarplannen
Periode 1945 -
Opmerking Dit zijn o.m. (bij)scholingstrajecten of het instellen van een jaarplanprijs

- 346.
- Actor Vakminister
- Handeling Het adviseren van andere directies en de ambtelijke top over de (implicaties van) de concept-jaarplannen
- Periode 1945 -
- Bron Blauwdrukken AO staf- en beleidsdirecties
- Opmerking Dit omvat o.a. het toetsen van concept-jaarplannen van andere directies
- Waardering **B (5)**
- 347.
- Actor Vakminister
- Handeling Het (tussentijds) monitoren en/of evalueren van de realisering van jaarplannen
- Periode 1945 -
- Bron Blauwdrukken AO staf- en beleidsdirecties
- Product CCS-rapportage
- Opmerking De geplande werkzaamheden staan o.a. in afdelingswerkplannen en jaarplannen.
Tussentijds monitoren vindt plaats door middel van de CCS rapportage (ex-durante).
De CCS-rapportages van andere directies of (uitvoerende) diensten en agentschappen over de aan de directie geleverde producten of diensten kunnen ook als basis hiervoor dienen.
- 348.
- Actor Vakminister
- Handeling Het opstellen van jaarverslagen
- Periode 1945 -
- Bron Blauwdrukken AO staf- en beleidsdirecties;
Handboek Jaarplancyclus
- Product Jaarverslag;
Verslagen over de Landbouw;
Voorjaarsindex
- Opmerking Dit gebeurt op departementaal, directie en afdelingsniveau
In het kader van de jaarplancyclus zijn sinds 1993 alle directies overgegaan tot het samenstellen van jaarverslagen.
Let op VBTB: Departementaal jaarverslag wordt tevens gebruikt in het kader van de begrotingscyclus.
- 349.
- Actor Vakminister
- Handeling Het sluiten van een managementcontract inzake het voorgenomen beleid
- Periode 1999-
- Bron De heren A.J. Dries, A.F.M. Jansen en J.A. van der Poel, beleidsmedewerkers directie Bestuursondersteuning en Advies van het Ministerie van OCW
- Product Managementcontract, evaluatieverslagen, voortgangsrapportages
- Opmerking Deze afspraken worden gemaakt tussen de minister en de secretaris-generaal, tussen secretaris-generaal en de directeuren-generaal en tussen de directeuren-generaal en de directeuren.

350.

Actor	Vakminister
Handeling	Het opstellen van directie-/bedrijfsplannen
Bron	De heren A.J. Dries, A.F.M. Jansen en J.A. van der Poel, beleidsmedewerkers directie Bestuursondersteuning en Advies van het Ministerie van OCW
Periode	1945-
Product	Directieplannen, bedrijfsplannen, afdelingsplannen

6.1.2.4 Handeling ten aanzien van ministerraadstukken

351.

Actor	Vakminister
Handeling	Het voeren van ministerraadoverleg en/of het voeren van overleg met onderraden /ministeriële commissies
Periode	1945-
Opmerking	Het Ministerie van Algemene Zaken is belast met het secretariaat. Deze handeling herbergt geen (interne) beleidsvormende stukken.

6.2 Interne organisatie

6.2.1 Twee organisatiemodellen

Een ministerie kan omschreven worden als een ambtelijke organisatie op rijksniveau onder leiding van een minister. Een ministerie is georganiseerd op een traditionele wijze of volgens een zogenaamd bestuursraadmodel.

6.2.1.1 Het traditionele ministerie

In de inrichting van een traditionele ministeriële organisatie zijn vrij veel overeenkomsten. De onderstaande organisatorische elementen komen vrijwel altijd terug, soms onder wisselende benamingen.

De hoogste ambtelijke functionaris is de secretaris-generaal (SG), belast met de ambtelijke leiding van het ministerie. Dit betekent dat de SG zorg heeft voor de organisatie van het ministeriële apparaat en voor de interne en externe coördinatie van de werkzaamheden. Daarnaast houdt de SG zich bezig met beleidsadvisering aan de minister, de planning op langere termijn en het richting geven aan de begroting. Op de meeste ministeries zijn ter ondersteuning van de werkzaamheden van de SG bureaus van de SG opgericht. De SG wordt verder bijgestaan door een plaatsvervangend SG en soms door loco-SG's. De plaatsvervangend SG is meestal verantwoordelijk voor het interne management van het ministerie. Het is een geheel zelfstandige functie, terwijl een loco-SG een andere hoofdfunctie heeft, zoals bijvoorbeeld directeur-generaal van een beleidsonderdeel.⁵⁷

Vanaf de jaren zeventig beschikken de meeste ministeries over een plaatsvervangend SG.

De stafdirecties dragen bij aan de bestuurlijke en administratieve doelmatigheid van het ministerie en staan direct onder verantwoordelijkheid van de secretaris-generaal. Deze faciliterende en

ondersteunende afdelingen zijn bijvoorbeeld personeelszaken, financiële zaken, organisatie en automatisering, voorlichting en de huishoudelijke dienst.

Ook op een lager niveau, bij directoraten-generaal, kunnen faciliterende en ondersteunende staf-afdelingen bestaan.

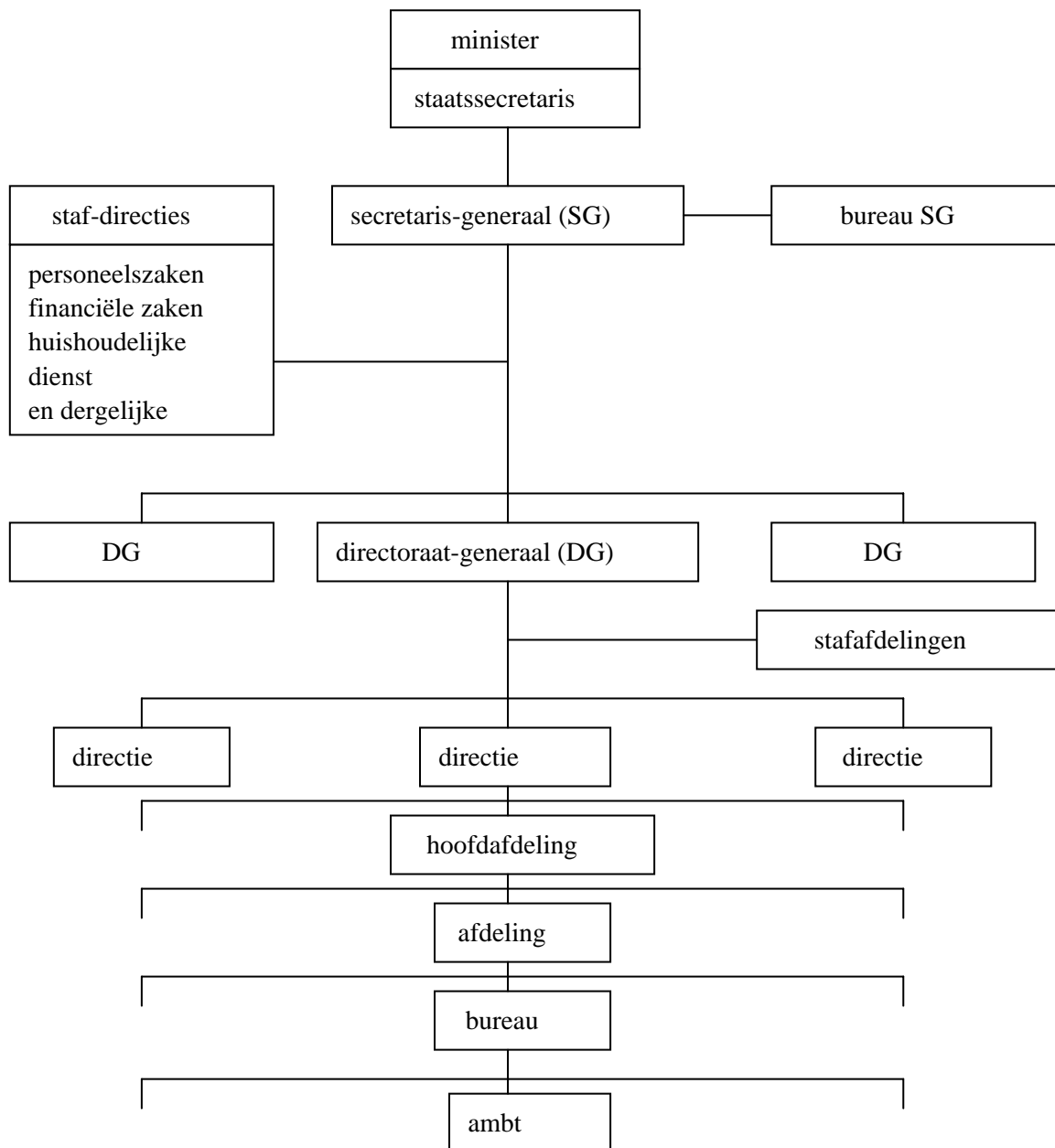
De directoraten-generaal zijn de belangrijkste beleidsvoorbereidende en -ondersteunende departementale organen. Ze houden op specifieke beleidsterreinen of aspecten van beleidsterreinen de openbare bestuursmachine draaiende. Hun werkterrein is de beleidsontwikkeling en het ontwikkelen van planning voor het beleid. De directeur-generaal staat aan het hoofd van een directoraat-generaal.

De eerste directoraten-generaal werden na de oorlog opgericht bij het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. Als laatste stelde het ministerie van Justitie in 1981 twee directoraten-generaal in. Hiervoor werd bij dit ministerie gewerkt met directies en staf- en hoofdafdelingen als hoogste organisatieonderdelen.

De opbouw van directoraten-generaal en hun aantal kan per ministerie enorm verschillen. De opbouw hangt af van historische groei, het soort en de hoeveelheid werk, politieke keuzes, etc. Er kunnen diverse hoofddirecties, directies, (hoofd)afdelingen, bureaus of secties onder vallen.⁵⁸ Daarnaast kunnen ministeries regionale beleidsdirecties, gedeconcentreerde diensten, inspecties, projectbureaus, agentschappen of buitenlandse vertegenwoordigingen binnen de organisatie herbergen.

Het gevaar van de klassieke inrichting van het ministerie is verkokering. Met verkokering wordt het verschijnsel aangeduid waarbij de aandacht van functionarissen zich beperkt tot het eigen beleidsveld en de beleidsvoorbereiding vrijwel zonder afstemming met andere beleidsterreinen plaatsvindt. Om verkokering tegen te gaan is gezocht naar een nieuw organisatiemodel.

Schematische voorstelling van de traditionele inrichting van een ministerie



Bron: G.H.J.M. Neelen, e.a. (red.), *De bestuurlijke kaart van Nederland. Het openbaar bestuur en zijn omgeving in nationaal en internationaal perspectief* (Bussum 1999) 66.

6.2.1.2 De bestuursraadstructuur

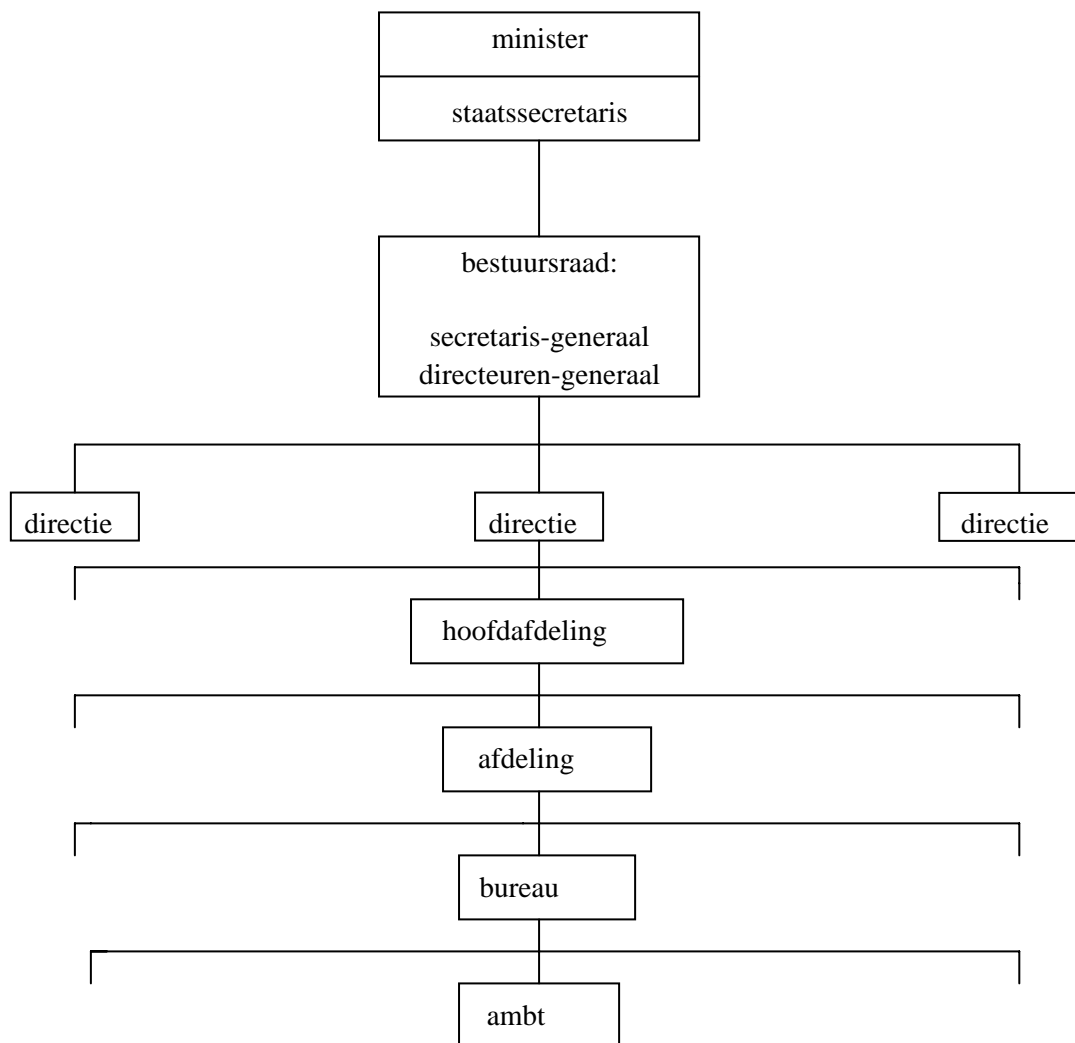
In de jaren negentig heeft een aantal ministeries gekozen voor een nieuw organisatiemodel, de bestuursraadstructuur. Dit zijn de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (1992), Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (1994), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (1995) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (1996).

Met de bestuursraadstructuur wil men een grotere samenhang binnen het ministerie bewerkstelligen. De secretaris-generaal en de directeuren-generaal vormen namelijk samen een bestuursraad en geven in gezamenlijke verantwoordelijkheid leiding aan de beleidsdirecties. De

directoraten-generaal zijn verdwenen en de directies zijn de kernonderdelen van het ministerie geworden.⁵⁹

In dit verband moet opgemerkt worden dat ook traditionele ministeries kunnen beschikken over een bestuursraad, als hoogste ambtelijke overlegorgaan. In deze bestuursraad vindt overleg en afstemming plaats over de strategische beleids- en beheersaangelegenheden. Bij het ministerie van Binnenlandse Zaken bestaat deze uit de secretaris-generaal (voorzitter), de plaatsvervangend secretaris-generaal, alle directeuren-generaal, het hoofd van de Binnenlandse Veiligheidsdienst en het hoofd bureau SG, die secretaris is.

Schematische voorstelling van de inrichting van een ministerie met een bestuursraadstructuur



6.2.2 Het vaststellen en uitvoeren van organisatieaspecten

In de jaren vijftig van de twintigste eeuw werden bij het merendeel van de ministeries speciale dienstonderdelen opgericht die zich bezig hielden met organisatie- en doelmatigheidsvraagstukken binnen het eigen ministerie. Dit dienstonderdeel werd meestal Bureau Organisatie en Efficiëncy genoemd. Het ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening beschikte al in 1948 over een dergelijk bureau.⁶⁰ In latere jaren veranderde de naam in Personeel en Organisatie.

In de regel worden de grote lijnen van de ministeriële organisatie door (het bureau van) de SG uitgewerkt, waarna de vakminister dit formeel vaststelt. De minister van Binnenlandse Zaken heeft hierbij een adviserende taak.

De uitvoerende organisatieaspecten van een ministerie worden verzorgd door een faciliterende en ondersteunende (staf)afdeling, zoals gezegd vroeger Organisatie en Efficiëncy en nu meestal Personeel en Organisatie (P&O) genoemd. Deze taakverdeling is overigens terug te vinden bij allerlei soorten organisaties. Ook bij verzelfstandigde diensten en zelfstandige bestuursorganen (ZBO's) bepaalt de leiding hoe de organisatie er uitziet, daarbij ondersteund door een specialistische afdeling.

Behalve dat elk ministerie en elke verzelfstandigde dienst een speciaal organisatieonderdeel heeft dat zich met organisatie, efficiëncy en planning bezig houdt, hebben grotere organisatieonderdelen op hun beurt vaak ook zelf een afdeling organisatie. Deze richt zich dan op het eigen organisatieonderdeel en is in veel gevallen tevens belast met personeelstaken.

'De functie van een afdeling Organisatie omvat het ervoor zorgdragen, dat de departementsleiding het doelmatig functioneren van het departementale apparaat kan realiseren. Dit gebeurt door het scheppen van organisatorische mogelijkheden voor dit functioneren (het inrichten van de organisatie) en door het efficiënt benutten van die mogelijkheden bij de besluitvorming en de daaruit voortvloeiende activiteiten gedurende het gehele proces van beleidsvoorbereiding, beleidsuitvoering en efficiëncybeleid.'⁶¹

De taak van een organisatieafdeling is veelal adviserend en ondersteunend. Het hoofd van de afdeling organisatie adviseert de departementsleiding bij het vormen van het organisatie- en efficiëncybeleid.

De Formatiecommissie

Een adviserende rol bij het vaststellen van de interne organisatie van een ministerie heeft de Formatiecommissie. De Formatiecommissie werd in 1955 ingesteld als opvolger van de Raad voor Rijkspersoneelsaangelegenheden. De officiële naam luidde indertijd: Commissie van advies omtrent de vaststelling van de formaties van de departementen van algemeen bestuur en de daaronder ressorterende burgerlijke Rijksdiensten, -instellingen en -bedrijven.

De leden van deze commissie (directeuren- en secretarissen-generaal) worden benoemd door de Minister van Binnenlandse Zaken. De ministeries van Binnenlandse Zaken, Financiën en Algemene Zaken (vanaf 1958) zijn permanent vertegenwoordigd. Het secretariaat van de Formatiecommissie wordt door de afdeling DGMP/PMR/FMR van het ministerie van Binnenlandse Zaken gevoerd. Deze interdepartementale commissie op hoog ambtelijk niveau had aanvankelijk de taak om de minister van Binnenlandse Zaken te adviseren omtrent formatiewijzigingen bij de ministeries. Met (personeels)formatie wordt het aantal functies (ook wel formatieplaatsen genoemd) met de daaraan verbonden (functie)niveaus bedoeld. Voor de handelingen op het gebied van formatiebeleid kan verwezen worden naar het PIVOT-rapport nr. 75, *Formatiebeleid, arbeidsmarktbeleid en personeelsontwikkeling en mobiliteit 1945-1996*. Het instellen van de commissie, het aanwijzen van leden, secretaris en vertegenwoordigers van de ministeries van Binnenlandse Zaken en Financiën in de commissie zijn terug te vinden onder de handelingen 31-34 in het betreffende rapport.

In de jaren negentig is de Formatiecommissie zich naast formatie meer op organisatorische aspecten gaan richten. Deze taakuitbreiding is in het Coördinatiebesluit inrichting organisatie en formatie rijksdienst Stb. 1998/224) neergelegd.⁶² Voortaan behoort het adviseren van de Minister van Binnenlandse Zaken over de hoofdlijnen van de organisatiestructuur van de ministeries ook tot het takenpakket. Dit adviseren over de inrichting van de organisatie hangt meestal samen met waardering van topfuncties. Dit gebeurt bijvoorbeeld als het aansturingmodel van een ministerie verandert. Losse organisatieadviezen worden er niet of nauwelijks gegeven.

Wèl onderzoekt de Formatiecommissie typen organisaties. Dit zijn bijvoorbeeld onderzoeken naar juridische, uitvoerende of inspectiediensten binnen de rijksoverheid. Deze onderzoeken worden meestal zelf gedaan, soms deels uitbesteed. Dit soort onderzoeken richten zich op het zoeken van de meest efficiënte en logische plaats van een dienst binnen een organisatie. Hierbij wordt bijvoorbeeld onderzocht of een bepaald organisatieonderdeel, gezien de functie die het vervult, binnen de staf of in de lijn van de ministeriële organisatie het best functioneert.⁶³

133.

Actor	Vakminister
Handeling	Het vaststellen, evalueren en wijzigen van de organisatie van de hoofdlijnen van het ministerie
Periode	1945-
Grondslag	Coördinatiebesluit inrichting organisatie en formatie rijksdienst, 24 maart 1998, Stb. 1998/224, art. 2
Product	Instellings-, organisatie-, wijzigingsbeschikking, onder andere: Wijzigingsbeschikking instelling Directoraat-generaal Binnenlands Bestuur, 22 december 1983, Stcrt. 53
Opmerking	Voor 1998 is er geen besluit dat als grondslag voor deze handeling aangewezen kan worden

134.

Actor	Vakminister
Handeling	Het (laten) voorbereiden, uitvoeren en evalueren van de organisatie van onderdelen van het ministerie
Periode	1945-
Product	Reorganisatieplan, nota, rapport
Opmerking	Reorganisatie in de vorm van interne of externe verzelfstandiging valt hier niet onder, maar wordt in volgende paragrafen behandeld

135.

Actor	Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling	Het adviseren, na raadpleging van de Formatiecommissie, aan de vakminister over de hoofdlijn van de organisatiestructuur van het betreffende ministerie
Periode	1998-
Grondslag	Coördinatiebesluit inrichting organisatie en formatie rijksdienst, 24 maart 1998, Stb. 1998/224, art. 3.1a, 3.2 en 3.3

- 136.
- Actor Formatiecommissie
- Handeling Het adviseren van de Minister van Binnenlandse Zaken over de hoofdlijn van de organisatiestructuur van een vakministerie
- Periode 1998-
- Grondslag Coördinatiebesluit inrichting organisatie en formatie rijksdienst, 24 maart 1998, Stb. 1998/224, art. 4, lid 2
- Opmerking De instellingsbeschikking is opgenomen in het PIVOT-rapport nr. 75, Dingemans, R. en F. Hartman, *Formatiebeleid, arbeidsmarktbeleid en personeelontwikkeling en mobiliteit 1945-1996*, handeling 31.
- 137.
- Actor Formatiecommissie
- Handeling Het vaststellen van de opdracht en het eindproduct van horizontaal onderzoek naar een type dienstonderdeel
- Periode ca. 1997-
- Bron *Formatiecommissie. Jaarrapportage mei 1997 tot en met mei 1998 en werkprogramma mei 1998 tot en met mei 1999*, Ministerie Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Den Haag 1998) 20-21;
Interview dhr. H. Wilmink, DGMP/PMR/FMR, 7 maart 2000
- Product Offerte, brief, rapport
- 138.
- Actor Formatiecommissie
- Handeling Het begeleiden van horizontaal onderzoek naar een type dienstonderdeel
- Periode ca. 1997-
- Bron *Formatiecommissie. Jaarrapportage mei 1997 tot en met mei 1998 en werkprogramma mei 1998 tot en met mei 1999*, Ministerie Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Den Haag 1998) 20-21;
Interview dhr. H. Wilmink, DGMP/PMR/FMR, 7 maart 2000
- Product Notitie, notulen, brief
- 139.
- Actor Formatiecommissie
- Handeling Het verzamelen en bewerken van gegevens ten behoeve van horizontaal onderzoek naar een type dienstonderdeel
- Periode ca. 1997-
- Bron *Formatiecommissie. Jaarrapportage mei 1997 tot en met mei 1998 en werkprogramma mei 1998 tot en met mei 1999*, Ministerie Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Den Haag 1998) 20-21;
Interview dhr. H. Wilmink, DGMP/PMR/FMR, 7 maart 2000

- 140.
- Actor Formatiecommissie
- Handeling Het financieren van horizontaal onderzoek naar een type dienstonderdeel
- Periode ca. 1997-
- Bron *Formatiecommissie. Jaarrapportage mei 1997 tot en met mei 1998 en werkprogramma mei 1998 tot en met mei 1999*, Ministerie Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Den Haag 1998) 20-21;
Interview dhr. H. Wilmink, DGMP/PMR/FMR, 7 maart 2000
- Product Rekening, declaratie
-
- 141.
- Actor Vakminister
- Handeling Het stellen van regels betreffende de vervanging van de directeuren-generaal en de plaatsvervangend secretaris-generaal bij afwezigheid
- Periode ca. 1970-
- Grondslag Onder andere: Organisatie-, mandaat- en volmachtbesluit SZW 1999, 6 september 1999 Stcrt. 1999/182, art. 4.1d
- Product Ministeriele Verordening
-
- 142.
- Actor Vakminister
- Handeling Het vaststellen van de administratieve en financiële organisatie van het ministerie
- Periode 1945-
- Product Onder andere: handboek administratieve en financiële organisatie
-
- 354.
- Actor Vakminister
- Handeling Het evalueren van financieel-economisch beleid
- Periode 1945 -
- Grondslag Besluit Taak FEZ (Stb. 1992,1) art. 10, art.15, lid 1; Besluit taak DAD (Stb.1995, 426) art. 9, lid 1; Besluit Taak FEZ (Stb. 1992), art. 11
- Product Vergaderstukken periodieke beleidsevaluaties, interdepartementaal overleg van directeuren financieel-economische zaken met het ministerie van Financien
-
- 355.
- Actor Vakminister
- Handeling Het voeren van overleg over doelmatigheid van het financieel beleid
- Periode 1945 -
- Grondslag Besluit Taak FEZ (Stb. 1992,1) art. 10, art.15, lid 1; Besluit taak DAD (Stb.1995, 426) art. 9, lid 1; Besluit Taak FEZ (Stb. 1992), art. 11
- Product Agenda's, notulen, vergaderverslagen

143.

Handeling vervalt

144.

Actor Vakminister
Handeling Het voeren van overleg binnen de ministerstaf inzake de eigen departementale organisatie
Periode 1945-
Product Verslag, notulen
Opmerking Ministers en Staatssecretarissen hebben een eigen staf

145.

Actor Vakminister
Handeling Het voeren van overleg binnen de bestuursraad en de staf van de Directeur-Generaal van het ministerie inzake de eigen departementale organisatie
Periode 1945-
Product Verslag, notulen
Opmerking De Secretarissen-Generaal en Directeuren-Generaal overleggen in de bestuursraad; daarnaast hebben de Directeuren-Generaal een eigen staf

356.

Actor Vakminister
Handeling Het ontvangen van stukken ter kennisname
Periode 1945-
Product Agenda's, notulen, rapoprten, kopiebijlagen, kopienota's

357.

Actor Vakminister
Handeling Het secretariaeel en facilitair ondersteunen van het beleid
Periode 1945-
Product Afspraken, verzendlijsten, programma's, protocollen, uitnodigingen bijwonen workshops, vergaderingen, congressen en andere evenementen, correspondentie, aanmeldingslijsten

146.

Actor	Vakminister
Handeling	Het voeren van overleg binnen de staf van de directeuren-generaal en op lager ambtelijk niveau inzake de eigen departementale organisatie
Periode	1945-
Product	Verslag, notulen
Opmerking	Het betreft hier specifiek overleg over de organisatie van het departement; dit staat los van het meer algemene ‘werkoverleg’ zoals vermeld in handeling 190 van het beleidsterrein <i>Overheidspersoneel: arbeidsverhoudingen</i> (RIO 72)

6.2.3 De ministeriële verantwoordelijkheid

Belangrijke centrale doelen bij de organisatie van de overheid hebben te maken met de ministeriële verantwoordelijkheid en het herstel van het primaat van de politiek.⁶⁴ Het houden van toezicht en het afleggen van verantwoording zijn daarin sleutelbegrippen. Dit geldt ook in het bredere kader tussen (kern)departementen en uitvoeringsorganisaties.

De departementen staan onder leiding van een minister. De minister beraadslaagt met zijn collega's in de ministerraad over het algemeen regeringsbeleid en ondertekent wetten en KB's ter uitvoering van het regeringsbeleid. De regering wordt gevormd door de Koning en de ministers. De Koning kan niet ter verantwoording worden geroepen voor het beleid.

De in dit kader belangrijkste bepaling in de Grondwet betreft die over de ministeriële verantwoordelijkheid. In art. 42.1 van de Grondwet 1987 staat: ‘de Koning is onschendbaar; de ministers zijn verantwoordelijk’.

De minister is verantwoordelijk voor de uitvoering van een overheidstaak. Verbeteringen in de organisatie en het functioneren van de rijksdienst zijn uiteindelijk gericht op een optimale invulling van de ministeriële verantwoordelijkheid. De organisatie is immers het middel - en levert de instrumenten - om een taak uit te voeren.

Een vraag die daarbij aan de orde komt is of de uitvoering van de betreffende taak binnen de overheid of daarbuiten geregeld moet worden. Als de keuze valt op uitvoering buiten de overheid, is de vraag hoe het toezicht en de controle vorm moeten krijgen aan de orde.

Realisering van de ministeriële verantwoordelijkheid gebeurt binnen ministeries op diverse manieren. Er wordt gegrepen naar ‘traditionele’ oplossingen als het optimaliseren van de hiërarchische structuur tot het instellen van ‘modernere’ sturende elementen als projectmanagement.

Ministeriële verantwoordelijkheid heeft ook te maken met ‘het herstel van het primaat van de politiek’. In een parlementaire democratie gaat men ondermeer uit van de scheiding der machten. De uitvoerende macht, de regering en het ambtenarenapparaat, wordt gecontroleerd door de wetgevende macht, de Eerste en Tweede Kamer. Het streven naar herstel van het primaat van de politiek is in de jaren negentig ontstaan naar aanleiding van een te grote speelruimte die (top)ambtenaren namen. Ambtenaren kregen een te grote beslissings- en beleidsvrijheid, zonder dat hierop afdoende parlementaire controle mogelijk was. Ministers moesten dus meer greep op hun organisatie krijgen.

Om onderzoek te doen naar de problematiek rond de ministeriële verantwoordelijkheid werd in januari 1992 een externe onderzoekscommissie ingesteld, de Commissie-Scheltema, genoemd naar haar voorzitter prof. mr. M. Scheltema. Deze commissie werd ingesteld door de Bijzondere (kamer)commissie vraagpunten voor de staatkundige, bestuurlijke en staatsrechtelijke vernieuwing (de Commissie-Deetman). Voor bijzonderheden over deze commissie zie PIVOT-rapport nr. 68, *Constitutionele Zaken. Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein Constitutionele Zaken, 1945-1997* (actorbeschrijving en handeling 252).

Dat een minister verantwoordelijk is voor een deel van de overheidstaak betekent dat hij ook de bevoegdheden moet hebben om dit vorm te geven. Het zijn deze bevoegdheden die de grens van zijn verantwoordelijkheden en daarmee de grens van de departementale organisatie aangeven. Deze bevoegdheden tot het verrichten van bepaalde handelingen (bestuursbevoegdheid) krijgt de minister van de wetgever⁶⁵ (attributie).

De bevoegdheden kan een minister overdragen aan een ander (delegatie). Het delegeren van een bevoegdheid betekent dat ook de verantwoordelijkheid voor de uitoefening ervan wordt overgedragen.

Een minister kan zijn bevoegdheden ook mandateren. Hierbij blijft de minister bevoegd en dus verantwoordelijk. Dit is een zeer veel voorkomende constructie. Een departementaal ambtenarenapparaat verricht in de regel zijn werkzaamheden onder mandaat van de minister. Dit impliceert een hiërarchische organisatiestructuur omdat dan directe controle en sturing nodig is.⁶⁶ Een specifieke bevoegdheid van de minister, de tekenbevoegdheid, kan in een mandaatbesluit of in een speciaal 'tekenbevoegdheid-besluit' geregeld worden.

Een minister kan zich ook laten vertegenwoordigen door middel van een volmacht. Een volmacht is de bevoegdheid die een volmachtgever verleent aan een ander, om in zijn naam privaatrechtelijke rechtshandelingen te verrichten. Het is dus de privaatrechtelijke tegenhanger van het mandaat.⁶⁷

Over de organisatorische opbouw binnen de ministeries zelf bestaan geen wettelijke regels. De minister is slechts verantwoordelijk voor de manier waarop hij zijn bevoegdheden uitoefent en niet voor de organisatorische middelen waarmee hij dit doet. Hij is vrij om te beslissen hoeveel directoraten-generaal, directies, overlegverplichtingen, soorten stafafdelingen of andere organisatieonderdelen er nodig zijn. Er is slechts een KB dat de positie van de secretaris-generaal regelt, en het Algemeen Rijksambtenarenreglement (ARAR) dat een aantal bepalingen over de medezeggenschap bevat. De interne departementale organisatie wordt daarmee in de praktijk bepaald door de vakminister en de departementale top.⁶⁸

147.

Actor	Vakminister
Handeling	Het verlenen van een mandaat en/of volmacht aan een organisatie-(onderdeel) / ambtenaar
Periode	1945-
Product	Mandaatbesluit; volmachtbesluit, onder andere: Volmachtregeling VWS, 9 september 1999, Stcrt. 1999/182, art. 18
Opmerking	Hieronder valt ook: <ul style="list-style-type: none">- het verlenen van een ondermandaat, tekenbevoegdheid of ondervolmacht- het aanleggen en bijhouden van één of meerdere mandaat- en/of volmachtregisters- het vaststellen van instructies betreffende vorm, inhoud, tijdstip en perioden van rapportage over de wijze waarop van het aan de ambtenaar verleende mandaat en/of volmacht gebruik is gemaakt- het periodiek rapporteren over de wijze waarop van het aan de ambtenaar verleende mandaat en/of volmacht gebruik is gemaakt

6.3 Verzelfstandiging

In het kader van het streven de doelmatigheid binnen de rijksoverheid te vergroten werd regelmatig gekozen voor verzelfstandiging van onderdelen van de rijksorganisatie. Verzelfstandiging betekent dat aan de betreffende onderdelen eigen bevoegdheden en verantwoordelijkheden toegekend worden. Hierbij kan verschil gemaakt worden tussen interne en externe verzelfstandiging.

Bij interne verzelfstandiging blijft de dienst onderdeel uitmaken van het ministerie en blijft de verantwoordelijkheid van de minister geheel gehandhaafd. Interne verzelfstandiging kan geschieden door middel van zelfbeheer of door de instelling van een agentschap.

Bij externe verzelfstandiging komt de dienst los te staan van het 'moederministerie'. Deze wijze van verzelfstandiging houdt in dat een dienst omgevormd wordt tot een ZBO, of dat er geprivatiseerd wordt door middel van uitbesteding of taakafstoting.⁶⁹

Vormen van verzelfstandiging

Interne verzelfstandiging		Externe verzelfstandiging		
Zelfbeheer	Agentschap	ZBO	Privatisering: uitbesteding	Privatisering: taakafstoting

Vanwege zijn bijzondere positie komt het staatsbedrijf in bovenstaand schema niet voor. Staatsbedrijven zijn als organisatie-eenheid uit de departementale organisatie gelicht. De Bedrijvenwet 1928, die voorschriften geeft voor het beheer, is op hen van toepassing.⁷⁰ Aan een staatsbedrijf kan een Aanwijzingswet ten grondslag liggen. Daarin wordt het staatsbedrijf formeel ingesteld en afgebakend van het departement. Opheffing moet dus ook bij wet plaatsvinden. In een aanwijzingswet kan worden aangegeven welke bevoegdheden het staatsbedrijf heeft. Omdat het staatsbedrijf in een hiërarchische verhouding tot de minister staat én over een zekere zelfstandigheid beschikt, is het niet altijd eenvoudig uit te maken hoever de ministeriële bevoegdheden reiken. Veel heeft ook te maken met historisch gegroeide verhoudingen.⁷¹ Per 1 juli 1994 is het laatste staatsbedrijf, 's Rijks Munt, geprivatiseerd.⁷² De handelingen betreffende de staatsbedrijven worden behandeld in *Staatsdeelnemingen en financiering van het bedrijfsleven. Een onderzoek naar de handelingen, taken van de Rijksoverheid op het beleidsterrein staatsdeelnemingen en financiering van het bedrijfsleven*, PIVOT-rapport nr. 57 (Den Haag 1998).

Het thema verzelfstandiging genoot in de jaren tachtig en negentig bijzondere belangstelling. In 1991 verscheen het regeringsstandpunt *Functioneel bestuur, waarom en hoe?*⁷³ en op verzoek van het SG-beraad deed de Commissie-Sint in 1994 onderzoek naar verzelfstandigingen in de rijksdienst, hetgeen resulteerde in het rapport *Verantwoord verzelfstandigen*.⁷⁴

Bij de voorbereiding van de verzelfstandiging van een dienstonderdeel hebben diverse instanties een adviserende rol gespeeld.

Vanaf 1991 was dit de Commissie Verzelfstandigingen, een subcommissie van de ARD, die tevens adviseerde over algemene aspecten van verzelfstandiging. In hoofdstuk 5.1.1 wordt nader ingegaan op de ARD.

Vanaf 1994 vervult het Begeleidingsteam Verzelfstandigingen (BiFi-team) een adviserende en toetsende rol bij verzelfstandigingen. Dit team bestaat uit ambtenaren van de ministeries van Financiën en Binnenlandse Zaken en voert een gedeeld secretariaat. De ambtenaren van Financiën gaan over de financiële aspecten van verzelfstandigingen, waarbij zij vooral bemoeienis hebben met agentschappen. De ambtenaren van Binnenlandse Zaken behandelen de bestuurlijke en juridische aspecten en gaan vooral over ZBO's.

Indien een ministerie plannen heeft voor verzelfstandiging wordt eerst overleg gevoerd met het BiFi-team. Vervolgens neemt de ministerraad een zogenaamd besluit 'ten principale' over de

verzelfstandiging. Na dit besluit volgt het implementatietraject, waarbij het team een adviserende rol speelt. Het BiFi-team toetst ook al gerealiseerde verzelfstandigingen.⁷⁵ Het team is niet bij beschikking ingesteld. In de ministerraad van 16 december 1994 werd een afspraak over de instelling gemaakt.

148.

Actor Ministers van Binnenlandse Zaken en Financiën
Handeling Het voorbereiden, coördineren en evalueren van het beleid betreffende verzelfstandigingen rijksbreed
Periode 1945-
Bron Interview E. Bruinsma
Product Rapport, nota

358.

Actor SG-beraad
Handeling Het voeren van periodiek overleg
Periode 1994-1995
Product Convocaties, agenda's , vergaderverslagen

149.

Actor SG-beraad
Handeling Het instellen, evalueren en opheffen van de Commissie-Sint
Periode 1994-1995
Bron Brief plv. secretaris-generaal B.E.C. Plesch aan SG-beraad, d.d. 7 oktober 1994, kenmerk IB194/U1020, dossier Onderzoek; Zelfstandige bestuursorganen (ZBO's), DIBI, ministerie van Binnenlandse Zaken

150.

Actor Commissie-Sint
Handeling Het vaststellen van het eindproduct van onderzoek naar verzelfstandigingen in de rijksdienst
Periode 1994-1995
Bron Brief plv. secretaris-generaal B.E.C. Plesch aan SG-beraad, d.d. 7 oktober 1994, kenmerk IB194/U1020, dossier Onderzoek; Zelfstandige bestuursorganen (ZBO's), DIBI, ministerie van Binnenlandse Zaken
Product *Verantwoord verzelfstandigen. Rapportage commissie Sint* (Den Haag 1995)
Opmerking Het onderzoek werd verricht in opdracht van het SG-beraad

151.

Actor Commissie-Sint
Handeling Het begeleiden van onderzoek naar verzelfstandigingen in de rijksdienst
Periode 1994-1995
Bron Brief plv. secretaris-generaal B.E.C. Plesch aan SG-beraad, d.d. 7 oktober 1994, kenmerk IB194/U1020, dossier Onderzoek; Zelfstandige bestuursorganen (ZBO's), DIBI, ministerie van Binnenlandse Zaken
Product Notitie, notulen, brief

- 152.
- Actor Commissie-Sint
- Handeling Het verzamelen en bewerken van gegevens ten behoeve van onderzoek naar verzelfstandigingen in de rijksdienst
- Periode 1994-1995
- Bron Brief plv. secretaris-generaal B.E.C. Plesch aan SG-beraad, d.d. 7 oktober 1994, kenmerk IBI94/U1020, dossier Onderzoek; Zelfstandige bestuursorganen (ZBO's), DIBI, ministerie van Binnenlandse Zaken
- 153.
- Actor Commissie-Sint
- Handeling Het financieren van onderzoek naar verzelfstandigingen in de rijksdienst
- Periode 1994-1995
- Bron Brief plv. secretaris-generaal B.E.C. Plesch aan SG-beraad, d.d. 7 oktober 1994, kenmerk IBI94/U1020, dossier Onderzoek; Zelfstandige bestuursorganen (ZBO's), DIBI, ministerie van Binnenlandse Zaken
- Product Rekening, declaratie
- 154.
- Actor Minister van Binnenlandse Zaken en Financiën
- Handeling Het instellen en evalueren van het Begeleidingsteam Verzelfstandigingen
- Periode 1994-
- Grondslag Besluit ministerraad d.d. 16 december 1994
- Product Beschikking
- 155.
- Actor a. Commissie Verzelfstandigingen
b. Begeleidingsteam Verzelfstandigingen
- Handeling Het adviseren aan de vakminister betreffende voorstellen tot verzelfstandiging
- Periode a. 1991-1994
b. 1994-
- Grondslag Besluit ministerraad d.d. 20 december 1991 (zie hiervoor: artikel 'Commissie gaat voorstellen verzelfstandiging toetsen', Stcrt. 1991/249); Besluit ministerraad d.d. 16 december 1994
- Opmerking De Commissie Verzelfstandigingen (biFi-team) was een samenwerkingsverband tussen de ministeries van Binnenlandse Zaken en Financiën en deze hadden geen gescheiden taken met betrekking tot agentschappen en ZBO's.
- 156.
- Actor a. Commissie Verzelfstandigingen
b. Begeleidingsteam Verzelfstandigingen
- Handeling Het toetsen van verzelfstandigingen binnen een vakministerie
a. 1991-1994
b. 1994-
- Grondslag Besluit ministerraad d.d. 20 december 1991 (zie ook: artikel 'Commissie gaat voorstellen verzelfstandiging toetsen', Stcrt. 1991/249); Besluit ministerraad d.d. 16 december 1994
- Product Brief, nota, rapport
- Opmerking De Commissie Verzelfstandigingen (biFi-team) was een samenwerkingsverband tussen de ministeries van Binnenlandse Zaken en Financiën en deze hadden geen gescheiden taken met betrekking tot agentschappen en ZBO's.

6.3.1 Interne verzelfstandiging

6.3.1.1 Zelfbeheer

Eén van de vormen van interne verzelfstandiging is zelfbeheer. Wij spreken hier over zelfbeheer als binnen een ministerie aan een beleidsdirectie door de ambtelijke top enige vrijheid ten aanzien van het beheer over mensen en middelen is toegekend.⁷⁶

Zelfbeheer bij de rijksoverheid kwam in de tweede helft van de jaren tachtig in zwang. Dit gebeurde in het kader van het streven de doelmatigheid binnen de overheid te vergroten. In 1985 besloot de ministerraad dat er bij elk ministerie ten minste één zogenaamde ‘proeftuin’ met zelfbeheer moest worden ingesteld. Na drie jaar moesten de ‘proeftuinen’ geëvalueerd worden, hetgeen gedaan werd door de Interdepartementale Begeleidingsgroep Zelfbeheer (IBZ).⁷⁷

In 1988 bijvoorbeeld fungeerden bij het ministerie van Binnenlandse Zaken de directie Brandweer en het directoraat-generaal Openbaar Bestuur als ‘proeftuin’. Om het zelfbeheer vorm te geven werden managementcontracten gesloten tussen de secretaris-generaal namens de minister en de leiding van een dienstonderdeel. Het contract bevatte de ‘spelregels’ en inhoudelijke afspraken voor zelfbeheer. Beide partijen zouden de afspraken naar vermogen moeten nakomen. Bij verschil van inzicht over de uitvoering van het contract besliste in laatste instantie de minister. Zelfbeheer betekende dus een grotere zelfstandigheid voor het dienstonderdeel, binnen de grenzen van het managementcontract.⁷⁸

157.

Actor	Minister van Financiën
Handeling	Het instellen, evalueren en opheffen van de Interdepartementale Begeleidingsgroep Zelfbeheer
Periode	1985-1988
Grondslag	Besluit ministerraad 20 september 1985
Product	Beschikking 24 december 1985, nr. 485-5013

158.

Actor	Minister van Financiën
Handeling	Het benoemen van de voorzitter van de Interdepartementale Begeleidingsgroep Zelfbeheer
Periode	1985-1988
Grondslag	Beschikking 24 december 1985, nr. 485-5013, art. 4

159.

Actor	Minister van Financiën
Handeling	Het benoemen van een lid van de Interdepartementale Begeleidingsgroep Zelfbeheer op grond van specifieke deskundigheid
Periode	1985-1988
Grondslag	Beschikking 24 december 1985, nr. 485-5013, art. 4

- 160.
- Actor Ministers van Financiën, Binnenlandse Zaken, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieuhygiëne, Sociale Zaken en Werkgelegenheid en minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur
- Handeling Het benoemen van leden van de Interdepartementale Begeleidingsgroep Zelfbeheer als vertegenwoordigers van het betreffende ministerie
- Periode 1985-1988
- Grondslag Beschikking 24 december 1985, nr. 485-5013, art. 4
- 161.
- Actor Interdepartementale Begeleidingsgroep Zelfbeheer
- Handeling Het adviseren aan de ministers van Financiën en Binnenlandse Zaken betreffende de invoering en uitwerking van zelfbeheer, zoals deze gestalte krijgt in de daartoe ingestelde proeftuinen
- Periode 1985-1988
- Grondslag Beschikking 24 december 1985, nr. 485-5013, art. 2
- Product *Eindrapport Interdepartementale Begeleidingsgroep Zelfbeheer* (26 mei 1988)
- 162.
- Actor Vakminister
- Handeling Het sluiten van een managementcontract met de leiding van een onderdeel van het ministerie
- Periode ca. 1986-
- Bron *Zelfbeheer bij het DGOB*, Publicatie van het DGOB, Ministerie van Binnenlandse Zaken (februari 1988)
- Product Onder andere: *Managementcontract voor zelfbeheer bij het directoraat-generaal management en personeelsbeleid (DGMP) in 1991* (Den Haag 1991)
- 163.
- Actor Vakminister
- Handeling Het stellen van nadere regels met betrekking tot het zelfbeheer bij een onderdeel van het ministerie
- Periode ca. 1986-
- Bron *Zelfbeheer bij het DGOB*, Publicatie van het DGOB, Ministerie van Binnenlandse Zaken (februari 1988)
- Product Beschikking, onder andere: Mandaatbesluit zelfbeheer DGOB 24 jan. 1991, nr. SB90/604/N1

6.3.1.2 Agentschappen

Een tweede vorm van interne verzelfstandiging is het agentschap. Een agentschap beschikt eveneens over een grotere vrijheid ten aanzien van beheer en middelen. Deze vrijheid gaat verder dan bij zelfbeheer, omdat een organisatie na toekenning van de agentschapsstatus kan werken met een specifiek beheersregime, het stelsel van baten en lasten. Hierdoor kunnen bijvoorbeeld gelden voor meerdere jaren gereserveerd worden.⁷⁹

Het agentschapsmodel werd in 1991 geïntroduceerd met het rapport *Verder bouwen aan beheer* van het ministerie van Financiën.⁸⁰

De eerste vier agentschappen werden per 1 januari 1994 ingesteld. Het betrof de Immigratie- en Naturalisatiedienst (ministerie van Justitie), het Duyverman Computercentrum (ministerie van

Defensie), Senter en de Plantenziektenkundige Dienst (ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij). Voor het verlenen van de agentschapsstatus was een wijziging van de Comptabiliteitswet nodig (de zesde wijziging), waarbij hetgeen in 1995 tot stand kwam. De oprichting van de eerste agentschappen anticipeerde op deze wijziging.

In 1995 werd ook aangekondigd dat binnen enkele jaren een rijksbrede evaluatie van het agentschapsmodel zou plaatsvinden. Hiertoe werd de Projectgroep Evaluatie Agentschappen opgericht, waarin een tweetal agentschappen, de Universiteit Twente, de ministeries van Defensie Binnenlandse Zaken en Financiën vertegenwoordigd waren. De projectgroep stond onder voorzitterschap van het hoofd van de afdeling Begrotingsbeheer van het ministerie van Financiën. Deze interdepartementale evaluatie resulteerde in het rapport *Verder met resultaat; het agentschapsmodel 1991-1997*.⁸¹

Om tot een agentschap te komen doet in eerste instantie de vakminister een voorstel aan de minister van Financiën. Vervolgens wordt het voorstel, aan de hand van een aantal instellingscriteria, beoordeeld door een speciaal team in overleg met de vakminister. Het genoemde team begeleidt ook de transformatie naar een agentschap. Aanvankelijk was dit team het Coördinatieteam Agentschappen, dat bestond uit vertegenwoordigers van de ministers van Binnenlandse Zaken, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en Financiën, waarbij het secretariaat door Financiën gevoerd werd. Later werd de taak van het Coördinatieteam overgenomen door het BiFi-team (zie paragraaf 6.3).⁸²

Vervolgens leggen de vakminister en de minister van Financiën het instellingsbesluit, vanaf 1 januari 1996 samen met een statuut, voor aan de ministerraad, die het vaststelt. De vakminister informeert daarna de Tweede Kamer. Het agentschap wordt uiteindelijk ingesteld door de vakminister en de minister van Financiën.

164.

Actor	Minister van Financiën
Handeling	Het instellen, evalueren en opheffen van het Coördinatieteam Agentschappen
Periode	1991-1995
Product	Beschikking

165.

Actor	Coördinatieteam Agentschappen
Handeling	Het adviseren van de vakminister betreffende een voorstel tot de oprichting van een agentschap
Periode	1991-1995
Grondslag	Interview I.C.P. Teijsseling, ministerie van Financiën

166.

Actor	Minister van Financiën
Handeling	Het stellen van nadere regels met betrekking tot de inrichting van agentschappen
Periode	1995-
Grondslag	Zesde wijziging van de Comptabiliteitswet, Stb. 1995/375, art. 73

167.

Actor	Minister van Financiën
Handeling	Het instellen, evalueren en opheffen van de Projectgroep Evaluatie Agentschappen
Periode	1997-1998
Bron	TK 1994-1995, 23796, nr. 8

168.

Actor	Projectgroep Evaluatie Agentschappen
-------	--------------------------------------

Handeling Het evalueren van het agentschapsmodel
 Periode 1997-1998
 Bron TK 1994-1995, 23 796, nr. 8
 Product Projectgroep Evaluatie Agentschappen, *Verder met resultaat; het agentschapsmodel 1991-1997* (1998) Rapport uitgebracht door Ministerie van Financiën

169.

Actor Vakminister en minister van Financiën
 Handeling Het voorbereiden van de instelling en het instellen van een agentschap
 Periode 1991-
 Grondslag Zesde wijziging van de Comptabiliteitswet, Stb. 1995/375, art. 701
 Product Beschikking, onder andere Besluit instelling agentschap CAS, Stcrt. 1996/120 en kennisgeving aan de Tweede Kamer
 Opmerking De instelling geschiedt in overeenstemming met de ministerraad

170.

Actor Vakminister
 Handeling Het evalueren van een agentschap
 Periode 1994-
 Grondslag Instellingsbeschikking agentschap
 Product Nota, rapport, onder andere Rapport van het ministerie van Justitie 'Verder bouwen aan verzelfstandiging' *Evaluatie van de agentschapsconstructie DJI* (Den Haag 1998)

6.3.2 Externe verzelfstandiging

6.3.2.1 Zelfstandige bestuursorganen

Een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) kan gezien worden als een vorm van externe verzelfstandiging. Van een ZBO spreken we als een organisatie na verzelfstandiging publieke taken en bevoegdheden behoudt en een publiekrechtelijke rechtsvorm krijgt (uitzonderingen daargelaten). Er is geen directe hiërarchische ondergeschiktheid aan de minister meer. De bemoeienis van de minister met het ZBO is afhankelijk van wat hierover bij wet of overeenkomst geregeld is. Een voorbeeld van een ZBO is de Informatie Beheer Groep, die de zorg heeft over de studiefinanciering.⁸³

De term ZBO werd in 1974 geïntroduceerd door de Groningse hoogleraar bestuursrecht M. Scheltema. Hij benoemde en analyseerde een verschijnsel dat al lange tijd bestond.⁸⁴

Sommige organisaties die vanaf 1974 ZBO's genoemd worden zijn namelijk al eeuwen oud, zoals bijvoorbeeld de Universiteit Leiden die in 1575 werd opgericht. Vanaf de negentiende eeuw nam het aantal ZBO's gestaag toe omdat de overheid steeds meer taken op zich nam, bijvoorbeeld op het gebied van de sociale verzekeringen. De laatste jaren werd de groei vooral veroorzaakt door afslankingsoperaties, waarbij ministeriële taken en daarmee belaste ministerieonderdelen verzelfstandigd werden (zie hoofdstuk 5). In 1995 waren er meer dan 200 verschillende (groepen) ZBO's, die 18 % van de rijksbegroting voor hun rekening namen.

Met deze sterke groei van het aantal ZBO's werden in toenemende mate vragen gesteld over de democratische controlebaarheid van de bestuursorganen. De Algemene Rekenkamer (AR) deed daarom onderzoek naar deze problematiek, hetgeen in 1995 resulteerde in het rapport *Zelfstandige*

bestuursorganen en ministeriële verantwoordelijkheid. De AR concludeerde dat er sprake was van een wildgroei in de inrichting van ZBO's en dat nadere regels noodzakelijk waren.⁸⁵ Het kabinet formuleerde daarop haar standpunt in de nota 'Herstel van het primaat van de politiek bij de aansturing van ZBO's' en kondigde een aantal acties aan:

1. het creëren van een nieuw kader voor het instellen van ZBO's, in de vorm van algemene wet- en regelgeving;

2. het doorlichten van bestaande ZBO's.⁸⁶

Het algemene beleid rond ZBO's wordt gecoördineerd door de minister van Binnenlandse Zaken, in samenwerking met de minister van Financiën. De vakministers zijn verantwoordelijk voor hun 'eigen' ZBO.

171.

Actor Minister van Algemene Zaken
Handeling Het voorbereiden, vaststellen en evalueren van de Aanwijzingen voor de regelgeving inzake zelfstandige bestuursorganen, Stcrt. 1996/177, 16
Periode 1995-
Bron TK 1994-1995, 24 130, nr. 5
Product Aanwijzingen voor de regelgeving inzake zelfstandige bestuursorganen, Stcrt. 1996/177, 16

172.

Actor Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling Het voorbereiden, vaststellen en wijzigen van de Kaderwet Zelfstandige Bestuursorganen
Periode 1997-
Bron Motie Scheltema-De Nie 29 mei 1997, TK 1996-1997, 25 268, nr. 4
Opmerking De wet is nog in voorbereiding

173.

Actor Minister van Binnenlandse zaken
Handeling Het voorbereiden van de uitvoering van het programma Handreikingen Externe Verzelfstandiging
Periode 1998-
Bron TK 1999-2000, 26800, VII, nr. 2, p. 18
Product Rapport
Opmerking Vooral de relatie vakminister en ZBO staat centraal. Het programma omvat publicaties over externe verzelfstandigingen, werkconferenties of workshops. Drie ronden zijn gepland, waarvan één in 1999 is gehouden.

174.

Actor Vakminister
Handeling Het voorbereiden, vaststellen, wijzigen en intrekken van wet- en regelgeving betreffende (de instelling van) een ZBO
Periode 1974-
Grondslag Onder andere: Aanwijzingen inzake zelfstandige bestuursorganen, aanwijzing 124-I, art. 7, Stcrt. 1996/177, 17
Product Wet, beschikking
Opmerking De term ZBO werd in 1974 geïntroduceerd

175.

Actor Ministers van Binnenlandse Zaken, van Financiën en vakminister

Handeling Het onderzoeken van bestaansrede, sturingsinstrumenten en publiek- of
pivaatrechtelijke vormgeving van ZBO's
Periode 1995-1996
Bron Kabinetsstandpunt 'Herstel van het primaat van de politiek bij de aansturing van
zelfstandige bestuursorganen', TK 1994-1995, 24 130, nr. 5
Product *Rapportage doorlichting zelfstandige bestuursorganen*, Ministerie van
Binnenlandse Zaken (1997)

176.

Actor Vakminister
Handeling Het rapporteren aan de Tweede Kamer betreffende de genomen maatregelen in
verband met de aanpassing van ZBO's aan de 'Aanwijzingen inzake zelfstandige
bestuursorganen'
Periode 1997-
Bron TK 1996-1997, 25 268, nr. 1

177.

Actor Vakminister
Handeling Het instellen en evalueren van een ZBO
Periode 1945-
Opmerking - Hieronder vallen:
. het laten verrichten van onderzoek naar verzelfstandigingsmogelijkheden
. het instellen, evalueren en opheffen van een begeleidingscommissie;
. het inwinnen van advies
. het opstellen van een projectplan voor de verzelfstandiging
- De term ZBO werd in 1974 geïntroduceerd

324.

Actor Vakminister
Handeling Het stellen van voorschriften en het mandateren van bevoegdheden
inzake een zelfstandig bestuurlijk orgaan.
Periode 1945-
Grondslag Ontwerp wet Regels betreffende zelfstandige bestuursorganen
(Kaderwet zelfstandig bestuurlijke organen), Kamersitting 2000-2001,
Kamerstuk 27 426, art. 4, 9
Product Organisatiebeschikking, mandaat, aanwijzing, informatieprotocol,
controleprotocol, bezoldiging / schadeloosstelling
Opmerking Het betreft publiekrechtelijke of privaatrechtelijke organisaties, als
Zelfstandig bestuurlijke organen (zbo's), rechtspersonen met
wettelijke taak (rwt's) en 'notified bodies' (keuringsinstanties)
In het geval er handelingen bestaan met gelijke strekking maar met
specifieke wetgeving als grondslag genieten deze voorrang boven
deze handeling. Een ontwerp voor een kaderwet ZBO's is in
behandeling bij de Tweede Kamer.

325.

Actor Vakminister
Handeling Het al dan niet goedkeuren van regelingen en verantwoordingen van
een zelfstandig bestuurlijk orgaan.
Periode 1945-

Grondslag	Ontwerp Kaderwet zelfstandig bestuurlijke organen, art. 6, 12, 15, 17-23, 25, 27
Product	Goedkeuringsbeschikking bestuursreglement, tarieven, besluiten, begroting, jaarrekening, deelname aan rechtspersonen, eigendoms- en kredietovereenkomsten, verwerving van eigendom, fondsvorming, faillissement, surséance van betaling.
Opmerking	In het geval er handelingen bestaan met gelijke strekking maar met specifieke wetgeving als grondslag genieten deze voorrang boven deze handeling. Een ontwerp voor een kaderwet ZBO's is in behandeling bij de Tweede Kamer.

326.

Actor	Vakminister
Handeling	Het benoemen, schorsen of ontslaan van leden van een zelfstandig bestuurlijk orgaan.
Periode	1945-
Grondslag	Ontwerp Kaderwet zelfstandig bestuurlijke organen, art. 7
Product	Beschikking benoeming, schorsing, ontslag.
Opmerking	In het geval er handelingen bestaan met gelijke strekking maar met specifieke wetgeving als grondslag genieten deze voorrang boven deze handeling. Een ontwerp voor een kaderwet ZBO's is in behandeling bij de Tweede Kamer.

327.

Actor	Vakminister
Handeling	Het treffen van een voorziening wanneer een zelfstandig bestuurlijk orgaan zijn taak in ernstige mate verwaarloost.
Periode	1945-
Grondslag	Ontwerp Kaderwet zelfstandig bestuurlijke organen, art. 16
Product	Voorziening
Opmerking	Bijzondere gevallen uitgezonderd krijgt het orgaan eerst gelegenheid maatregelen ter verbetering te nemen. De minister stelt beide Kamers op de hoogte. In het geval er handelingen bestaan met gelijke strekking maar met specifieke wetgeving als grondslag genieten deze voorrang boven deze handeling. Een ontwerp voor een kaderwet ZBO's is in behandeling bij de Tweede Kamer.

328.

Actor	Vakminister
Handeling	Het voeren van overleg met een zelfstandig bestuurlijk orgaan in kader van het toezicht.
Periode	1945-
Grondslag	Ontwerp Kaderwet zelfstandig bestuurlijke organen, art. 8
Product	Correspondentie, toezichtbevindingen, melding van nevenfuncties
Opmerking	Het hebben of zullen aanvaarden van nevenfuncties wordt bekend door ter- inzagelegging bij het orgaan en bij het ministerie. In het geval er handelingen bestaan met gelijke strekking maar met specifieke wetgeving als grondslag genieten deze voorrang boven deze handeling. Een ontwerp voor een kaderwet ZBO's is in behandeling bij de Tweede Kamer.

329.

Actor Vakminister
Handeling Het rapporteren en adviseren over het functioneren van een zelfstandig bestuurlijk orgaan.
Periode 1945-
Grondslag Ontwerp Kaderwet zelfstandig bestuurlijke organen, art. 13, 27
Product Advies, rapport, jaarverslag
Opmerking In het geval er handelingen bestaan met gelijke strekking maar met specifieke wetgeving als grondslag genieten deze voorrang boven deze handeling. Een ontwerp voor een kaderwet ZBO's is in behandeling bij de Tweede Kamer.

330.

Actor Vakminister
Handeling Het verzamelen, beheren en beschikbaar stellen van gegevens over zelfstandig bestuurlijke organen van het departement.
Periode 1945-
Grondslag Ontwerp Kaderwet zelfstandig bestuurlijke organen, art.14
Product Databank
Opmerking De informatie over taakuitvoering wordt op verzoek geleverd, maar kan door de minister ook gevorderd worden.
In het geval er handelingen bestaan met gelijke strekking maar met specifieke wetgeving als grondslag genieten deze voorrang boven deze handeling. Een ontwerp voor een kaderwet ZBO's is in behandeling bij de Tweede Kamer.

331.

Actor Vakminister
Handeling Het bijdragen aan het interdepartementaal beleid inzake het functioneren van zelfstandig bestuurlijke organen in het algemeen.
Periode 1945-
Product Nota's
Opmerking Het gaat hier om beleidsvorming in het kader van markt en overheid, de toegankelijkheid van overheidsinformatie, de kabinetsvisie op het toezicht, een geïntegreerd middelenbeheer.
In het geval er handelingen bestaan met gelijke strekking maar met specifieke wetgeving als grondslag genieten deze voorrang boven deze handeling. Een ontwerp voor een kaderwet ZBO's is in behandeling bij de Tweede Kamer.

332.

Actor	Vakminister
Handeling	Het verslag doen aan de Staten-Generaal over het taakgericht en bedrijfsmatig functioneren van de zelfstandig bestuurlijke organen ingesteld door zijn departement.
Periode	1945-
Grondslag	Ontwerp Kaderwet zelfstandig bestuurlijke organen, art. 32
Product	Nota's
Opmerking	Het verslag wordt eenmaal in de vijf jaar gedaan. In het geval er handelingen bestaan met gelijke strekking maar met specifieke wetgeving als grondslag genieten deze voorrang boven deze handeling. Een ontwerp voor een kaderwet ZBO's is in behandeling bij de Tweede Kamer.

6.3.2.2 Privatisering

Privatisering is een tweede vorm van externe verzelfstandiging, waarbij overheidstaken worden overgeheveld naar een private organisatie. Dit kan gebeuren door middel van uitbesteding of taakafstoting.

Bij uitbesteding sluit een ministerie een contract met een particuliere onderneming over de productie van een bepaald goed of bepaalde dienst. Op deze manier is bijvoorbeeld bij een aantal ministeries de beveiliging geprivatiseerd. De uiteindelijke verantwoordelijkheid voor de taakuitoefening blijft in handen van de overheid.

Bij taakafstoting wordt een overheidstaak volledig overgelaten aan de markt. Hierbij vervalt de verantwoordelijkheid van de overheid om deze taak uit te voeren.⁸⁷ Een voorbeeld is de privatisering van de PTT.

Zoals in paragraaf 5.1.7 besproken is, speelt privatisering bij de rijksoverheid vooral vanaf 1982. Het algemene beleid betreffende privatisering werd gevoerd door de minister van Financiën. Ook de minister van Binnenlandse Zaken, hield zich hier mee bezig en dan vooral met de personele aspecten. Voor de handelingen die hieruit voortvloeiden zie het PIVOT-rapport nr. 72 betreffende het deelbeleidsterrein arbeidsvoorwaarden overheids personeel.⁸⁸

Een privatiseringsoperatie was voornamelijk een zaak van de vakminister, waarbij hij ondersteund werd door de Interdepartementale Begeleidingscommissie Privatisering (IBP).

Individuele privatiseringsprocessen zijn behandeld in het PIVOT-rapport inzake het betreffende beleidsterrein. Een voorbeeld is de privatisering van de het Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf, welke aan de orde komt in het rapport nr. 92, *Overheidsinformatievoorziening*, handelingnummer 245.

6.3.2.3 Publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties

Een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie (PBO) kan als een bijzondere vorm van externe verzelfstandiging aangemerkt worden. De PBO's zijn overlegorganisaties met verordenende, adviserende en medebewindstaken. De overheid laat dus een deel van haar taken over aan deze organisaties. De Wet op de bedrijfsorganisatie van 1950 maakt dit mogelijk.

De bedrijfsorganisaties maken onder andere afspraken over kwaliteit en oefenen daarop controle uit. Ook spelen zij een belangrijke rol bij met name de uitvoering van het Europese visserij- en landbouwbeleid.

Er zijn twee soorten PBO's. Ten eerste de produktschappen, die alle partijen organiseren die bij een bepaald produkt, van grondstof tot eindprodukt, zijn betrokken. In het produktschap voor Vee en Vlees zijn bijvoorbeeld boeren, slachthuizen, vleesverwerkende fabrieken en slagers vertegenwoordigd. Ten tweede zijn er bedrijfsschappen, die ondernemingen organiseren die dezelfde functie in een bedrijfskolom vervullen, zoals bijvoorbeeld het Slagersbedrijf. Aan het hoofd van de bedrijfsorganisaties staat de Sociaal Economische Raad (SER). Deze stelt de bedrijfslichamen in en heft ze op. Ook controleert de SER de begrotingen, heffingen en verordeningen van de bedrijfslichamen.⁸⁹

Ook vakministers zijn bij de PBO's betrokken, bijvoorbeeld tot en met 1992 door middel van het goedkeuren van verordeningen van de bedrijfslichamen. Voor deze handelingen kan verwezen worden naar E.A.T.M. Schreuder, *Sociaal-Economische Raad. Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de SER, adviesorgaan van de regering en toporgaan van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, 1950-1997*, PIVOT-rapport nr. 58 (Den Haag 1998) handelingen 14, 15, 20, 37, 79, 82, 83, 93, 94, 96, 98, 101, 129.

6.3.2.4 Toezicht

Onder toezicht verstaan we hier: het verzamelen van informatie over de vraag of een handeling of zaak voldoet aan de daaraan gestelde eisen, het zich daarna vormen van een oordeel daarover en het eventueel naar aanleiding daarvan ingrijpen.

Door de 'verzelfstandiging' van een groeiend aantal organisatieonderdelen binnen de rijksoverheid staat het thema toezicht vooral de laatste jaren sterk in de belangstelling. Dit blijkt onder andere uit het verschijnen van diverse publicaties over dit onderwerp, zoals het MDW-rapport *Zicht op toezicht* in 1997 en het rapport *Toezicht op de uitvoering van publieke taken* van de Algemene Rekenkamer in 1998.

De Ministeriële commissie voor marktwerking, deregulering en wetgevingskwaliteit (MCMDW) werd in 1995 opgericht en houdt zich onder andere bezig met toezichtsaspecten. Het rapport *Zicht op toezicht* (TK 1997-1998; 24036, nr. 73) van deze commissie behandelt de inrichting en uitvoering van het toezicht op marktordening en mededinging.

De handeling van de MCMDW en de bijbehorende Ambtelijke commissie voor marktwerking, deregulering en wetgevingskwaliteit is opgenomen in het *Basis-selectiedocument van de handelingen betreffende de kwaliteit van de Nederlandse wetgeving 1945-1998* (handeling 36) van het ministerie van Justitie.⁹⁰

Hoewel iedere minister zelf verantwoordelijk is voor het toezicht op de onder hem ressorterende diensten, is er op dit gebied een speciale rol weggelegd voor de Algemene Rekenkamer. De Algemene Rekenkamer is een onafhankelijk controleorgaan, belast met het onderzoek naar ontvangsten en uitgaven van het Rijk en een aantal rechtspersonen buiten het Rijk. Zij verricht rechtmatigheids- en doelmatigheidscontrole ten behoeve van de regering en de Staten-Generaal.⁹¹ In 1998 verscheen van de hand van de Algemene Rekenkamer het rapport *Toezicht op uitvoering van publieke taken*.

De handelingen die de Algemene Rekenkamer uitvoert met betrekking tot toezicht komen aan de orde in *Per slot van Rijksrekening. Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein beheer van de rijksbegroting over de periode 1945-1993*, PIVOT-rapport nr. 15 ('s-Gravenhage 1994), handelingen 41, 249, 251, 354, 355, 356 en 358.

Om het overheidstoezicht op uitvoerende organen en instanties en de relatie tussen toezicht en ministeriële verantwoordelijkheid in kaart te brengen werd in 1998 door de minister van Binnenlandse Zaken de Commissie-Holtslag in het leven geroepen. Deze commissie, onder leiding van drs. J.W. Holtslag, voltooide in 1998 het rapport getiteld *De ministeriële verantwoordelijkheid ondersteund*. De commissie concludeerde dat er meer aandacht nodig was voor

toezichtarrangementen. In het rapport werd tevens een checklist voor beschrijving en analyse van toezichtarrangementen opgenomen.⁹²

Naar aanleiding van dit rapport werden door diverse ministeries zelfevaluties met betrekking tot bestaande toezichtarrangementen uitgevoerd. Een negental diensten waren bij de evaluaties betrokken. Het betrof de Inspectie Financiën Lagere Overheden (Binnenlandse Zaken), de Stichting Ziektekostenverzekering Krijgsmacht (Defensie), de Stichting Reclassering Nederland (Justitie), Staatsbosbeheer (Landbouw, Visserij en Natuurbeheer), de sociale werkvoorziening (Sociale Zaken en Werkgelegenheid) en de volgende inspectiediensten: de Inspectie Politie (Binnenlandse Zaken), het Staatstoezicht op de Mijnen (Economische Zaken), de Onderwijsinspectie (Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen) en de Inspectie Gezondheidszorg (Volksgezondheid, Welzijn en Sport).

De zelfevaluaties werden begeleid door de Ambtelijke Commissie Toezicht (ACT), onder voorzitterschap van mr. H.C.J.L. Borghouts, die hiervoor op 18 september 1999 door de minister van Binnenlandse Zaken werd opgericht.

178.

Actor	Commissie Holtslag
Handeling	Het verrichten van onderzoek betreffende de relatie tussen toezicht en de ministeriële verantwoordelijkheid
Periode	1998
Grondslag	Ministerraad 13 december 1996, agendapunt 15b
Product	Rapport: <i>De ministeriële verantwoordelijkheid ondersteund. Een checklist voor een systematische beschrijving en analyse van toezichtsarrangementen. Rapportage van de commissie-Holtslag aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Commissie-Holtslag (Den Haag 1998)</i>
Opmerking	Een instellingsbeschikking is niet aanwezig

179.

Actor	Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling	Het instellen, evalueren en opheffen van de Ambtelijke Commissie Toezicht (ACT)
Periode	1999-2000
Bron	Aanbiedingsbrief bij rapport <i>De ministeriële verantwoordelijkheid ondersteund</i> , TK 1998-1999, 26 200 VII, nr. 48
Product	Instellingsbesluit Ambtelijke Commissie Toezicht, Stcrt. 1999/185, 7
Opmerking	- In het instellingsbesluit worden tevens voorzitter, leden en secretariaat benoemd - Het besluit vervalt op 1 oktober 2000

180.

Actor	Ambtelijke Commissie Toezicht
Handeling	Het adviseren van de minister van Binnenlandse Zaken over de formulering van kaders ten aanzien van de toezichtvraagstukken
Periode	1999-2000
Bron	Instellingsbesluit Ambtelijke Commissie Toezicht, art. 2,1b, Stcrt. 1999/185, 7
Product	<i>Vertrouwen in onafhankelijkheid</i> . Eindadvies Ambtelijke Commissie Toezicht (2000)

181.
 Actor Ministers van Binnenlandse Zaken, Defensie, Justitie, Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Economische Zaken, Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en de minister belast met Volksgezondheid
 Handeling Het evalueren van toezichtarrangementen voor een verzelfstandigde dienst van het eigen ministerie
 Periode 1999-2000
 Bron Aanbiedingsbrief bij rapport *De ministeriële verantwoordelijkheid ondersteund*, TK 1998-1999, 26 200 VII, nr. 48
 Product Nota, rapport

182.
 Actor Ambtelijke Commissie Toezicht
 Handeling Het toetsen van de departementale (zelf)evaluaties betreffende toezichtarrangementen
 Periode 1999-
 Grondslag Instellingsbesluit Ambtelijke Commissie Toezicht, art. 2.1a, Stcrt. 1999/185, 7
 Product Nota, rapport

6.4 Crisishandelingen

Het betreft hier twee handelingen die niet zijn opgenomen in RIO 49: Van pro-actie tot nazorg. Een institutioneel onderzoek naar het deelbeleidsterrein brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing vanaf 1952 ('s Gravenhage 1998).

334.
 Actor Vakminister
 Handeling Het voorbereiden, (mede-)vaststellen, coördineren en evalueren van het (departementaal) beleid voor de organisatie van het bestrijden van een crisis
 Periode 1945 -
 Product Crisishandboeken
 Opmerking Bijvoorbeeld een voedselveiligheids crisis of een uitbraak van een besmettelijke dierziekte.
 Let op: - Nationale rampen vallen onder een uitzonderlijke waardering
 - De handelingen ter bestrijding van een specifieke crisis zijn per beleidsterrein beschreven in de desbetreffende selectielijsten.

335.
 Actor Vakminister
 Handeling Het opzetten van een crisisorganisatie
 Periode 1945 -
 Product (organisatie) beschikkingen
 Opmerking N.B. De handelingen ter bestrijding van een specifieke crisis zijn per beleidsterrein beschreven in de desbetreffende selectielijsten. Dit geldt ook voor de facilitaire zaken.

7 Rijksinkoopbureau

7.1 Algemeen

Het rijksaankoopbeleid is erop gericht om op zo doelmatig mogelijke wijze te voorzien in de behoefte van de overheid aan goederen, werken en diensten.⁹³ Vanuit de gedachte dat bij grote lichamen als de rijksdienst centrale inkoop het voordeligst is, werd door de minister van Financiën in 1921 het Rijksinkoopbureau (RIB) opgericht en belast met de taak te voorzien in de aanschaffingen van goederen (en het sluiten van contracten voor diensten) die de rijksinstellingen voor de uitvoering van hun taken nodig hadden. Vanaf dat moment mochten de ministeries hun goederen en diensten alleen via het RIB aanschaffen. Dezelfde verplichting gold voor instellingen die door de minister van Financiën aan rijksinstellingen gelijkgesteld werden. Overigens mochten ook andere instellingen van de diensten van het RIB gebruik maken, mits zij van de minister daarvoor toestemming hadden gekregen. Met name gold dit voor decentrale, semi-overheids- en van overheidswege gesubsidieerde instellingen, zoals scholen en universiteiten, ziekenhuizen, verpleegtehuizen en bejaardenoorden. Deze categorie werd aangeduid met de term ‘vrijwillige afnemers’.⁹⁴

Tot 1967/1969 was de verplichte aanschaffing beperkt tot goederen die voorkwamen op een lijst die werd opgesteld en bijgehouden door de Commissie van Toezicht op het RIB, wat niet wegnam dat men ook voor andere goederen bij het bureau terecht kon. Het was echter mogelijk van de commissie vrijstelling van deze verplichting te krijgen. Bovendien mochten in urgente gevallen goederen buiten het RIB om aangeschaft worden, als redelijkerwijs kon worden aangenomen dat het inschakelen van het bureau niet tot tijdige levering zou leiden; men diende dan wel het RIB hiervan te verwittigen. Tussen 1967 en 1969, toen een overgangsregeling van kracht was, was de lijst van goederen waarvoor een verplichte bemiddeling door het RIB gold, bij Koninklijk Besluit vastgesteld.⁹⁵

In 1967 werd het assortiment van het RIB uitgebreid tot alle roerende goederen die de rijksinstellingen voor de uitoefening van de dienst nodig hadden. De verplichting tot aanschaffing via het RIB ging echter pas in 1969 in. Een uitzondering werd gemaakt voor specifieke Defensie- en PTT-goederen, die niet onder de werkingssfeer van de nieuwe regeling vielen. Tegelijk met de taakuitbreiding van het RIB werd de Commissie van Toezicht omgedoopt in Raad van Toezicht. Dertien jaar later, in 1980, werd de taak van het RIB andermaal uitgebreid: dit maal met het ‘aankopen’ van diensten die samenhangen met de aanschaffing van goederen en het sluiten van schoonmaak-contracten. Met dit laatste werd een reeds bestaande praktijk bevestigd: het RIB bemiddelde feitelijk al vanaf 1976 bij het contracteren van schoonmaakbedrijven.⁹⁶

De taak van het RIB bestond in de zorg voor het centraliseren van de verschillende bestellingen voor de rijksdienst en het eenheid te brengen in de aard, de benaming, de te stellen kwaliteitseisen en de leveringsvoorwaarden van de artikelen (unificatie), om de meest gunstige voorwaarden te bedingen. Aanvankelijk beperkte het RIB zich tot het bemiddelen tussen leverancier en afnemer en mocht het niet zelf voorraden aankopen en opslaan. Tijdens de Duitse bezetting werd onder druk van de schaarste en de daardoor noodzakelijke distributiemaatregelen dit principe opgegeven. In de hier beschreven periode hanteerde het RIB ten aanzien van de afhandeling van de ingediende bestelaanvragen de volgende bestelmethode:

1. *de rechtstreekse bestelmethode d.m.v. de RIB-Handleiding*

Voor een groot aantal artikelsoorten werden door het RIB contracten gesloten met een aantal leveranciers. Goederen vallende onder deze contracten konden door de afnemers rechtstreeks bij deze leveranciers worden besteld. Deze methode staat bekend als de ‘Handleidingmethode’, naar de RIB-Handleiding, de catalogus waarin de contracten waren opgenomen. De selectie van leveranciers berustte op concurrentiestelling en prijsvergelijking.

2. *de rechtstreekse bestelmethode bij het magazijn van het RIB*

Voor een aantal veel gevraagde artikelen had het RIB de beschikking over een eigen magazijn. Bestellingen voor deze artikelen moesten rechtstreeks aan het RIB worden gedaan. Het ging hier voornamelijk om eenvoudige schrijfwaren, textiel en schoonmaakartikelen.

3. *de via-methode*

Artikelen die niet in de RIB-Handleiding werden vermeld of waarvan het orderbedrag het maximum overschreed, konden worden besteld d.m.v. de zogenaamde 'via-methode'. Hierbij gaf het RIB, op schriftelijke aanvraag van een afnemer, een koopadvies over de wijze waarop de aankoop het best gerealiseerd kon worden. Indien de afnemer op basis van dit advies tot de aankoop besloot, plaatste het RIB de opdracht. Deze methode werd vooral bij de inkoop van diensten gehanteerd.

4. *de S-regeling*

Op verzoek werden met leveranciers speciale regelingen worden getroffen, waarbij afnemers tot een gelimiteerd bedrag rechtstreeks goederen konden aankopen die op korte termijn en periodiek nodig waren. Deze leveranties werden afgeschreven op een door het RIB verstrekte bon.

5. *de jaarafroeporders*

Als een afnemer regelmatig een bepaald artikel nodig had en het hierbij op jaarbasis om belangrijke hoeveelheden ging, sloot het RIB een afroeporder voor één of meerdere jaren. De afnemer kon dan zijn artikelen rechtstreeks afroepen bij de gecontracteerde leverancier.

Tot 1935 betaalde het RIB de leveranciers rechtstreeks. Om bezuinigingsredenen werd in dat jaar door de minister van Financiën de centrale afdoening van de rekeningen verlaten en bepaald dat de afnemers direct aan de leveranciers moesten betalen. Ten slotte zij opgemerkt dat het bureau vrij spoedig na zijn oprichting is overgegaan tot het samenstellen van catalogi en bestellijsten, om de wijze van bestellen te vereenvoudigen en misverstanden bij het plaatsen van orders te voorkomen.

Na de oorlog, en vooral na 1965, nam de omzet van het RIB explosief toe als gevolg van de groei in omvang van de rijksdienst en de toename van het aantal vrijwillige afnemers. Aanvankelijk probeerde men deze stijging tegen te gaan door de drempel voor de verplichte winkelnering door het RIB te verhogen van fl. 35 naar fl. 100 en vervolgens naar fl. 200.

In de loop van de jaren tachtig werd het voortbestaan van het bureau voorwerp van discussie. Allereerst werd het functioneren van het RIB doorgelicht in het rapport *Rijksaankoopbeleid Heroverweging 1984*, waarna de minister van Financiën de Commissie Doelmatigheid Overheidsaanschaffingsbeleid met een nader onderzoek belastte.⁹⁷ De bevindingen waren van dien aard dat in het regeerakkoord van 1986 het voornemen werd opgenomen dat het RIB geprivatiseerd zou worden. Een belangrijk motief was dat van de verplichte inschakeling van het RIB door de rijksinstellingen in de praktijk weinig meer terecht kwam. Ook werden de overheidsregels en richtlijnen waaraan het RIB zich als overheidsinstelling had te houden, als hindernissen voor een optimaal functioneren van deze dienst ervaren. Daarnaast speelde ook ideologische concepten als de versterking van de marktsector en het terugdringen van de overheid bij de beslissing van het tweede kabinet Lubbers een rol. Hetzelfde jaar nog riep de minister van Financiën een Werkgroep privatisering Rijksinkoopbureau (Werkgroep Steenberg) in het leven die de mogelijkheden van dit voornemen moest onderzoeken. Goed drie jaar later werd de privatisering gerealiseerd door de RIB te laten opgaan in de naamloze vennootschap Nederlands Inkoopcentrum, waarvan de Staat der Nederlanden enig aandeelhouder werd. Tegelijkertijd werd de gedwongen winkelnering voor de meeste producten afgeschaft, waarmee de ministeries – geheel in de lijn met de tendens tot meer zelfbeheer – hun eigen verantwoordelijkheden kregen bij de doelmatige besteding van hun budget.

Bij de vakminister kunnen globaal de volgende stappen in het aanschaffingsproces worden onderscheiden. Een voorstel wordt ingediend bij de directie Algemene Zaken of een andere aanschaffende afdeling, die de doelmatigheid van het voorstel beoordeelt – soms in samenwerking met een gespecialiseerde afdeling zoals de centrale directie Organisatie en Automatisering. Hierna vindt een markt oriëntatie plaats, waarbij de aanschaffende afdeling informatie over de prijs en het product van de aan te schaffen goederen (of diensten) verzamelt. Kent de overheid voor een bepaald product een vaste leverancier (zoals het RIB), dan kan deze fase worden overgeslagen. Vervolgens wordt de order geplaatst bij de leverancier geplaatst. Na levering en product- en proceskeuring volgt dan de factuurbehandeling en betaling.⁹⁸

7.2 Handelingen

7.2.1 Algemene handelingen

183.

Actor	Minister van Financiën
Handeling	Het voorbereiden, mede-vaststellen, coördineren en evalueren van het rijksinkoopbeleid
Periode	1945-1990
Product	O.a. beleidsnota, beleidsnotitie, rapport, advies en evaluatie
Opmerking	De eigenlijke vaststelling van het beleid vindt plaats in de ministerraad. Onder deze handeling valt ook: <ul style="list-style-type: none"> - het voeren van overleg met andere betrokken actoren op het beleidsterrein; - het voorbereiden van een standpunt ter inbrenging in de ministerraadsvergaderingen voor beraad en besluitvorming betreffende het beleidsterrein; - het voeren van overleg met / het leveren van bijdragen aan het overleg met het staatshoofd betreffende het beleidsterrein; - het voorbereiden van een Memorie van Toelichting op de Rijksbegroting het beleidsterrein; - het toetsen van de uitvoering van het beleid (evaluatie); - het leveren van commentaar op de recht- en doelmatigheidscontroles van de Algemene Rekenkamer op het beleidsterrein; - het aan een externe adviescommissie verzoeken om advies betreffende het beleidsterrein; - het informeren van het Kabinet van de Koningin over ontwikkelingen op het beleidsterrein; - het voorbereiden en vaststellen van het voorlichtingsbeleid -

184.

Actor	Vakminister
Handeling	Het beschikbaar stellen van informatie aan de minister van Financiën ten behoeve van het voorbereiden, mede-vaststellen en evalueren van het rijksinkoopbeleid
Periode	1945-
Product	Brief, nota, rapport

185.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het opstellen van periodieke verslagen over het rijksinkoopbeleid
Periode 1945- 1990
Product Serie jaarverslagen, kwartaalverslagen, maandverslagen
Opmerking Het betreft hier alléén voorbereidingen waarvoor in de wet- en regelgeving geen grondslagen te vinden zijn

186.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het voorbereiden van de totstandkoming, wijziging en intrekking van wet- en regelgeving betreffende het rijksinkoopbeleid
Periode 1945-1990
Product Wet, algemene maatregel van bestuur, koninklijk besluit
Opmerking Het betreft hier alléén voorbereidingen waarvoor in de wet- en regelgeving geen grondslagen te vinden zijn

187.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het beantwoorden van Kamervragen en het anderszins op verzoek incidenteel informeren van leden van of commissies uit de Kamers der Staten-Generaal betreffende het rijksinkoopbeleid
Periode 1945-1990
Product Brief, notitie
Opmerking Het informeren van de Commissies voor de Verzoekschriften valt binnen de omschrijving van de bovenstaande handeling

188.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het beslissen op beroepschriften naar aanleiding van beschikkingen betreffende de rijksinkoop en het voeren van verweer in beroepschriftprocedures voor administratief rechterlijke organen
Periode 1945-1990
Product Beschikking, verweerschrift

189.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het mede-voorbereiden van het vaststellen, wijzigen en intrekken van internationale regelingen betreffende de rijksinkoop en het presenteren van Nederlandse standpunten in intergouvernementele organisaties
Periode 1945-1990
Product Internationale regeling, nota, rapport

190.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het beantwoorden van vragen van overheidsorganisaties, individuele burgers, bedrijven en instellingen betreffende het rijksinkoopbeleid
Periode 1945-1990
Product Brief, notitie

191.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het uitvoeren van voorlichtingsactiviteiten op het terrein van de rijksinkoop

Periode 1945-1990
Product Voorlichtingsmateriaal

192.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het vaststellen van de opdracht en het eindproduct van (wetenschappelijk) onderzoek betreffende de rijksinkoop

Periode 1945-1990
Product Offerte, brief, rapport

193.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het begeleiden van (wetenschappelijk) onderzoek betreffende de rijksinkoop

Periode 1945-1990
Product Notitie, notulen, brief

194.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het verzamelen en bewerken van gegevens ten behoeve van (wetenschappelijk) onderzoek betreffende de rijksinkoop

Periode 1945-1990

195.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het financieren van (wetenschappelijk) onderzoek betreffende de rijksinkoop

Periode 1945-1990
Product Rekening, declaratie

7.2.2 Regelgevend

196.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het voordragen van een KB waarbij algemene bepalingen worden vastgesteld ten aanzien van de werking van het Rijksinkoopbureau

Periode 1945-1990
Product - Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64
- Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429
- Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378

197.

Actor Minister van Defensie
Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling Het mede-voordragen van een KB waarbij algemene bepalingen worden vastgesteld ten aanzien van de werking van het Rijksinkoopbureau

Periode ca. 1980-1990
Product Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378

198.

Actor Minister van Financiën

Handeling	Het bepalen van het tijdstip waarop de Keurings- en Magazijndienst niet meer aan het RIB verbonden is
Periode	1945-1967
Grondslag	Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 15.1

7.2.3 Directie

199.

Actor	Minister van Financiën
Handeling	Het voordragen van een KB waarbij de directeur van het Rijksinkoopbureau wordt benoemd
Periode	1945-1990
Grondslag	Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 1.3; Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 2.1; Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb.1980/378, art. 2.1

200.

Actor	Minister van Financiën
Handeling	Het vaststellen van een instructie voor de directeur van het Rijksinkoopbureau
Periode	1945-1990
Grondslag	Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 1.4; Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 2.2; Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 2.2

201.

Actor	Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau
Handeling	Het adviseren van de minister van Financiën inzake het vaststellen van een instructie voor de directeur van het Rijksinkoopbureau
Periode	1967-1980
Grondslag	Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 2.2

202.

Actor	Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau
Handeling	Het adviseren van de minister van Financiën inzake het vaststellen van een instructie voor de directeur van het Rijksinkoopbureau
Periode	1980-1990
Grondslag	Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 2.2

7.2.4 Commissie van Toezicht op het Rijksinkoopbureau

203.

Actor	Minister van Financiën
Handeling	Het benoemen van de voorzitter en leden van de Commissie van Toezicht op het Rijksinkoopbureau
Periode	1949-1990
Grondslag	Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 2.3

204.
Actor Minister van Financiën
Handeling Het vaststellen van een instructie voor de Commissie van Toezicht op het Rijksinkoopbureau
Periode 1949-1990
Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 2.4

7.2.5 Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau

205.
Actor Minister van Financiën
Handeling Het benoemen van (plaatsvervangende) leden en secretaris van de Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau
Periode 1967-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 3.1

206.
Actor Minister van Defensie
Minister van Verkeer en Waterstaat
Minister van Onderwijs en Wetenschappen
Handeling Het overeenstemmen met de minister van Financiën inzake de benoeming van een vertegenwoordiger van het ministerie tot lid in de Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau
Periode 1967-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 3.3

207.
Actor Minister van Financiën
Handeling Het benoemen van de voorzitter van de Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau
Periode 1967-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 3.3

208.
Actor Minister van Financiën
Handeling Het vaststellen van een instructie voor de Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau
Periode 1967-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 3.5

7.2.6 Commissie van advies inzake rijksinkopen

209.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het benoemen van de leden van de Commissie van advies inzake rijksinkopen
Periode 1949-1967
Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 3.3

7.2.7 Contact- en Adviescommissie voor Doelmatige Aanschaffing (CADA)

210.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het benoemen van (plaatsvervangende) leden van de Contact- en Adviescommissie voor Doelmatige Aanschaffing
Periode 1967-
Grondslag Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 4.3

211.

Actor Ministers van Defensie en Verkeer en Waterstaat
Handeling Het overeenstemmen met de minister van Financiën inzake het benoemen van een vertegenwoordiger van het ministerie tot lid van de Contact- en Adviescommissie voor Doelmatige Aanschaffing
Periode 1967-
Grondslag Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 4.3

212.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het vaststellen van een instructie voor de Contact- en Adviescommissie voor Doelmatige Aanschaffing
Periode 1967-
Grondslag Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 4.7

213.

Actor Minister van Defensie en Verkeer en Waterstaat
Handeling Het overeenstemmen met de minister van Financiën inzake het vaststellen van een instructie voor de Contact- en Adviescommissie voor Doelmatige Aanschaffing
Periode 1967-
Grondslag Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 4.7

214.

Actor Contact- en Adviescommissie voor Doelmatige Aanschaffing
Handeling Het adviseren van de Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau inzake het rijksinkoopbeleid
Periode 1967-1980
Grondslag Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429), art. 3.5 (2.)

7.2.8 Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau

215.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het benoemen van (plaatsvervangende) leden en secretaris van de Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau
Periode 1980-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 3.1

216.

Actor Ministers van Defensie, Verkeer en Waterstaat, Onderwijs en Wetenschappen, Cultuur, Recreatie en Maatschappelijke werk en de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur
Handeling Het ter benoeming voordragen van een lid van de Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau
Periode 1980-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 3.2

217.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het benoemen van waarnemers in de Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau
Periode 1980-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 3.2

218.

Actor Ministers van Binnenlandse Zaken en Economische Zaken
Handeling Het ter benoeming voordragen van een waarnemer in de Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau
Periode 1980-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 3.2

219.
 Actor Minister van Economische Zaken
 Handeling Het overeenstemmen met de minister van Financiën inzake de benoeming van vertegenwoordigers van het bedrijfsleven in de Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau
 Periode 1980-1990
 Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 3.3
220.
 Actor Minister van Financiën
 Handeling Het benoemen van de voorzitter van de Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau
 Periode 1980-1990
 Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 3.4
221.
 Actor Minister van Financiën
 Handeling Het vaststellen van een instructie voor de Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau
 Periode 1980-1990
 Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 4.7

7.2.9 Verplichte bemiddeling door het Rijksinkoopbureau

222.
 Actor Minister van Financiën
 Handeling Het gelijkstellen van een instelling met een rijksinstelling in verband met de taakuitoefening van het Rijksinkoopbureau
 Periode 1945-1990
 Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 1.2;
 Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 1.2;
 Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 1.2
223.
 Actor Commissie van Toezicht op het Rijksinkoopbureau
 Handeling Het opmaken van een lijst van goederen, bij de aanschaf van welke het Rijksinkoopbureau bemiddeling verleent ten behoeve van rijksinstellingen en daarmee gelijkgestelde instellingen
 Periode 1945-1967
 Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 4.1

- 224.
- Actor Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau
- Handeling Het bepalen, welke goederen door het RIB worden aangeschaft voor:
- de Koninklijke Marine
 - de Koninklijke Landmacht
 - de Koninklijke Luchtmacht
 - het Staatsbedrijf der PTT
- Periode 1967-1980
- Grondslag Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 7.1
- 225.
- Actor Contact- en Adviescommissie voor Doelmatige Aanschaffing
- Handeling Het adviseren van de Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau inzake het bepalen, welke goederen door het Rijksinkoopbureau worden aangeschaft voor:
- de Koninklijke Marine
 - de Koninklijke Landmacht
 - de Koninklijke Luchtmacht
 - het Staatsbedrijf der PTT
- Periode 1967-1980
- Grondslag Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 7.1
- 226.
- Actor Minister van Financiën
- Handeling Het beslissen of een door de minister van Defensie / het Staatsbedrijf der PTT aan te schaffen artikel behoort tot een categorie goederen die via het Rijksinkoopbureau aangeschaft moeten worden
- Periode 1980-1990
- Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 7.2
- 227.
- Actor Minister van Defensie
- Handeling Het overeenstemmen met de minister van Financiën inzake het beslissen of een door de minister van Defensie aan te schaffen artikel behoort tot een categorie goederen die via het Rijksinkoopbureau aangeschaft moeten worden
- Periode 1980-1990
- Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 7.2
- 228.
- Actor Minister van Verkeer en Waterstaat
- Handeling Het overeenstemmen met de minister van Financiën inzake het beslissen of een door het Staatsbedrijf der PTT aan te schaffen artikel behoort tot een categorie goederen die via het RIB aangeschaft moeten worden
- Periode 1980-1990
- Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 7.2

229.
Actor Minister-president / Minister van Algemene Zaken
Handeling Het beslissen in laatste instantie of een door de minister van Defensie / het Staatsbedrijf der PTT aan te schaffen artikel behoort tot een categorie goederen die via het Rijksinkoopbureau aangeschaft moeten worden
Periode 1980-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 7.2

230.
Actor Raad voor de Rijksdienst
Handeling Het adviseren van de minister-president / minister van Algemene Zaken of een door de minister van Defensie / het Staatsbedrijf der PTT aan te schaffen artikel behoort tot een categorie goederen die via het Rijksinkoopbureau aangeschaft moeten worden
Periode 1980-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 7.2

7.2.10 Vrijstelling

231.
Actor Vakminister
Handeling Het indienen van een verzoek om vrijstelling van de verplichting om bij de aanschaffing van bepaalde goederen gebruik te maken van de diensten van het Rijksinkoopbureau
Periode 1945-1990
Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 9.1;
Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 8.1;
Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 8.1
Opmerking Het verzoek wordt ingediend bij:
- de Commissie van Toezicht op het Rijksinkoopbureau (1945-1967);
- de Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau (1967-1980);
- de minister van Financiën (1980-1990)

232.
Actor Commissie van Toezicht op het Rijksinkoopbureau (tot 1967)
Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau (1967-1980)
Minister van Financiën (vanaf 1980)
Handeling Het beschikken op een verzoek van de vakminister om vrijstelling van de verplichting om bij de aanschaffing van bepaalde goederen gebruik te maken van de diensten van het Rijksinkoopbureau
Periode 1945-1990
Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 9.1;
Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 8.1;
Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 8.1
Opmerking Vanaf 1967 wordt een afschrift van het besluit naar de Algemene Rekenkamer gezonden

233.
 Actor Rijksinkoopbureau
 Handeling Het aan een vakminister verlenen van ontheffing van de verplichting om goederen en diensten door het Rijksinkoopbureau te doen aanschaffen
 Periode 1967-1990
 Grondslag Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 6;
 Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 6
 Opmerking Het RIB kan ontheffing verlenen op grond van het geringe kwantum en/of van het geringe bedrag van de te verrichten aanschaffing

234.
 Actor Vakminister
 Handeling Het melden aan het Rijksinkoopbureau dat hij zelfstandig goederen / diensten heeft aangeschaft
 Periode 1945-1990
 Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 9.3;
 Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 8.5;
 Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 8.4
 Opmerking Deze handeling wordt alleen verricht, indien de vakminister zelfstandig heeft aangeschaft, aannemende dat bij inschakeling van het Rijksinkoopbureau de levering niet tijdig zou kunnen plaats hebben.

235.
 Actor Rijksinkoopbureau
 Handeling Het aan de vakminister kenbaar maken of het zich kan verenigen met een door de vakminister zelfstandig verrichte aanschaf van goederen / diensten
 Periode 1945-1990
 Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 9.4
 Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 8.6;
 Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 8.5

7.2.11 Vrijwillige afnemers

236.
 Actor Minister van Financiën
 Handeling Het beschikken op een verzoek van een vrijwillige afnemer om bij de aanschaf van goederen of diensten gebruik te maken van bemiddeling door het Rijksinkoopbureau
 Periode 1945-1980
 Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 7.2
 Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, 5.2
 Opmerking De minister van Financiën kan aan de vergunning voorwaarden verbinden.

237.
Actor Minister van Financiën
Handeling Het verlenen van een vergunning aan afnemers buiten de rijksdienst gebruik te maken van de diensten van het Rijksinkoopbureau
Periode 1980-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 5.2
Opmerking De minister van Financiën kan aan de vergunning voorwaarden verbinden.

7.2.12 Aanschaffing door het Rijksinkoopbureau

238.
Actor Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau
Handeling Het adviseren van de minister van Financiën inzake de taakuitvoering door het Rijksinkoopbureau
Periode 1980-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 4.1

239.
Actor Minister van Financiën
Handeling Het geven van aanwijzingen inzake de wijze waarop het Rijksinkoopbureau in de aanschaf van goederen voor de rijksdienst voorziet
Periode 1945-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 1.2

240.
Actor Rijksinkoopbureau
Handeling Het inwinnen van prijsopgaven van goederen / diensten
Periode 1945-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 1.3
Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 1.4

241.
Actor Rijksinkoopbureau
Handeling Het (doen) beproeven van de kwaliteit van goederen / diensten
Periode 1945-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 1.3
Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 1.4

242.
Actor Rijksinkoopbureau
Handeling Het (doen) keuren van goederen
Periode 1945-1990
Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 15.1;
Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 1.3
Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 1.4

243.
 Actor Rijksinkoopbureau
 Handeling Het vaststellen van een bestellijst
 Periode 1945-1990
244.
 Actor Rijksinkoopbureau
 Handeling Het uitgeven van een catalogus
 Periode 1945-1990
245.
 Actor Rijksinkoopbureau
 Handeling Het aanschaffen van roerende goederen ten behoeve van een rijksinstelling of vrijwillige afnemer
 Periode 1945-1990
 Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 4.1 en 6;
 Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 1.2;
 Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 1.2
246.
 Actor Rijksinkoopbureau
 Handeling Het sluiten van een (moeder)overeenkomst inzake de levering van goederen, diensten of huur ten behoeve van een rijksinstelling of vrijwillige afnemer
 Periode 1945-1990
 Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 4.1 en 6;
 Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 1.2 en 1.4;
 Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 1.3
247.
 Actor Rijksinkoopbureau
 Handeling Het (doen) controleren van overeengekomen eenheidsprijzen en voorwaarden
 Periode 1945-1990
 Grondslag Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 1.3;
 Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 1.4
248.
 Actor Rijksinkoopbureau
 Handeling Het (doen) opslaan van goederen
 Periode 1945-1990
 Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 15.1;
 Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 1.3
 Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 1.4
249.
 Actor Commissie van Toezicht op het Rijksinkoopbureau
 Handeling Het bepalen welke goederen voor unificatie in aanmerking komen
 Periode 1945-1967
 Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 14

250.
Actor Rijksinkoopbureau
Handeling Het uitgeven van bestellijsten ten behoeve van de samenvoeging van orders
Periode 1945-1990
Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 11

251.
Actor Rijksinkoopbureau
Handeling Het overleggen met de Commissie van Toezicht op het Rijksinkoopbureau inzake de bepaling welke goederen voor unificatie in aanmerking komen
Periode 1945-1967
Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 14

7.2.13 Vergoeding

252.
Actor Minister van Financiën
Handeling Het vaststellen van de vergoeding die voor bemiddeling door het Rijksinkoopbureau in rekening gebracht wordt
Periode 1945-1990
Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 7.3
Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 1.5
Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 1.5

253.
Actor Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau
Handeling Het adviseren van de minister van Financiën inzake het vaststellen van de vergoeding die voor bemiddeling door het Rijksinkoopbureau in rekening gebracht wordt
Periode 1967-1980
Grondslag Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 1.5

254.
Actor Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau
Handeling Het adviseren van de minister van Financiën inzake het vaststellen van de vergoeding die voor bemiddeling door het Rijksinkoopbureau in rekening gebracht wordt
Periode 1980-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 1.5

255.
Actor Rijksinkoopbureau
Handeling Het aangeven van het jaarlijks minimum van aan te schaffen goederen en diensten waarvoor het Rijksinkoopbureau bemiddeld moet hebben, eer het van de vakminister / vrijwillige afnemer een vergoeding kan eisen
Periode 1945-1967
Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 8

256.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het vaststellen van de vergoeding van kosten die aan afnemers voor keuring door en opslag bij de Keurings- en Magazijndienst in rekening worden gebracht
Periode 1945-1967
Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 15.2

257.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het vaststellen van regels inzake de wijze waarop de betaling der goederen en diensten, welke door bemiddeling van het Rijksinkoopbureau zijn geleverd, plaats vindt
Periode 1945-1990
Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 16;
Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 11
Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 11

7.2.14 Toezicht

258.

Actor Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau
Handeling Het rapporteren in het kader van het houden van toezicht op een doelmatige taakuitvoering van het RIB
Periode 1967-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 3.5

7.2.15 Bemiddeling bij onenigheid

259.

Actor Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau
Handeling Het bemiddelen in geval van onenigheid tussen een afnemer of een leverancier en het Rijksinkoopbureau
Periode 1980-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 4.2

260.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het beslechten van een geschil tussen een afnemer of een leverancier en het RIB
Periode 1980-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 4.3

261.

Actor Raad van Advies inzake het Rijksinkoopbureau
Handeling Het adviseren van de minister van Financiën inzake het beslechten van een geschil tussen een afnemer of een leverancier en het Rijksinkoopbureau
Periode 1980-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 4.3

7.2.16 Beroep

262.

Actor Vakminister

Handeling Het bij de minister van Financiën in beroep gaan tegen een besluit van:
- de Commissie van Toezicht op het Rijksinkoopbureau (tot 1967)
- de Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau (1967-1980)

Periode 1945-1980

Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 5.1 en 10.1;
Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 7.3 en 8.2

263.

Actor Minister van Financiën

Handeling Het beslissen in beroep tegen een beslissing van:
- de Commissie van Toezicht op het Rijksinkoopbureau (1949-1967)
- de Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau (1967-1980)

Periode 1949-1980

Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 5.1 en 10.1;
Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 7.3 en 8.2

Opmerking De minister van Financiën neemt de beslissing in overleg met de vakminister onder wiens ministerie de rijksinstelling ressorteert die tegen de beslissing van de Commissie in beroep is gegaan

264.

Actor Commissie van advies inzake rijksinkopen (tot 1967)
Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau (1967-1980)

Handeling Het adviseren van de minister van Financiën (tot 1980) / minister-president (1980-) inzake een beroep van de vakminister tegen een beslissing van:
- de Commissie van Toezicht op het Rijksinkoopbureau (1949-1967)
- de Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau (1967-1980)

Periode 1945-1980

Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 3.4
Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 7.4 en 8.3

265.

Actor Minister van Financiën
Vakminister

Handeling Het opstellen van een gezamenlijke nota waarin een beroepszaak waarover de minister van Financiën en de vakminister geen overeenstemming hebben bereikt, wordt voorgelegd aan de Ministerraad

Periode 1967-1980

Grondslag Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 7.4

266.
Actor Vakminister
Handeling Het bij de minister-president in beroep gaan tegen een besluit van de minister van Financiën
Periode 1980-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 8.2

267.
Actor Minister van Algemene Zaken
Handeling Het beslissen in uitspraak tegen een beslissing van de minister van Financiën
Periode 1980-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 8.2
Opmerking De minister van Financiën neemt de beslissing in overleg met de vakminister onder wiens ministerie de rijksinstelling ressorteert die tegen de beslissing van de Commissie in beroep is gegaan

268.
Actor Raad voor de Rijksdienst
Handeling Het adviseren van de minister-president inzake een beroep van de vakminister tegen een beslissing van de minister van Financiën
Periode 1980-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 8.2

269.
Actor Vakminister
Handeling Het overeenstemmen met de minister van Financiën inzake het beroep tegen een beslissing van de Commissie van Toezicht op het Rijksinkoopbureau (tot 1967) / de Raad van Toezicht op het Rijksinkoopbureau
Periode 1945-1990
Grondslag Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64, art. 5.3
Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 7.4 en 8.3

7.2.17 Werkgroep privatisering Rijksinkoopbureau (Werkgroep Steenbergen)

270.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het instellen, evalueren en opheffen van de Werkgroep privatisering Rijksinkoopbureau
Periode 1986-1989
Product Besluit van de staatssecretaris van Financiën van 23 oktober 1986 tot instelling van de Werkgroep privatisering Rijksinkoopbureau, Centrale Directie en Organisatie nr. 186-5258
Opmerking Het instellingsbesluit bevat tevens de benoeming van de voorzitter en de leden.

271.

Actor Werkgroep privatisering Rijksinkoopbureau (Werkgroep Steenbergen)
Handeling Het onderzoeken van de privatiseringsmogelijkheden van het Rijksinkoopbureau
Periode 1986-1989
Grondslag Besluit van de staatssecretaris van Financiën van 23 oktober 1986 tot instelling van de Werkgroep privatisering Rijksinkoopbureau, Centrale Directie en Organisatie nr. 186-5258, art. 2, onder a

7.2.18 Verzelfstandiging

272.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het voordragen van een wet waarbij het Rijksinkoopbureau geprivatiseerd wordt
Periode 1945-1990
Product Wet N.V. Nederlands Inkoopcentrum, 28 december 1989, Stb. 1990/25

273.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het namens de Staat der Nederlanden oprichten van de N.V. Nederlands Inkoopcentrum
Periode 1990-
Grondslag Wet N.V. Nederlands Inkoopcentrum, 28 december 1989, Stb. 1990/25, art. 2.1

274.

Actor Minister van Financiën
Handeling Het vaststellen van de kapitaalsom waardoor de Staat der Nederlanden in de N.V. Nederlands Inkoopcentrum participeert
Periode 1990-
Grondslag Wet N.V. Nederlands Inkoopcentrum, 28 december 1989, Stb. 1990/25, art. 2.3

275.
Actor Minister van Financiën
Handeling Het aanwijzen van vermogenbestanddelen van het Rijksinkoopbureau die na de privatisering niet aan de N.V. Nederlands Inkoopcentrum zullen toekomen
Periode 1990-
Grondslag Wet N.V. Nederlands Inkoopcentrum, 28 december 1989, Stb. 1990/25, art. 4.1

276.
Actor Minister van Financiën
Handeling Het vaststellen van de waarde van de door het Rijksinkoopbureau aan de N.V. Nederlands Inkoopcentrum overgedragen vermogensbestanddelen
Periode 1990-
Grondslag Wet N.V. Nederlands Inkoopcentrum, 28 december 1989, Stb. 1990/25, art. 5

277.
Actor Minister van Financiën
Handeling Het bepalen dat de aanschaffing van bepaalde goederen en diensten door de rijksdienst geschiedt door bemiddeling van de N.V. Nederlands Inkoopcentrum
Periode 1990-
Grondslag Wet N.V. Nederlands Inkoopcentrum, 28 december 1989, Stb. 1990/25, art. 3

7.2.19 Aanschaf en beheer

278.
Actor Rijksinkoopbureau
Handeling Het adviseren van de vakminister inzake aard en soort van de aan te schaffen benodigdheden
Periode 1945-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 1.2

279.
Actor Vakminister
Handeling Het bepalen dat bepaalde gegevens m.b.t. een aanschaffing niet aan het Rijksinkoopbureau verstrekt worden uit overwegingen van staatsveiligheid
Periode 1967-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 12.2;
Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 12.2

280.
Actor Vakminister
Handeling Het geven van toestemming aan het Rijksinkoopbureau gegevens met betrekking tot een aanschaffing voor inkoop-technische doeleinden te gebruiken
Periode 1967-1990
Grondslag Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429, art. 12.3
Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378, art. 12.3

364.

Actor Vakminister
Handeling Het adviseren van directies bij Europese aanbestedingen
Periode 1945 -
Product Adviezen

365.

Actor Vakminister
Handeling Het verstrekken van statistische informatie met betrekking tot de inkoop aan de
Europese Commissie
Periode 1990 -
Product Statistieken

8 Geraadpleegde wet- en regelgeving

Besluit van de minister-president / minister van Algemene Zaken, de minister van Financiën en de minister en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken van 22 augustus 1966, houdende instelling ADOR, Nr. CG66/U1491, Dir.OAR

Besluit Adviescommissie voor Overheidsorganisatie en -Automatisering, 9 januari 1979 / O&A 78-3429/2711, Stcrt. 1979/11

Beschikking van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken van 30 mei 1979, inzake instelling Commissie Hoofdstructuur Rijksdienst, OA 79-581/2457, Stcrt. 1979/116

Voorstel van de minister van Binnenlandse Zaken tot inrichting van het project reorganisatie rijksdienst van 11 december 1981, OA 81-3737/2801

Besluit van 21 januari 1982, houdende de instelling van het ambt van regeringscommissaris voor de reorganisatie van de rijksdienst en de benoeming van de heer mr. Tjeenk Willink als zodanig, Stb. 1982/33, 34

Instellingsbesluit ACHR, bij besluit van 17 februari 1981 van de minister van Financiën; zoals gewijzigd bij besluit van 30-1-1987 in Ambtelijke Commissie Heroverweging

Besluit van de minister van Binnenlandse Zaken van 8 maart 1982, houdende het instellen van de Stuurgroep Reorganisatie Rijksoverheid, nr. OA-82-358/4656

Beschikking Instelling Interdepartementale Begeleidingscommissie Privatisering, 3 november 1982, Stcrt. 1982/214

Besluiten van de minister van Binnenlandse Zaken van 6 december 1983, houdende het instellen van de ARD, nr. OA 83-3742/4815 en nr. 83-4692/4815

Beschikking 24 december 1985, nr. 485-5013, houdende het instellen van de Interdepartementale Begeleidingsgroep Zelfbeheer

Mandaatbesluit zelfbeheer DGOB, 24 jan. 1991, nr. SB90/604/N1

Instellingsbeschikking 27 januari 1992 (Bijzondere commissie vraagpunten over de staatkundige, bestuurlijke en staatsrechtelijke vernieuwing (commissie Deetman)

Zesde wijziging van de Comptabiliteitswet, Stb. 1995/375, art. 73

Aanwijzingen voor de regelgeving inzake zelfstandige bestuursorganen, Stcrt. 1996/177

Herzieningswet adviesstelsel, Stb. 1996/377

Kaderwet adviescolleges, Stb. 1996/378

Coördinatiebesluit inrichting organisatie en formatie rijksdienst, 24 maart 1998, Stb. 1998/224, art. 2

Organisatie-, mandaat- en volmachtbesluit SZW 1999, 6 september 1999, Stcrt. 1999/182, art. 4.1d

Volmachtregeling VWS, 9 september 1999, Stcrt. 1999/182, art. 18

Instellingsbesluit Ambtelijke Commissie Toezicht, Stcrt. 1999/185

Rijksinkoopbureau:

Regeling Werking RIB, 28 maart 1949, Stcrt. 1949/64

Regeling Werking RIB 1967, 4 augustus 1967, Stb. 1967/429

Regeling Werking RIB 1980, 28 juni 1980, Stb. 1980/378

Wet N.V. Nederlands Inkoopcentrum, 28 december 1989, Stb. 1990/25

9 Geraadpleegde literatuur

Basis-selectiedocument van de handelingen betreffende de kwaliteit van de Nederlandse wetgeving 1945-1998. Selectielijst van de actor ministerie van Justitie en de onder zijn zorg vallende actoren (Den Haag 2001).

Beks, G., A.G. de Vries, *Staatsdeelnemingen en financiering van het bedrijfsleven. Een onderzoek naar de handelingen, taken van de Rijksoverheid op het beleidsterrein staatsdeelnemingen en financiering van het bedrijfsleven*, PIVOT-rapport nr. 57 (Den Haag 1998).

J.A.A. Bervoets, *Het Rijk onder dak. Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de rijksoverheid op het beleidsterrein van de rijkshuisvesting, 1945-1994 en in het bijzonder de Rijksgebouwendienst (1922-1994)* PIVOT-rapport nr. 45 ('s-Gravenhage 1997).

Bestebreuer, T. en R. van Oosterom, 'De verbouwing gaat door: nieuw beleid rond agentschappen en begrotingsreserve', *Overheidsmanagement* (2000), nr. 6, p. 156-162.

Bestuursorganisatie bij de kabinetsformatie 1971. Rapport van de Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie ('s-Gravenhage 1971).

Bogaarts, J.W.J.M. en L. Hovy, *Telecommunicatie en post in Nederland. Een institutioneel onderzoek op het beleidsterrein telecommunicatie en post, 1945-1990*. PIVOT-rapport nr. 4 ('s-Gravenhage 1993).

Borst, E.J. de. Polder (Ministerie van Justitie), 'Verder bouwen aan Verzelfstandiging'. *Evaluatie van de agentschapsconstructie DJI* (Den Haag 1998).

Breunese, J.N. en L.J.Roborgh, *Ministeries van algemeen bestuur* (Leiden 1992).

Buurma, H. en H.J.M. ter Braak, 'Contractmanagement in de overheid, de stand van zaken', *Bestuur* 5 (1986) nr. 10, 324-329.

'Commissie-Vonhoff bepleit departementaal herindelingsplan,' *Stcrt.* 1981/97 (25 mei 1981).

Dingemans, Ralph, m.m.v. Francine Hartman, *Institutioneel onderzoek Overheidspersoneel: Deelbeleidsterrein Formatiebeleid, arbeidsmarktbeleid en personeelsontwikkeling en mobiliteit. Een rapport institutioneel onderzoek naar het deelbeleidsterrein formatiebeleid, arbeidsmarktbeleid en personeelsontwikkeling en mobiliteit bij de (rijks)overheid, 1945-1996*, PIVOT-rapport nr. 75 ('s-Gravenhage 2000).

Doe, F. van der, A.G. de Vries en Ch.M. Zeegers, *Geschiedschrijving van de toekomst. Een onderzoek naar instituties en handelingen met betrekking tot de algemene wetenschappelijke voorbereiding van het Regeringsbeleid (1892) 1945-1996*, PIVOT-rapport nr. 53 ('s-Gravenhage 1998) 4-5, 77.

Dijk, F. van, *Per slot van Rijksrekening. Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein beheer van de rijksbegroting over de periode 1945-1993*, PIVOT-rapport nr. 15 ('s-Gravenhage 1994).

Dijk, F. van, Zakelijk gezien. *Rapport van het institutioneel onderzoek naar de taken en handelingen van de dienst Domeinen van het ministerie van Financiën over de periode 1945-1994*, PIVOT-rapport nr. 39 ('s-Gravenhage 1996).

Formatiecommissie. Jaarrapportage mei 1997 tot en met mei 1998 en werkprogramma mei 1998 tot en met mei 1999, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Den Haag 1998).

Fijnheer, P. *Overheidsinformatievoorziening. Een rapport institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein overheidsinformatievoorziening in de periode 1945-1999*, PIVOT-rapport nr. 92, manuscript, vastgesteld rapport (2001).

Hakvoort, J.L.M., en J.M. de Heer, *Wetenschap over departementen. Theoretische confrontaties* (Den Haag 1989).

Heroverweging Rijksaankoopbeleid. Een verkenning van de mogelijkheden tot verhoging van de doelmatigheid van de verwerving van goederen en diensten door de rijksoverheid. Heroverweging 1984, deelrapport nr. 62 ('s-Gravenhage 1984).

Hovy, L., *Coördinatie op hoog niveau. Rapport institutioneel onderzoek naar de ministeriële coördinatieorganen en de ambtelijke voorportalen, 1945-1990*, PIVOT-rapport 1 (Den Haag 1992).

Huizinga, G., e.a., *Overheidspersoneel: arbeidsvoorwaarden. Een rapport institutioneel onderzoek naar het deelbeleidsterrein Arbeidsvoorwaarden voor ambtenaren en arbeidscontractanten in de sector Rijk, 1945-1996*, PIVOT-rapport nummer 73 ('s-Gravenhage 2000).

Installatierede Staatssecretaris Koning, *Stcrt.* 1979/123 (28 juni 1979).

60 Jaar Formatiecommissie, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (1999).

Kam, C.A. de, en J. de Haan (red.), *Terugtrekkende overheid: realiteit of retoriek?* (Schoonhoven 1991).

Managementcontract voor zelfbeheer bij het directoraat-generaal management en personeelsbeleid (DGMP) in 1991 (Den Haag 1991).

De ministeriële verantwoordelijkheid ondersteund. Een checklist voor een systematische beschrijving en analyse van toezichtsarrangementen, Commissie-Holtslag (Den Haag 1998).

Neelen, G.H.J.M., M.R. Rutgers, M.E. Tuurenhout (red.), *De bestuurlijke kaart van Nederland. Het openbaar bestuur in zijn omgeving in nationaal en internationaal perspectief* (Bussum 1999).

Netiv, A.H., *So many laws argue so many sins. Een onderzoek naar de actoren en handelingen op het terrein van de wetgeving, 1945-1991*, PIVOT-rapport nr. 12 (Den Haag 1993)

Nispen, F.K.M. van, D.P. Noordhoek, *De grote operaties* (Deventer 1986).

Projectgroep doorlichting departementale organisatie O en W, *Ministerie op maat. Ruimte voor nieuwe verhoudingen* (mei 1990).

Projectgroep Evaluatie Agentschappen, *Verder met resultaat; het agentschapmodel 1991-1997 (1998)* Rapport uitgebracht door Ministerie van Financiën.

Raad op Maat, rapport Bijzondere Commissie Vraagpunten Adviesorganen (Den Haag 1993).

Rosenthal, U., e.a., *Openbaar Bestuur. Beleid, organisatie en politiek* (Alphen aan den Rijn 1996).

Ruller, H. van, en J.F. Schrijver, 'Decentralisatie als onderdeel van de grote operaties', in: F.K.M. van Nispen en D.P. Noordhoek, *De grote operaties* (Deventer 1986).

Rijksarchiefinspectie, *'De andere overheidsorganen'. Archiefwet en zelfstandige bestuursorganen* (Den Haag 2000).

Rijksbegroting VII (ministerie van Binnenlandse Zaken), diverse jaren (1965-1979).

Schreuder, E.A.T.M., *Sociaal-Economische Raad. Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de SER, adviesorgaan van de regering en toporgaan van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, 1950-1997*, PIVOT-rapport nr. 58 (Den Haag 1998).

Sociaal en Cultureel Planbureau, *Sociaal en Cultureel Rapport 1998. Openbaar bestuur* ('s-Gravenhage 1998).

Staatsalmanak voor het Koninkrijk der Nederlanden (Den Haag 1946-1999).

Sturingsmodel, brochure Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2000).

TK 1992-1993, 21 427, nr. 41, nota *Steekhoudend ministerschap*.

TK 1980-1981, 16 492, nr. 1 en 2.

TK 1981-1982, 17 353, nr. 2, nota *Inrichting projectministerschap reorganisatie rijksdienst*.

TK 1982-1983, 16 492, nr. 7 en 8.

TK 1982-1983, 17 938, nr. 1.

TK 1990-1994, 21 835, nrs. 1-28.

TK 1993-1994, 23 400 VII, nr. 11, nota 'Integriteit van de openbare sector: stand van zaken'.

TK 1994-1995, 24 130, nr. 3, Verslag van de Algemene Rekenkamer over 1994, Deel 3. *Zelfstandige bestuursorganen en ministeriële verantwoordelijkheid*

TK 1994-1995, 24 130, nr. 5, Kabinetsstandpunt 'Herstel van het primaat van de politiek bij de aansturing van ZBO's'.

TK 1994-1995, 24 232, nr. 3.

TK 1996-1997, 25 285, nrs. 1-2, *Klantgerichtheid publieke dienstverlening*.

TK 1997-1998, 25 956, nr. 1-2, Rapport Algemene Rekenkamer, *Toezicht op uitvoering van publieke taken*.

TK 1998-1999, 26 200 VII, nr. 48, *De ministeriële verantwoordelijkheid ondersteund. Een checklist voor een systematische beschrijving en analyse van toezichtsarrangementen*.

Vertrouwen in verantwoordelijkheid en de daarbij behorende nota's *Integriteit van het openbaar bestuur* en *Management- en personeelontwikkeling Rijksdienst*, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Den Haag 1999).

Vries, A.G. de, *Roeien met de riemen. Een onderzoek naar instituties, bedrijfsprocessen en handelingen met betrekking tot het beleidsterrein militair materieel Koninklijke Marine, 1945-1993* PIVOT-rapport nr. 20 ('s-Gravenhage 1994).

Wal, R. van der, m.m.v. M.L. Baten, R.P.B.A. Dingemans, J. van der Meer, M. Schaap en J.H. de Vries, *Overheidspersoneel: arbeidsverhoudingen. Een rapport institutioneel onderzoek naar het deelbeleidsterrein arbeidsverhoudingen bij overheidspersoneel, 1945-1995 (1997)*, PIVOT-rapport nr. 72 ('s-Gravenhage 2000).

Voorlopige Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, *De organisatie van het openbaar bestuur. Enkele aspecten, knelpunten en voorstellen*. Rapport nr. 6 (Den Haag 1975).

Windhorst, M.C. en M. Schaap, *Constitutionele zaken. Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein Constitutionele zaken, 1945-1997*, PIVOT-rapport nr. 68 (Den Haag 2000).

Zelfbeheer bij het DGOB, Publicatie van het DGOB, Ministerie van Binnenlandse Zaken (februari 1988)

Velsink, J., F. Siero, M. Schaap, S. Aarts, Rapport institutioneel onderzoek bestuurlijke en financiële organisatie lagere overheden, Concept versie (maart 2002)

Vertrouwen in verantwoordelijkheid. Eindadvies Ambtelijke Commissie Toezicht (2000)

10 Geraadpleegde materiedeskundigen

Mevr. Drs. I.A.M. Blokker, directie Grote Stedenbeleid en Interbestuurlijke Betrekkingen, afdeling Organisatie Kwaliteit Rijksdienst

Mr. Drs. S.W.F.H. Bruinsma, directie Grote Stedenbeleid en Interbestuurlijke Betrekkingen, afdeling Organisatie Kwaliteit Rijksdienst

Mr. A.B.L.M. van Engelen, directie Personeel en Organisatie, Juridische Managementondersteuning en Overlegzaken

Mr. Drs. F. van Kuik, directie Grote Stedenbeleid en Interbestuurlijke Betrekkingen, afdeling Organisatie Kwaliteit Rijksdienst

G.R.J. van Wesel, directie Constitutionele Zaken en Wetgeving, Beleidsveld III

Mevr. L.J.M. Wessels, Stafbureau Centrale Stafdiensten; Algemene Leiding, Bureau secretaris-generaal

Drs. H. Wilmink, directie Personeelsmanagement Rijksdienst, afdeling Formatiemanagement Rijksdienst

11 Noten

¹ 'Het spreekt vanzelf dat bij de besluitvorming over de interdepartementale taakverdeling en coördinatie politieke overwegingen mede van invloed zijn. Inzichten van bewindslieden, eisen van coalitiepartners, politieke druk om de zorg voor bepaalde taken reliëf te geven door het creëren van nieuwe departementen of onderdelen daarvan (bijv. maatschappelijk werk of milieuhygiëne) spelen bij de besluitvorming een belangrijke rol.' Wetenschappelijke (Voorlopige) Raad voor het Regeringsbeleid (WRR), *De organisatie van het openbaar bestuur*. Rapport nr. 6 (Den Haag 1975), 58-59'; J.L.M. Hakvoort en J.M. de Heer, *Wetenschap over departementen. Theoretische confrontaties* (Den Haag 1989) 23.

² M.C. Windhorst en M. Schaap, *Constitutionele zaken. Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein constitutionele zaken over de periode 1945-1997*, PIVOT-rapport nr. 68 (Den Haag 2001) 96-98.

³ Zie G. Huizinga, H. van der Meer, A. van der Ploeg en H. Scholtens, *Overheidspersoneel: arbeidsvoorwaarden. Een rapport institutioneel onderzoek naar het deelbeleidsterrein Arbeidsvoorwaarden voor ambtenaren en arbeidscontractanten in de sector Rijk, 1945-1996*, PIVOT-rapport nr. 73 ('s-Gravenhage 2000); Ralph Dingemans, m.m.v. Francine Hartman, *Institutioneel onderzoek Overheidspersoneel: Deelbeleidsterrein Formatiebeleid, arbeidsmarktbeleid en personeelsontwikkeling en mobiliteit 1945-1996* ('s-Gravenhage 2000).

⁴ Rijksbegroting 1965-1966, hfst. VII (Binnenlandse Zaken), 14.

⁵ Ministerie van Binnenlandse Zaken, archief Directie O&A, inv.nr. 1566, Hoofdpunten uit de causerie, gehouden voor de leden van de ADOR op 20 juni 1955.

⁶ Het Gemeenschappelijk Bureau voor Organisatie-onderzoeken in de Rijksdienst (Gbvo) is opgeheven bij Besluit van de minister van Financiën van 30 mei 1959, Kabinet en Personeel / Bureau Personeel, No. 31.

⁷ Ibidem, Brief van de minister van Financiën aan de minister-president, 18 maart 1954, Generale Thesaurie / Dienst der Rijksbegroting, No. Rb. 1523, p.2-3.

⁸ Ibidem, Bijlage behorende bij het besluit van de minister-president / minister van Algemene Zaken, 8 april 1954, No. 37975.

⁹ KB van 22 juli 1965, nr. 5.

¹⁰ Rijksbegroting 1965-1966, hfst. VII, nr. 2, 14 en 1966-1967, hfst. VII, nr. 2, 16.

¹¹ Rijksbegroting 1968-1969, hfst. VII, nr. 2, 13.

¹² Volgens de Staatsalmanakken van 1969 en 1970 droeg de directie in deze jaren de naam 'Organisatie Rijksdienst'; zie ook Rijksbegroting 1970-1971, hfst. VII, nr. 2, 15.

¹³ Rijksbegroting 1965-1966, hfst. VII, nr. 2, 16 en Rijksbegroting 1969-1970, hfst. VII, nr. 2, 15.

¹⁴ Rijksbegroting 1970-1971; zie ook Rijksbegroting 1968-1969, hfst. VII, nr. 2, 13 en Rijksbegroting 1969-1970, hfst. VII, nr. 2, 15.

¹⁵ Rijksbegroting 1972-1973, hfst. VII, nr. 2, 18; Rijksbegroting 1974-1975, hfst. VII, nr. 2, 43; en Rijksbegroting 1976-1977, hfst. VII, nr. 2, 56.

¹⁶ Rijksbegroting 1978-1979, Kamerstukken II, 15300, hfst. VII, nr. 2, 48.

¹⁷ Rijksbegroting 1974-1975, hfst. VII, nr. 2, 43; Rijksbegroting 1976-1977, hfst. VII, nr. 2, 56.

¹⁸ *Bestuursorganisatie bij de kabinetsformatie 1971. Rapport van de Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie* ('s-Gravenhage 1971).

¹⁹ F. van der Doe, A.G. de Vries en Ch.M. Zeegers, *Geschiedschrijving van de toekomst. Een onderzoek naar instituties en handelingen met betrekking tot de algemene wetenschappelijke voorbereiding van het regeringsbeleid* ('s-Gravenhage 1998), 4-5, 77.

²⁰ Rijksbegroting 1970-1971, hfst. VII, nr. 2, 15.

²¹ Voorlopige Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, *De organisatie van het openbaar bestuur. Enkele aspecten, knelpunten en voorstellen* ('s-Gravenhage 1975).

²² Installatierede Staatssecretaris Koning, *Stcrt.* 1979/123 (28 juni 1979); Sociaal en Cultureel Planbureau, *Sociaal en Cultureel Rapport 1998. Openbaar bestuur* ('s-Gravenhage 1998), 189-191.

²³ 'Commissie-Vonhoff bepleit departementaal herindelingsplan,' *Stcrt.* 1981/97 (25 mei 1981), 3.

-
- ²⁴ Sociaal en Cultureel Planbureau, *Sociaal en Cultureel Rapport 1998. Openbaar bestuur* ('s-Gravenhage 1998) 191.
- ²⁵ Ibidem, 194.
- ²⁶ TK 1983-1984, 17 353, nr. 7.
- ²⁷ H. van Ruller en J.F. Schrijver, 'Decentralisatie als onderdeel van de grote operaties', in F.K.M. van Nispen en D.P. Noordhoek, *De grote operaties* (Deventer 1986) 123.
- ²⁸ Nota 'Inrichting projectministerschap reorganisatie rijksdienst', TK 1981-1982, 17 353, nr. 2.
- ²⁹ J.N. Breunese en L.J. Roborgh, *Ministeries van algemeen bestuur* (Leiden 1992).
- ³⁰ TK 1980-1981, 16 492, nr. 1 en 2.
- ³¹ TK 1982-1983, 16 492, nr. 7 en 8.
- ³² Van Ruller en Schrijver, 'Decentralisatie als onderdeel van de grote operaties', 122 en 133.
- ³³ *Staatsalmanak voor het Koninkrijk der Nederlanden* (Den Haag 1984).
- ³⁴ TK 1981-1982, 17 353, nr. 2, p. 8.
- ³⁵ *Instellingsbesluit Commissie vermindering en vereenvoudiging van overheidsregelingen (Commissie Geelhoed)*, 11 februari 1983, Stcrt. 1983/33.
- ³⁶ *Instellingsbesluit Commissie deregulering in verband met de economische ontwikkeling (Commissie-Van der Grinten)*, 15 februari 1983, Stcrt. 1983/33.
- ³⁷ L.A. Geelhoed, 'Deregulering en de grote operaties', in *De grote operaties* 55.
- ³⁸ D.P. Noordhoek, *Het streven naar personeelsreductie bij de overheid: van sluitsteen tot eerste steen?*, in *De grote operaties*, 141.
- ³⁹ J.N. Breunese, 'Organisatieveranderingen in de rijksoverheidsorganisatie', in J.N. Breunese en L.J. Roborgh, *Ministeries van algemeen bestuur* (Leiden 1992) 36.
- ⁴⁰ J. de Haan en C.A. de Kam, 'Personeelsvermindering rijksoverheid', in Idem, *Terugtrekkende overheid: realiteit of retoriek?* (Schoonhoven 1991) 44.
- ⁴¹ De Haan en De Kam, 'Personeelsvermindering rijksoverheid', in *Terugtrekkende overheid*, 51.
- ⁴² J.K.T. Postma, 'Heroverweging van overheidsuitgaven essentieel voor doelmatigheid', in *De grote operaties*, 64.
- ⁴³ TK 1980-1981, 16 625, nrs. 2-3, p.5
- ⁴⁴ C.J. Ruppert, 'De heroverweging', in *Terugtrekkende overheid*, 100.
- ⁴⁵ J.N. Breunese, 'Organisatieveranderingen in de Rijksoverheidsorganisatie', 38.
- ⁴⁶ E. Boneschansker, J. de Haan, 'Privatisering', in *Terugtrekkende overheid*, 117.
- ⁴⁷ TK 1982-1983, 17938, nr. 1
- ⁴⁸ Boneschansker en De Haan, 'Privatisering', in *Terugtrekkende overheid*, 122-123.
- ⁴⁹ TK 1990-1994, 21 835, nr. 1-28.
- ⁵⁰ Aanwijzingen inzake externe adviesorganen, 11 maart 1987, Stcrt. 1987/ 67.
- ⁵¹ *Raad op Maat*, rapport bijzondere commissie vraagpunten adviesorganen (Den Haag 1993).
- ⁵² TK 1994-1995, 24 232, nr. 3.
- ⁵³ TK 1994-1995, 24 503, nr. 3.
- ⁵⁴ Nota *Vertrouwen in verantwoordelijkheid*, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Den Haag 1999).
- ⁵⁵ Nota *Integriteit van de openbare sector: stand van zaken*, TK 1993-1994, 23 400 VII, nr. 11.
Nota *Integriteit van het openbaar bestuur*, behoort bij *Vertrouwen in verantwoordelijkheid*, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Den Haag 1999).
- ⁵⁶ *Management en personeelsontwikkeling rijksdienst*, behoort bij *Vertrouwen in verantwoordelijkheid*, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Den Haag 1999).
- ⁵⁷ G.H.J.M. Neelen, e.a. (red.), *De bestuurlijke kaart van Nederland. Het openbaar bestuur en zijn omgeving in Nationaal en internationaal perspectief* (Bussum 1999) 64-65.
- ⁵⁸ J.N. Breunese en L.J. Roborgh (red.), *Ministeries van algemeen bestuur* (2^e druk; Leiden 1992) 23.
- ⁵⁹ Neelen, *De bestuurlijke kaart van Nederland*, 67.
- ⁶⁰ *Staatsalmanak*, div. jaren.

-
- ⁶¹ Beschrijving van de organisatiefunctie, bijlage bij het Jaarverslag Directie Overheidsorganisatie en - automatisering 1971-1972, Dir. OA Nr. 72-2213/1501.
- ⁶² Zie voor de oorspronkelijke taken het RIO Personeel / Formatiebeleid.
- ⁶³ Interview dhr. H. Wilmink DGMP/PMR/FMR (Personeels Management Rijksdienst/Formatie Management Rijksdienst) 7-3-2000.
- ⁶⁴ Interview Y. Blokker.
- ⁶⁵ Een uitzondering hierop is de bevoegdheid om subsidie te verlenen. Hiervoor was tot de Algemene Wet Bestuursrecht van 1995 geen wettelijke grondslag vereist. De grondslag lag in een goedgekeurde begrotingspost, waarmee de minister naar goedgevoelen kon schuiven.; J.L.M. Hakvoort en J.M. de Heer, *Wetenschap over departementen, Theoretische confrontaties*, uit de reeks: Departementale studies (Den Haag 1989)42, 57.
- ⁶⁶ Hakvoort, *Wetenschap over departementen*, 48-51, 57.
- ⁶⁷ A.R. Bloembergen, *Rechtshandeling en Overeenkomst* (2^e druk; Deventer 1998).
- ⁶⁸ Hakvoort, *Wetenschap over departementen*, 51-52.
- ⁶⁹ U. Rosenthal, e.a. (red.), *Openbaar bestuur. Beleid, organisatie en politiek* (5^e druk, Alphen aan den Rijn 1996) 196-199.
- ⁷⁰ *Dit gaat conform art. 88.2 van de Comptabiliteitswet.*
- ⁷¹ Hakvoort, *Wetenschap over departementen*, 53-54.
- ⁷² *Aanvulling Staatsalmanak 1994-1995*, 148 (Den Haag 1994) N12; Wet tot oprichting van de naamloze vennootschap De Nederlandse Munt N.V., 27 april 1994, Stb. 1994/336.
- ⁷³ TK 1990-1991, 21 042, nr 3.
- ⁷⁴ *Verantwoord verzelfstandigen*. Rapportage commissie Sint (Den Haag 1994).
- ⁷⁵ Interview E. Bruinsma.
- ⁷⁶ Rosenthal, *Openbaar bestuur*, 197.
- ⁷⁷ *Eindrapport Interdepartementale Begeleidingsgroep Zelfbeheer* (1988).
- ⁷⁸ H. Buurma en H.J.M. ter Braak, 'Contractmanagement in de overheid, de stand van zaken', *Bestuur 5* (1986) nr. 10, 324-329; *Zelfbeheer bij DGOB*, Publicatie van DGOB, Ministerie van Binnenlandse Zaken (februari 1988) 1-4.
- ⁷⁹ Rosenthal, *Openbaar bestuur*, 197.
- ⁸⁰ TK 1991-1992, 22 300, nr. 39.
- ⁸¹ Projectgroep Evaluatie Agentschappen, *Verder met resultaat; het agentschapmodel 1991-1997* (1998) Rapport uitgebracht door Ministerie van Financiën
- ⁸² Inlichting I.C.P. Teijsseling, ministerie van Financiën.
- ⁸³ Rosenthal, *Openbaar bestuur*, 197.
- ⁸⁴ Neelen, *De bestuurlijke kaart van Nederland*, 172.
- ⁸⁵ Verslag van de Algemene Rekenkamer over 1994, Deel 3. Zelfstandige bestuursorganen en ministeriële verantwoordelijkheid, TK 1994-1995, 24 130, nr. 3.
- ⁸⁶ TK 1994-1995, 24 130, nr. 5, Kabinetsstandpunt *Herstel van het primaat van de politiek bij de aansturing van ZBO's*
- ⁸⁷ Rosenthal, *Openbaar bestuur*, 197-198.
- ⁸⁸ Wal, R. van der, e.a., *Overheidspersoneel: arbeidsverhoudingen. Een rapport institutioneel onderzoek naar het deelbeleidsterrein arbeidsverhoudingen bij overheidspersoneel, 1945-1995* (1997) ('s-Gravenhage 2000).
- ⁸⁹ Rosenthal, *Openbaar bestuur*, 269.
- ⁹⁰ De ambtelijke commissie wordt hier ambtelijke werkgroep genoemd (p.19).
- ⁹¹ *Staatsalmanak 2000* (Den Haag 1999) D4.
- ⁹² *De ministeriële verantwoordelijkheid ondersteund. Een checklist voor een systematische beschrijving en analyse van toezichtsarrangementen*, Commissie-Holtslag (Den Haag 1998) 13-16.
- ⁹³ Het Rijksaankoopbeleid. Heroverweging 1984, deelrapport nr. 62, 67.

⁹⁴ Heroverweging Rijksaankoopbeleid. Een verkenning van mogelijkheden tot verhoging van de doelmatigheid van de verwerving van goederen en diensten door de rijksoverheid. Heroverweging 1984, deelrapport nr. 62 ('s-Gravenhage 1984) 7.

⁹⁵ De lijst was opgenomen als bijlage bij de Regeling werking RIB 1967 Stb. 1967/429.

⁹⁶ Nota van Toelichting bij de Regeling werking RIB 1980, Stb. 1980/378.

⁹⁷ Voor de Interdepartementale Commissie Doelmatigheid Overheidsaanschaffingsbeleid: zie M. Schaap concept actualisatie institutioneel onderzoek Rijksbegroting.

⁹⁸ Het Rijksaankoopbeleid. Heroverweging 1984, deelrapport nr. 62, 42-44.